

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Wa'nch

*Te Jesukrist Atqet Tuq Atx Aj B'an Oqtxi' Mina'
Tuq Tqet K'ulu' Kyaqil Aj Nxik Qen*

¹ Bwen, aj tqet k'ulu' kyaqil aj nxik qen, Te Aj Swal Tpakb'alil [ti'j te Qtata Dios] atqetkix tuq, b'ix tetz atqet tuq tuky'i [Qtata] Dios b'ix tetz Dioskix tuq. ² Ntons aj tqet k'ulu' kyaqil, tetz atqetkix tuq tuky'i Qtata Dios. ³ Aji tetz oqet k'ulun kyaqil aj at, k'onti'l jun tidi' aj nya'tx-wit aji oqet k'ulun.* ⁴ A tetz ntzaj sin kyang'in kye xjal b'ix te nini jun chk'atunal tuj kywitz. ⁵ Te chk'atunal npon tnajsa' te qlolj, per te qlolj nlay b'antik tzan tpon tnajsa' te chk'atunal.

⁶ Ntons at tuq jun xjal Wa'nch tb'i aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios* ⁷ tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj ntzaj swan te chk'atunal tuj kywitz kye xjal, ikxji tzan txik kyoksla' kyaqil xjal. ⁸ Te Wa'nch nya'tx tuq aji tetz aj ntzaj swan te chk'atunal tuj qwitz, sinoke lajo' tuq tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj nswan chk'atunal tuj qwitz.

⁹ Te aj nswan chk'atunal b'an b'an'ax, tetz owul tzani twitz tx'o'tx' b'ix nswan chk'atunal kye kyaqil xjal. ¹⁰ Atqetkix tuq kxol kye xjal, b'ix anke aji tetz oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' kyaqil, per kye xjal k'onti'l owel kyniky' ti'j ab'l tuq tetz. ¹¹ Tetz

---

* **1:3** Gén 1:1-3; Kol 1:15-17   * **1:6** Mat 3:1; Mak 1:4; Luks 3:1-2

owul kxol txjalil per k'onti'l oqet kyk'amo', [k'onti'l oxik kyoksla']. ¹² Per kyaqil kye aj ek'amon tetz, kye aj e'okslan ti'j, tetz otzaj tsi' jun kyoklen tzan kyok tk'wa'al Qtata Dios. ¹³ Kyetz a'e' tk'wa'al Qtata Dios, nya'tx tzan tpaj nkye'itz'jik iktza'x-wit nkye'itz'jik kye xjal, b'ix nya'tx tzan tpaj aj n'el kygani'-wit te kytat, sinoke axk te Qtata Dios otk'uluj tzan kyitz'jik junky'el tuj kyanim.

¹⁴ Te Swal Tpakb'alil [Qtata Dios] owok xjal b'ix onajan qxol, b'ix oje tz'ok qen tajwalil, b'ix tetz tajwalil telponx a'ox tetz te Tk'wa'al Stat, b'ix b'an tb'anil tuq nab'lin b'ix b'an'ax jun yolin.* ¹⁵ Te Wa'nch nyolin tuq ti'j te aj teb'enky tuq, oxik tpakb'a' ikxjani: «Aj ntzani te xjal aj nkyinyolin tuq ti'j aj txik nq'uma', "Te aj tzul mas yaj nwitz wetz, tetz mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz."» ¹⁶ B'ix tetz ntzaj tsi' qetz jun nim b'an galan nya'tx tzan tpaj-wit tb'anil a'o' sinoke cha jkotz, b'ix yaji ntzaj tsi' masky. ¹⁷ Te Qtata Dios otzaj tsi' te Tkawb'il qetz tzan te Moisés, per kyaqil te aj b'an galan aj cha jkotz b'ix te tume'l b'an'ax, tetz otzaj tsi' qetz tzan tpaj te Jesukrist. ¹⁸ Nijunwt ab'l oje tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te tk'wa'al aj cha jun tuq b'ix atqet junch'in tuky'i Stat, a tetz oje tzaj yek'un te Qtata Dios qetz.

*Aj Txik Tq'uma' Te Wa'nch Ab'l Tuq Te Jesukrist
Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luks 3:15-17*

¹⁹ Ntons, ikxjani oxik tq'uma' te Wa'nch aj kypon tuky'i'l txq'an pal b'ix txq'an aj b'uch'uj Lewi lajome' tzan kye txq'ankey k'ulul mandad kxol kye xjal aj tijajil Israel tuj amaq' Jerusalem, b'ix

---

* **1:14** 1Wnch 1:2

oxik kyqani' te Wa'nch ikxjani: «¿Ab'l a'ich?»
²⁰ Yaji tetz owaj stzaq'b'e' b'an'ax b'ix k'onti'l oqet
 tewa': «Wetz nya'tx a'in te Koloyon Aj Q'umankaj
 Oqtxi'.»* ²¹ Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Ab'l
 yatz a'ichji? ¿A'ich pe' yatz Eliys aj yolil tyol Dios
 oqtxi'?»* Yaji te Wa'nch owaj stzaq'b'e': «Nya'tx
 a'in.» Yaji kyetz oxik kcha'o'ky: «¿Ntons yatz
 a'ich te junky aj yolil tyol Dios aj o'kix owulel?»*
 Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' junky'el: «Nya'tx.»
²² Ntons kyetz oxik kyq'uma' junky'el tetz: «¿Ab'l
 yatz a'ichji? Qetza presis tzan txikjq'uma' ab'l yatz
 a'ich kyuky'i kye aj ma kyetzaj lajon qetza. ¿Tidi'
 yatz otzajel aq'uma' awi'jx yatz?» ²³ Te Wa'nch
 owaj stzaq'b'e' kyetz: «Wetz a'in te jun aj npakb'an
 tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, iktza'
 otq'umaj te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', "In-
 tqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intjaw
 eky'ixpu' enab'lin tzan etiyon ti'j te Qajawil."»*

²⁴ Yatzun kye aj exik lajo' yoliyon tuky'i Wa'nch,
 kyetz aj te b'uch'uj Parisey, ²⁵ b'ix oxik kcha'o'ky
 te Wa'nch ikxjani: «Qa yatz nya'tx a'ich te Koloyon
 Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa nya'tx a'ich te Eliys
 b'ix qa nya'tx a'ich te junky aj yolil tyol Dios,
 ¿tistil njaw asi' a' kywi' xjal?» ²⁶ Ntons te Wa'nch
 owaj stzaq'b'e' kyetz: «Wetz njaw nsi' a' kywi' xjal
 cha a'ox tuky'i a', per exol etetz at jun aj k'onti'l
 etotzqi', ²⁷ b'ix tzul mas yaj nwitz, b'ix wetz twitz
 tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun taq'unon aj
 n'el tkotpi' twitz txajab'.» ²⁸ Ntons, te ntzani oky'ik
 tuj Betany, junxla' te Jordan A' aj ja' tuq te Wa'nch

* **1:20** Ax: te Krist. * **1:21** Mal 4:5 * **1:21** Deu 18:15,18

* **1:23** Isa 40:3

njaw tsi' a' kywi' xjal.

Te Jesus Otzaj Lajo' Tzan Qtata Dios Koloyon Qi'j Ti'j Te Qchoj

²⁹ Tuj junky iwitq te Wa'nch oxik ten te Jesus ikja'n tuq tpon laq'chet tk'atzaj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten, aj ntzani te aj otzaj tsi' Qtata Dios tzan tel tin kchoj kyaqil xjal. ³⁰ Ti'j tuq tetz nkyinyolin aj txik nq'uma', mas yaj nwitz tzul jun aj mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz. ³¹ Tb'ay k'onti'l tuq web'en ab'l tetz, per njaw nsi' a' kywi' kye aj tijajil Israel tzan kyten list oj tok kyen ab'l tetz.» ³² Te Wa'nch ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxik wen te Txew Dios aj tqetz tuj ka'j iktza' jun palom ikja'n tqetz b'ix oqet tajsik b'ix okajten tuky'i'l. ³³ Wetz k'onti'l tuq web'en qa aji tetz, per te Qtata Dios* aj otzaj lajon wetz tzan tjaw nsi' a' kywi' xjal, tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Ab'l te aj oxel awen te Txew Dios ikja'n tqetz tajsik b'ix okajel tuky'i'l, a tetz te oxel sin Txew Dios tuj kyanim kye xjal.” ³⁴ Wetz oje tz'ok wen, astilji b'a'n tzan nyolin aji te Tk'wa'al Dios.»

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kye Tb'ay Txnaq'atz

³⁵ Tuj junky iwitq te Wa'nch atqet tuq tzi junky'el tuky'i kab'e' txnaq'atz. ³⁶ Ya ma xik ten te Wa'nch aj tky'ik te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten te aj lajomaj tzan Qtata Dios [iktza'] te tal moch [chojb'il te qchoj].» ³⁷ Yatzun kye kab'e' txnaq'atz Wa'nch oxik kcha'o' aj txik tq'uma' te Wa'nch, b'ix e'ok lapet ti'j Jesus. ³⁸ Te Jesus owajtz meltz'jik, ya ma tz'ok ten lapike' tuq ti'j, oxik

---

* 1:33 Wnch 1:6

tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'ejoyo'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Xnaq'tzon, ¿ja' yat z nchnajan?» ³⁹ Te Jesus oxik tq'uma': «Qwa'q e'el tetz.» Ntons exwa'q, b'ix owok kyen ja' tuq nnajan, b'ix komo ya ojetq tuq qo'ok tkaji' or te qale'† ntons kyetz ekajten tzi max aj qyupan. ⁴⁰ Jun te kyetz aj oxik lapet ti'j Jesus b'ix ojetq tuq tz'ok xhcha'o' aj ntq'uma' tuq te Wa'nch, tetz Lexh tuq tb'i, aj terman Simon Xhpe'y.* ⁴¹ Yaji te Lexh oxwa'q joyol te terman, aj Xhpe'y, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'ok qen te Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi'.» (Oj qyolin “Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi',” te nini telponx iktza' “Krist.”) ⁴² Yaji te Lexh oxik tin najji te terman aj ja' tuq atqet te Jesus. Ya ma xik ten te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich Simon tk'ajol Wa'nch, per ajna'l owokel q'umlet ab'i Kefas.»‡ (Aj tb'i Kefas telponx “Xhpe'y.”)

⁴³ Ntons, tuj junky iwitq te Jesus oqet tb'isu' tzan txik tuj tkwentil Galiley, b'ix owoknoj te Lip twitz b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.» ⁴⁴ Te ja Lipni, tetz aj Betsayd aj ja' tzajnaqe' te Lexh tuky'i Xhpe'y. ⁴⁵ Tzaj te Lip, oxwa'q joyol te Nat b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'oknoj qitza' te aj tz'ib'ankaj ti'j tzan Moisés tuj te Kawb'il, b'ix ax aj oqet tz'ib'a' ti'j tzan kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. A te Jesus aj tk'ajol Chep aj Nasaret.» ⁴⁶ Oxik tq'uma' te Nat: «¿At petzun jun tidi' galan tuj Nasaret?» Yaji te Lip owaj stzaq'b'e': «Qalan e'el tetz qa nya'tx b'an'ax.» ⁴⁷ Ya ma xik ten te Jesus ikja'n tuq stzaj laq'chet te Nat ti'j, oxik tq'uma'

---

† **1:39** Ax: te tlajuji' or. Komo te kyetz n'aq'ik tuq kyajlan kye or oj tjakul q'ij. * **1:40** Mak 1:21,29 ‡ **1:42** Ax: Cefas.

ikxjani: «Intxik eten, tzul jun aj tijajil Israel b'an b'an'ax aj jun yolín.» ⁴⁸ Te Nat oxik xhcha'o' tetz: «¿Titza' awotzqi' a'in?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Wetz otxik wen tjaq' te wi' igos aj mina' tuq atzaj uk'le' tzan Lip.» ⁴⁹ Te Nat owaj stzaq'b'e': «Xnaq'tzon, yatz a'ich Tk'wa'al Dios, yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad te qamaq' Israel.»* ⁵⁰ Te Jesus owaj stzaq'b'e': «¿Nkyinxik awoksla' tzan tpaj ma xik nq'uma' yatz qa ma xhch'ok wen tjaq' te wi' igos? Per owokel awen txq'anqy tidi'chq aj mas tb'anil twitz te ntzani.» ⁵¹ Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, oxe'l eten te ka'j jaqo', okyexe'l eten kye ángel ikja'n kyjax b'ix ikja'n kyqetz tajsik te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.»*

2

Te Tb'ay Milagr Aj Oqet Tk'ulu' Jesus

¹ Ntons aj tky'iklen oxe q'ij, nkyeq'ijlan tuq txq'an xjal tuj amaq' Kana tuj tkwentil Galiley kyoklen mojlet kab'e' xjal. Te tnan te Jesus atqet tuq tzi, ² b'ix te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz ax kyetz eb'ajxik uk'le' tzan kyq'ijlan. ³ Yaji omankun te kyuk'a' ta'al ub, b'ix tzaj tnan te Jesus, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Ma'tx mankun te ta'al ub.» ⁴ Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nan, ¿tistil ntzaj aq'uma' wetz? Komo mina' tpon or te wetz.» ⁵ Yaji te tnan oxik tq'uma' ikxjani kye a'e' aj nkyesipan tuq kywe' kye xjal: «Intqet ek'ulu' kyaqil aj otzajel tq'uma'.»*

* **1:49** Mat 16:15-16   * **1:51** Gén 28:12   * **2:5** Gén 41:55

⁶ Ntons, ateqet tuq tzi waqaq q'awub' pur xtx'otx'al ab'j aj n'oken tuq tqatel kya' kye xjal* oj tqet kyk'ulu' jun kostumbr aj eq'i' kyitza' tzan tkaj saq kyanim. Tuj junjun q'awub' kabal tuq nxik mas tajsik lajaj tuq oxqal (50) litr a' tuj. ⁷ Oxik tq'uma' te Jesus kyetz ikxjani: «Intqex enojsa' kye q'awub' tuky'i a'.» Ntons oqet kynojisa' kye q'awub' b'ix ejaw lib'an. ⁸ Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Intjatz etin ch'in b'ix intxik etin tuky'i te xb'uqil te q'ij.» Ntons oxik kyin. ⁹ Aj txik tniky'b'e' te xb'uqil te q'ij, te a' ojetq tuq tz'ok ta'al ub, b'ix te xjal k'onti'l tuq teb'en ja' otzaj te ta'al ub, per kye mosj kyeb'enky qa cha a' tuq tb'ay. Tzaj te xjal, otzaj tuk'le' te ichan aj njunan tuq ¹⁰ b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil kye xjal tb'ay nqet ksi' te aj b'an tb'anil ta'al ub. Ya oj tjatz kygan kyaqil, nqet ksi' te aj nya'tx b'an tb'anil. Per te aj ma qet asi' max tmankb'ilxi', mas b'an tb'anil twitz te junky aj ma'tx xik quk'a'.»

¹¹ Ntons te ja ntzani aj oqet tk'ulu' te Jesus tuj te amaq' Kana tuj tkwentil Galiley a te tb'ay yek'b'il aj oqet tk'ulu' tuky'i tajwalil, ikxji oqet tyek'u' tajwalil† iktza' te Qtata Dios b'ix kye txnaq'atz e'okslan ti'j. ¹² Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik Capernaúm* tuky'i te tnan b'ix kyuky'i titz'in b'ix kyaqil kye txnaq'atz, b'ix tzi ekajten kab'e q'ij.

*Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye Aj Nkyek'ayin Tuq Tuj Te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luks 19:45-46*

* **2:6** Ax: xjal judiy. † **2:11** Ax: xhchqitz'unal. * **2:12** Mat 4:13

13 Ntons yaji komo ch'inky tuq tkanon te q'ij Paskw* aj eq'i' tuq kyitza' kye aj tijajil Israel, astilji te Jesus oxik tuj amaq' Jerusalen. 14 B'ix etzaj tk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios kye xjal aj nkyek'ayin tuq wakxh b'ix karner b'ix palom,‡ b'ix kye ky'exb'el tmin. 15 Ya ma xik ten kyaqil nini, oxik tin jun tasyal b'ix e'etz tlajo' kye k'ayiyon tuky'ix kyalo' b'ix kywakaxh b'ix owel tkyitu' ky-tumin kye aj nkyeky'exb'en tuq tmin b'ix eb'ajjaw tpoxx'a' te kymes. 16 B'ix oxik tq'uma' kye aj k'ayil palom ikxjani: «Intex etin kyaqil nntzani. K'on tz'ok te tjay Ntat te jun jay te ek'ayb'il.» 17 Ntons kye tx-naq'atz otzaj kyn'a'o' aj tz'ib'ankaj oqtxi' [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: “K'onti'l n'el win ta'al twitz ajay.”* 18 Yaji txq'an xjal tzi [aj nim tuq kyajwalil kxol kye] aj tijajil Israel§ oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' oqtel ak'ulu' tzan tok qen qa at awajwalil tzan ak'ulun ikxjani?» 19 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «Intjaw exitu' ja jayni b'ix tuj toxi'n q'ij ob'antel junky'el witz'a'.»* 20 Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Oxik tin waqaq tuj oxqal (46) aq'b'i tzan tb'antik, b'ix ¿yatz n'aq'uma' tzan oxe q'ij ob'antel junky'el awitz'a'?» 21 Per te jay aj ntq'uma' tuq te Jesus, nyolin ti'jx tuq tetz xhchi'jel. 22 Astilji aj tjaw anq'in junky'el, kye txnaq'atz otzaj kyn'a'o' te aj otq'umaj, b'ix oxik kyoksla' te Tu'jal Dios oqtxi' b'ix ti'j te aj otq'umaj te Jesus kyetz. 23 Aj man tuq atqet te Jesus tuj Jerusalen tuj te q'ij Paskw, ky'ila'j xjal e'okslan ti'j,

* 2:13 Exo 12:1-27; Deu 16:1-8 ‡ 2:14 Kye txkup nkye'oken tuq te kypresent kye xjal; Lev 1:3-9; 4:2-21; 8:2; 22:21. * 2:17 Sal 69:9 § 2:18 Ax: xjal judiy. * 2:19 Mat 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29

toklen kyen tidi'chq lab'al aj nqet tuq tk'ulu' tuky'i nim tajwalil. ²⁴ Per te Jesus k'onti'l tuq wit'lik tk'u'j kyi'j tzan tpaj tetz ojetq tuq tz'el tniky' kyi'j kyaqil xjal. ²⁵ Nya'tx presis tuq tzan tyolin junky titza' tuq kyenab'lin kye xjal tzan tpaj tetz oje tz'el tniky' tuq ti'j kyanim kye xjal.

3

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Nicodemo

¹ Ntons at tuq jun xjal kxol kye aj b'uch'uj Parisey, Nicodemo tuq tb'i, tetz nim tuq tajwalil kxol kye xjal aj tijajil Israel. ² Tetz oxwa'q qonik'an q'olb'el Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qeb'enkyna yatz lajomich tzan Qtata Dios tzan qtzaj axnaq'tza'na. Komo yatz tidi'chq lab'al nqet ayek'u', b'ix nijunwt b'a'n tzan tk'ulun ikxni'n qa te Qtata Dios k'onti'l-wit atqet tuky'i'l.» ³ Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, qa jun xjal nlay tz'itz'jik junky'el, nlay b'antik tzan sten tuj tq'ab' Qtata Dios.»* ⁴ Yaji te Nicodemo oxik tq'uma'ky ikxjani: «¿Titza' ob'antel tzan titz'jik jun xjal aj ya tijky? ¿O' petzun ob'antel tzan tox tuj talb'il tnan tzan titz'jik junky'el?» ⁵ Te Jesus owaj stzaq'b'e'ky: «Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, ab'l aj nlay tz'itz'jik tuky'i a* b'ix ax tuky'i Txew Dios nlay b'antik tzan sten tuj tq'ab' Qtata Dios. ⁶ Te aj n'itz'jik tzan tpaj tetz stat jun xjal, ax tetz xjal, per te aj n'itz'jik tzan tpaj Txew Dios, ntons tetz at te Txew Dios tuj

---

* **3:3** 1Xhp 1:3,23 * **3:5** Tuj kyyol kyetz te yol “qitz'jik tuky'i a” telponx oj qitz'jik ti'j qnan; n'el qniky' nini tzan tpaj te tqaqi' taqan.

tanim. ⁷ K'on chlab'an tzan tpaj ma xik nq'uma' yatz qa presis tzan etitz'jik junky'el tzan te Txew Dios. ⁸ Komo iktza' te kyaq'iq' ja'chq nxik, anke nxik qcha'o' nxuk'in, k'onti'l qeb'en ja' tzajnaq b'ix k'onti'l qeb'en ja' ikja'n txik, ax ikxji kyaqil kye aj nkye'itz'jik tzan te Txew Dios.»

⁹ Yaji te Nicodemo oxik xhcha'o'ky: «¿Titza' b'a'n tzan tb'antik kyaqil ntzani?» ¹⁰ Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Yatz aj ntxnaq'tzan kye xjal aj tijajil Israel, ¿ti'tzun, k'onti'l n'el aniky' ti'j kyaqil ntzani? ¹¹ Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, qetza nxik jq'uma'na te aj qeb'enky b'ix ax nxik qyoli'na te aj oje tz'ok qen, per etetz k'onti'l nxik etoksla' aj nxik qyoli'na. ¹² Qa k'onti'l nkyinxik etoksla' oj txik nq'uma' ti'j tidi' aj at twitz tx'o'tx', ¿titza' okyinxe'l etoksla' oj nyolin ti'j tidi'chq aj at tuj ka'j? ¹³ K'onti'l ab'l oje jax tuj ka'j sinoke a'ox te aj oje qetz tuj ka'j b'ix a tetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios. ¹⁴ Iktza'x te Moisés tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' ojaw tin jawnaq te kan [tzan kykolet tuq kye xjal],* ax ikxji te Ichan Aj Tk'wa'al Dios presis tzan tjaw eq'i' jawnaq* ¹⁵ tzan kyanq'in te jun-ele'x kyaqil kye aj okye'okslayon ti'j.

¹⁶ Te Qtata Dios nkyeqet tgani' kyaqil xjal twitz tx'o'tx', astilji otzaj tlajo' te Tk'wa'al aj cha jun tuq, otzaj tlajo' tzan k'on kyexiknaj kye aj nkye'okslan ti'j sinoke tzan kyanq'in te jun-ele'x. ¹⁷ Komo te Qtata Dios intzaj tlajo' wetz aj Tk'wa'al a'in twitz tx'o'tx', nya'tx tzan txik nswa' xhcho'nal kyi'j kye xjal sinoke tzan nkolon te kyetz. ¹⁸ Ab'lchaq aj n'okslan wi'j [wetz] aj Tk'wa'al Dios [a'in], tetz

* **3:14** Núm 21:9   * **3:14** Isa 52:13; Wnch 8:28; 12:32-34

nlay xik si' tuj il. Yatzun te aj nlay tz'okslan, tetz ya q'umankaj jun xhcho'nal ti'j tzan tpaj k'onti'l n'okslan wi'j wetz aj cha jun a'in Tk'wa'al Dios. ¹⁹ Kyetz kyajo'tz tzan kxik si' tuj il tzan tpaj aj ntzani: Intkyaqul swal jun chk'atunal tuj kywitz, b'ix kye xjal owel kygani' mas te qlolj twitz te chk'atunal tzan tpaj te kyk'ulb'en nya'tx tuq galan. ²⁰ Kyaqil kye aj nkyek'ulun nya'tx galan k'on kygan te chk'atunal tzan tpaj k'on kygan tzan tok en te aj nkyk'ulu'.† ²¹ Yatzun kye xjal aj nkyeb'et tuj tume'l, kyetz nkye'ok laq'chet ti'j te chk'atunal‡ tzan tok e'e' te kyk'ulb'en nqet kyk'ulu' iktza'x te Qtata Dios tgan.»

Aj Tyolin Junky'el Te Wa'nch Ti'j Jesus

²² Ntons yaji, te Jesus kyuky'i txnaq'atz eb'ajxik tuj jun luwar tuj tkwentil Judey, b'ix okajten tzi kyuky'i'l b'ix njaw tuq tsi' a' kywi' kye xjal. ²³ Ax te Wa'nch njaw tuq tsi' a' kywi' xjal tuj Enon qaynin ti'j Salim, tzan tpaj tzi ajun a' tuq b'ix kye xjal nkyepon tuq tuky'i'l b'ix njaw si' tuq a' kywi'. ²⁴ Kyaqil ntzani oky'ik aj mina' tuq tqex si' te Wa'nch pres.*

²⁵ Ntons jun q'ij kye txnaq'atz Wa'nch b'ix txq'an kxjalil aj tijajil Israel eb'ajjaw wululun ch'in ti'j titza' nkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios. ²⁶ Yaji exwa'q q'umal te Wa'nch: «Xnaq'tzon, te aj opon awuky'i'l jun-el aj atoqet tuq junxla' te Jordan A', aj ochyolin ti'j, ajna'l njaw tsi' a' kywi' xjal b'ix kyaqil kye xjal nkyepon tuky'i'l.» ²⁷ Tzaj te Wa'nch, owaj stzaq'b'e' kyetz: «Jun xjal k'onti'l nb'antik tzan tjaw

† **3:20** Ax: n'el kyik'o' te chk'atunal tzan tpaj k'on kygan tzan tok en aj nkyk'ulu'; Job24:13-17. ‡ **3:21** A te Tk'wa'al Dios iktza' te chk'atunal. * **3:24** Mat 14:3; Mak 6:17; Luks 3:19-20

tjalb'e' jun tajwalil§ qa nya'tx a te [Qtata Dios] aj tuj ka'j ntzaj sin tetz. ²⁸ Etetz eteb'en b'an'ax wetz oxik nq'uma', nya'tx a'in te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi* sinoke a'in wetz te aj lajomin tb'ayon twitz tetz [tzan txik npakb'a' ti'j tetz]. ²⁹ Komo iktza' oj tok junan jun ichan tuky'i txu'jel, yatzun jun tajyol te ichan nchalaj oj tok xhcha'o' te ichan ojetq tzul; ax ikxji wetz ajna'l b'an nkyinchalaj ti'j tetz. ³⁰ A tgan tzan tok mas nim tajwalil tetz nwitz wetz b'ix wetz nlay kyinpon iktza' tetz. ³¹ Tetz tzajnaq tuj ka'j b'ix at tajwalil ti'j kyaqil. Per jun xjal aj tzajnaq cha a'ox tzani twitz tx'o'tx' ntons cha a'ox aj te twitz tx'o'tx', b'ix cha nyolin ti'j te aj at tzani twitz tx'o'tx'. Te aj tzajnaq tuj ka'j, tetz at toklen ti'j kyaqil ³² b'ix nyolin ti'j aj oje tz'ok ten b'ix ti'j aj oje tz'ok xhcha'o', per k'onti'l ab'l nxik okslan te aj ntyoli'. ³³ Per qa at ab'l nxik okslan tetz, ntons ikxji tetz ntq'uma' te Qtata Dios jun yolin. ³⁴ Te aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios, tyol Qtata Dios ntyoli' tzan tpaj te Qtata Dios nxik tsi' Txew tuky'i'l b'eyx te jun-ele'x. ³⁵ Te Qtata Dios nqet tgani' Tk'wa'al, b'ix kyaqil oje kaj tsi' tuj tq'ab'*. ³⁶ Jun xjal aj n'okslan ti'j te Tk'wa'al Dios at jun tanq'in te jun-ele'x, per te junky aj k'onti'l nqet toksla' te Tk'wa'al Dios k'onti'l jun tanq'in ikxji, sinoke te tq'oj Qtata Dios n'ul tajsik.»

4

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Jun Xuj Aj Samary

---

§ 3:27 Ax: k'onti'l ntk'amo' jun tidi'. * 3:28 Wnch 1:20 * 3:35
Mat 11:27; Luks 10:22

1 Ntons yaji te Qajawil [Jesus] owok xhcha'o' kyij' kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ojetq tuq tz'ok kcha'o' qa te Jesus njaw tsi' a' kywi' mas xjal twitz te Wa'nch b'ix ate' tuq mas txnaq'atz twitz te Wa'nch, 2 anke nya'tx a tuq te Jesus njaw sin a' kywi' kye xjal, sinoke a'e' kye txnaq'atz. 3 Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus aj nkyb'isu' tuq kye aj b'uch'uj Parisey, ntons owex tuj tkwentil Judey b'ix oxik Galiley. 4 Ntons, tzan tuq txik txini, a tgan tuq tzan tky'ik tuj tkwentil Samary. 5 Astilji eb'ajpon qaynin ti'j jun amaq' tb'i Sikar tuj tkwentil Samary, qaynin ti'j te tx'o'tx' aj oxik tsi' te Jacob erensy te tk'ajol aj Chep [atx b'an oqtxi'],* 6 b'ix atqet tuq tzi te soch aj oqet tk'ulu' Jacob. Ntons te Jesus ojetq tuq siktik tb'etb'en, b'ix oqet wit'let stzi' te soch, b'ix ojetq qopon tuq mer chijq'ij.*

7 Ntons yaji opon jun xuj aj Samary q'a'il. Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj asi' ch'in wuk'a' a'» 8 Komo kye txnaq'atz ojetq tuq kyexik tuj amaq' loq'ol kywe'. 9 Ntons te xuj owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Titza' yatz ntzaj aqani' awuk'a' a' wetz b'ix yatz a'ich jun aj tijajil Israel b'ix wetz a'in aj Samary?»† 10 Ntons kyij te Jesus: «Cha aweb'en-wit te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios b'ix aweb'en-wit ab'lin wetz aj nkyinqanin awuky'i'l tzan stzaj asi' ch'in wuk'a' a', ntons otzajel-tal aqani' wetz b'ix wetz oxel'nsi' yatz te jun a' aj b'a'n tzan tanq'in [awanim] titza' b'ix nlay tzaj k'achjel awi'j.» 11 Yaji kyij te xuj: «Tat, yatz k'onti'l jun apulb'il b'ix te soch nim txe'. ¿Ja' otzajel awin te

* 4:5 Gén 33:19; Jos 24:32 * 4:6 Ax: te tkaqi' or. † 4:9 Kye xjal judiy k'onti'l eq'i' tuq kyib' kyuky'i a'e' aj Samary; Esd 4:1-5; Neh 4:1-2.

a' aj otzajel tsi' tanq'in [te wanim]? ¹² ¿Mas petzun nim yatz awajwalil twitz te qijajil Jacob aj okaj tsi' te getza ja sochni aj ja' ojatz tin tetz tuk'a' a' b'ix kye tk'wa'al b'ix kye talo'?» ¹³ Yaji owaj stzaq'b'e' te Jesus: «Kyaqil kye xjal aj nkye'uk'an ti'j te ja a' ntzani otzajelkix k'achjel kyi'j. ¹⁴ Per te aj owuk'ayon te a' aj wetz oxe'l nsi', ya nlay tzaj k'achjel ti'j tzan tpaj te aj oxe'l nsi' wetz otk'ulu'tz tuj tanim tzan tanq'in te jun-ele'x naqe jun a' aj nxojin tuj tanim.»* ¹⁵ Te xuj oxik tq'uma': «Tat, instzaj asi' ch'in wetz te aj a'ni tzan k'on stzaj k'achjel wi'j b'ix tzan k'on wulky junky'el tzani q'a'il.» ¹⁶ Yaji oxik tq'uma' Jesus tetz: «Pax uk'lel te awichmil b'ix okx'ulel junky'el tzani.» ¹⁷ Yaji owaj stzaq'b'e' te xuj ikxjani: «K'onti'l wichmil.» Ntons te Jesus oxik tq'uma'ky: «B'an'ax awitza' k'onti'l awichmil. ¹⁸ K'onti'l awichmil per jweb' ichanxi' oje kyekaj asi' b'ix te aj eq'i' awitza' ajna'l nya'tx awichmil; ntons tume'l aj ma'tx tzaj aq'uma'ni.» ¹⁹ Yaji te xuj oxik tq'uma': «Tat, n'el nniky' awi'j yatz a'ich jun aj yolil tyol Qtata Dios. ²⁰ Qetza qijajilna eb'ajna'on te Qtata Dios tzani twi' ja witzni, per etetz n'eq'uma' qa a'ox tuj amaq' Jerusalen b'a'n tzan qna'on te Qtata Dios.» ²¹ Te Jesus oxik tq'uma': «Kyinxik awoksla' xuj, ch'inky tpon te or aj nlay kx'ul twi' ja witzni b'ix nlay kxik tuj Jerusalen na'ol te Qtat. ²² Etetz nknxna'on te Qtat per k'onti'l n'el eniky' ti'j. Qetza nqona'ona b'ix n'el qniky' tzan tpaj te Koloyon tzajnaq ti'j tijajil Israel. ²³ Ch'inky tpon or, b'ix ma'tx pon ajna'l kye aj b'an b'an'ax na'ol te Qtata Dios okyena'oyon tetz

* **4:14** Jer 2:13; 17:13; Wnch 7:37-39

tuj kyanim b'ix tuky'i jun tume'l b'an'ax tzan tpaj te Qtata Dios njoyon xjal iktza' kyetz. ²⁴ Te Qtata Dios k'onti'l eb'ajil, astilji kye aj nkyena'on tetz, a tgan tzan kyn'a'on tuky'i kyanim b'ix tuky'i tume'l b'an b'an'ax.» ²⁵ Ntons kyi te xuj ikxjani: «Wetz web'en tzul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj n'ok q'uma' Krist, b'ix cha'oj tul tetz otzajel tq'uma' kyaqil titza' atok.» ²⁶ Te Jesus oxik tq'uma': «A'in wetz aj nkyinyolin awuky'i'lni.»

²⁷ Ntons man tuq nkyeyolin, kyul kye txnaq'atz, b'ix eb'ajlab'an tzan tpaj nyolin tuq tuky'i jun xuj. Per nijunwt ab'l otnimsaj tk'u'j tzan txik xhcha'o', «¿Tidi' n'ayoli' tuky'i'l?» ²⁸ Ntons te xuj okaj tsi' tq'awub' tzi b'ix oxik tuj amaq' q'umal kye xjal, oxik tq'uma' ikxjani: ²⁹ «Qalan waq, sek' etzaj e'el jun xjal aj ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje qet nk'ulu'. ¿Nya'tx petzun-tal aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?» ³⁰ Ntons kye xjal eb'ajxwa'q aj ja' tuq atqet te Jesus.

³¹ Ntons aj man tuq nkyeb'et kye xjal tuj b'ey, kye txnaq'atz nqet tuq kywitz twitz Jesus, nxik tuq kyq'uma' tetz: «Xnaq'tzon, pawa'an ch'in.» ³² Oxik tq'uma' tetz kyetz: «Wetz at jun nwe' aj etetz mina' tel eniky' ti'j.» ³³ Ntons kye txnaq'atz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿At petz-talo ab'l ma tzul swal twe'?» ³⁴ Per te Jesus oxik tq'uma'ky: «Wetz aj nk'ulu' naqe nwe' b'ix te aj nk'ulu' iktza' tgan te aj otzaj lajon te wetz b'ix tzan tkajb'aj nk'ulu' taq'un. ³⁵ Etetz n'eq'uma' qa atx kaje qya' tzan tkanon tzan tjaw te twitz awalj, per wetz oxel nq'uma' etetz intxik eten te awalj, ya kamaw tzan tjaw iq'let. ³⁶ Te aj njaw xhchimo' twitz te awalj, ntk'amo' twi'

tk'u'j te jun kyanq'in kye xjal te jun-ele'x; ikxji te aj n'awan b'ix te aj nchimon, junch'in nkyechalaj.

³⁷ Komo b'an'ax iktza'x te q'umb'enj “jun te aj n'awan te awalj b'ix junky te aj njaw chimon tetz.”

³⁸ Wetz ma'tx kxik nlajo' tzan tjaw echimo' twitz te awalj aj ja' k'onti'l etetz okx'awan b'ix chuktky kye txq'ankey eb'aj'awan, b'ix etetz ma'tx kx'ox tuj kyawb'en tzan ek'amon te aj kyaq'umb'en kyetz.»

³⁹ Ntons, tuj aj amaq'ji ky'ila'j kye xjal aj Samary eb'aj'okslan ti'j Jesus tzan tpaj tyolb'en te xuj aj txik tq'uma', “Ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje nk'uluj.”

⁴⁰ Astilji aj kypon kye xjal, oqet kywitz twitz tzan tkaj kyuky'i'l; yaji okaj kab'e' q'ij kyuky'i'l. ⁴¹ B'ix ky'ila'j txq'ankey e'okslan ti'j tzan tpaj tyol. ⁴² B'ix oxik kyq'uma' te te xuj ikxjani: «Ajna'l nqo'okslana nya'tx a'ox tzan tpaj aj ma tzaj aq'uma'ni. Ajna'l a'o'xkna ma'tx tz'ok qcha'o', b'ix qeb'enky aji tetz te Koloyon b'an b'an'ax kyi'j kyaqil xjal twitz tx'o'tx'.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tk'wa'al Jun K'ulul Mandad

⁴³ Ntons, ya ma ky'ik aj kab'e' q'ijji, owetz tuj Samary b'ix oxik tinky tb'ey tzan txik tuj xtx'o'otx' Galiley. ⁴⁴ Komo te Jesus ojetq xik tq'uma', jun aj yolil tyol Dios k'onti'l nqet jiq'b'a' tuj tamaq'.

⁴⁵ Aj tpon tuj Galiley, kye xjal tzi ek'amon galan te tetz tzan tpaj ax kyetz eb'ajxwa'q tuj te q'ij tuj Jerusalen b'ix owok kyen aj oqet tk'ulu' tzi.*

⁴⁶ Yaji opon junky'el tuj te amaq' Kana tuj tkwentil Galiley aj ja' otk'uluj tzan tok te a' ta'al

‡ **4:44** Komo tetz tamaq' tuj tkwentil Judey, tetz owetz tzi tzan tpaj k'onti'l e'okslan ti'j; Mat 13:57; Mak 6:4; Luks 4:24; Wnch 4:1.

* **4:45** Wnch 2:23

ub.* Ntons at tuq jun k'ulul mandad b'ix tetz at tuq jun tk'wa'al yab' tuq max tuj Capernaúm. ⁴⁷ Ya ma tz'ok xhcha'o' te xjal qa te Jesus ojetq tuq meltz'jik Judey b'ix ojetq tuq ponky tuj Galiley, ntons te xjal oxwa'q tuky'i'l b'ix oqet twitz twitz tzan tuq txik q'anal te tk'wa'al tzan tpaj ch'inky tuq tkamik. ⁴⁸ Kyi te Jesus ikxjani: «Qa etetz k'onti'l n'ok eten jun nk'ulb'en aj telponx ti'j wajwalil qatzun jun tidi' aj nkxlab'an ti'j, etetz k'onti'l nkx'okslan.» ⁴⁹ Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qo'o naj tzunxk tuq itz'oj te nk'wa'al.» ⁵⁰ Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Pax ajay. Te ak'wa'al owanq'iyon.» Te xjal oxik toksla' tyol Jesus b'ix owaj. ⁵¹ Ntons, man ch'inky tuq tpon tjay, kye a'e' tmos eb'aj'etz kanol tetz b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ak'wa'al ma'tx b'antik.» ⁵² Te xjal oxik xhcha'o' janik'le taq'ik tzan tna'on b'a'nx te k'wa'l. «Iwi te tb'ay or te qale'§ tel te kyaq ti'j» kyekyi. ⁵³ Te k'wa'lon owel tniky' mer aj orji aj stzaj tq'uma' te Jesus, «Te ak'wa'al owanq'iyon.» Astilji tetz b'ix kyaqil a'e' aj tuj tjay eb'aj'okslan ti'j Jesus. ⁵⁴ Ntons, aj [tqet tq'ana' Jesus te k'wa'l], aj stzajlen tuj Judey b'ix opon tuj Galiley, ntons a te tkab'i' tk'ulb'en aj telponx tuq ti'j tajwalil.

5

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Amaq' Betest

¹ Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik Jerusalem tzan tpaj at tuq jun q'ij aj nkyeq'ijlan tuq kye xjal aj tijajil Israel. ² Ntons te amaq' Jerusalem at tuq jun tlamelul b'ix tb'i te lamel

* **4:46** Wnch 2:1-11   § **4:52** Ax: te twuqi' or.

“Kyb'ey Karner,” b'ix qaynin tzi at tuq jun nim tqatel a', Betest tb'i tuj yol ebrey aj kyyol kyetz. Te tqatel a' tuj jun nim galera b'ix jweb' palaj te galera. ³ Tzi atkyeget tuq ky'ila'j xjal yab'e', iktza' moy, kox, b'ix kye aj kamnaq kchi'jel, b'ix cha lanchike' twitz tx'o'tx' stzi' te a' b'ix cha nkye'iyon tuq tzan tjaw yak'un te a'. ⁴ Komo atqet jun ángel derepent nkyaqul tuj te a' b'ix njaw tuq tyak'u' te a', b'ix te tb'ay xjal aj ngex tuq tuj te a' oj tjaw yak'un, ntons nb'antik tuq b'eyx alchaqkyetz tyab'il.* ⁵ Ntons at tuq kxol kyetz jun xjal b'an yab' tuq, wajxaqlajuj tuj kawnaq (38) aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik.

⁶ Ntons te Jesus, ya ma xik te'e' cha b'aqlik tuq b'ix aj tok xhcha'o' jateb' aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik, yaji oxik tqani' te yab' ikxjani: «¿Agan pe' tzan ab'antik?» ⁷ Owaj stzaq'b'e' te yab': «Tat, wetz k'onti'l ab'l ngex swan wetz tuj a' cha'oj tjaw yak'un te a'. Oj ngex wetz, junky nkanon tb'ay nwitz.» ⁸ Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Pajaw wa'let, intxik awin awatb'il b'ix pab'et.» ⁹ B'eyxnajji te xjal ob'antik b'ix ojaw tin te twatb'il b'ix ob'et. Aj q'ijji, jun q'ij ojla'mj tuq.

¹⁰ Ntons kye aj tijajil Israel aj at tuq kyajwalil, kyetz oxik kyq'uma' tuky'i te xjal aj ojetq tuq b'antik: «Ajna'l q'ij ojla'mj. Xjan tzan txik awin awatb'il.»* ¹¹ Te xjal owaj stzaq'b'e': «Te xjal aj ma qet q'anawetz, ma tzaj tq'uma' “intjaw awin awatb'il b'ix pab'et.”» ¹² Yaji kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Ab'l te aj xjal ma xik q'uman yatz “intjaw

* **5:4** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

* **5:10** Neh 13:19; Jer 17:21

awin awatb'il b'ix pab'et'»?» ¹³ K'onti'l tuq teb'en ab'l ojetq qet q'anantetz tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xiknaj kxol kye xjal aj akyeqet tuq tzi. ¹⁴ Mas yaj te Jesus owok tk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o', ajna'l yatz b'a'nich. K'onky chjoyon choj tzan k'on tky'ik junky tidi' awi'j mas b'an nya'tx galan.» ¹⁵ Te xjal owaj b'ix oxik tyoli' kyuky'i kye aj at kyajwalil a te Jesus ojetq tuq qet q'anantetz. ¹⁶ Astilji kygan tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus tzan tpaj nkyeqet tq'ana' xjal tuj q'ij ojla'mj. ¹⁷ Per te Jesus oxik tq'uma': «Wetz Ntat k'onti'l nkaj tsi' tzan tk'ulun galan kyi'j kye xjal b'ix ax wetz nkyink'ulun ikxji.» ¹⁸ Astilji kygan tuq tzan tqet kykansa' tzan tpaj kyetz tuj kynab'l k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj b'ix tzan tpaj ntq'uma' tuq qa tetz Stat a te Qtata Dios, ikxji ntparejsa' tuq tib' tuky'i te Qtata Dios.

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz Tajwalil

¹⁹ Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:† «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, [wetz] aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l nqet nk'ulu' jun tidi' aj cha tuj nwi'x-wit wetz n'etz win sinoke aj n'ok wen tuky'i te Ntat; b'ix aj nqet tk'ulu' te Ntat, ax nqet nk'ulu' wetz [tzan tpaj a'in] tk'wa'al. ²⁰ Komo te Ntat nkyinqet tgani' b'ix ntzaj tyek'u' kyaqil aj ntk'ulu', b'ix atx tzan stzaj tyek'u' kye tk'ulb'en mas nim twitz te aj ntza'n, b'ix etetz okxlab'ayon ti'j. ²¹ Iktza'x te Ntat njaw anq'in jun kamnaq titza' b'ix nxik tsi' tanq'in, ax ikxji [wetz] nxik nsi' tanq'in ab'l aj wetz

† **5:19** Kyuj taqan 19 max 29 aj ja' nyolin Jesus ti'jx tetz, n'el tuj yol gryeg iktza' ti'j junky xjal nyolin, per axkix ti'jx tetzji nyolin.

ngan [tzan tpaj a'in] Tk'wa'al [Dios]. ²² Komo te Ntat k'onti'l nxik tq'uma' ab'l at til sinoke oje kaj tsi' tuj nq'ab' tzan txik nq'uma' wetz ab'le' kye aj at kyil ²³ tzan nqet jiq'b'a' tzan kyaqil xjal iktza'x nqet kyjiq'b'a' te Ntat. Komo [a'in wetz] te Tk'wa'al [Dios], ab'l aj k'onti'l nkyinqet tjiq'b'a' ax k'onti'l nqet tjiq'b'a' te Ntat aj otzaj lajon [wetz].

²⁴ Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l te aj n'ok xhcha'o' nyol b'ix n'okslan ti'j te aj otzaj lajon wetz, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix nlay xik si' tuj il, tetz kamnaq tuq, per ajna'l at jun tanq'in.

²⁵ Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ch'inky tpon te or, b'ix ajna'l ma'tx pon, tzan tok kcha'o' nwi' wetz‡ kye aj kamnaq [kyanim] b'ix kye aj oxel kcha'o' okye'anq'iyon. ²⁶ Komo te Ntat at tanq'in tib'x [tzan txik tsi' kyanq'in kye xjal], ax oje tzaj tsi' te wetz§ tzan wanq'in wib'x [tzan txik nsi' kyanq'in kye xjal]. ²⁷ B'ix te Ntat oje tzaj tsi' wajwalil tzan txik nq'uma' kyil kye xjal tzan tpaj wetz a'in te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.

²⁸ K'on kxlab'an ti'j te ntzani. Ch'inky tpon te or aj owokel kcha'o' nwi' kyaqil kye kamnaq ²⁹ b'ix okyejawel anq'in kye aj eb'ajqex muqu'. Kye aj oqet kyk'ulu' galan okyejawel anq'in junky'el tzan kyanq'in te jun-ele'x, b'ix kye aj ek'ulun nya'tx galan okyejawel anq'in tzan kxik si' tuj il.* ³⁰ Wetz k'onti'l nqet nk'ulu' jun tidi' aj cha tuj nwi'x-wit wetz n'etz win, sinoke nxik nq'uma' iktza' ntzaj tq'uma' te Ntat, b'ix nxik nq'uma' tume'l tzan tpaj k'onti'l nqet nk'ulu' iktza' wetz ngan, sinoke nqet

---

‡ 5:25 Ax: te Tk'wa'al Dios. § 5:26 Ax: te Tk'wa'al Dios. * 5:29 Dan 12:2

nk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj otzaj lajon wetz. ³¹ Qa wetz nchukel nkyinyolin wi'jx wetz, k'onti'l token [tzan tpaj cha a'ox nchukel nkyinyolin], ³² per at junky aj nyolin wi'j b'ix wetz web'en te aj ntyoli' wi'j b'an'ax. ³³ Etetz oxwa'q echa'o'tz tuky'i Wa'nch, b'ix aj otyolij tetz tume'l ti'j te b'an'ax,* ³⁴ per wetz nya'tx presis tzan tyolin jun xjal galan wi'j. Wetz nxik nq'uma' etetz kyaqil ntzani te jun galan te etetz tzan ekolet. ³⁵ Te Wa'nch oxik tpakb'a' tzan tel eniky' ti'j te tume'l b'ix etetz nkx-chalaj tuq ti'j per cha te kab'e q'ij tuq.* ³⁶ Per te aj nk'ulb'en wetz telponx wi'j mas nim twitz te aj ntyoli' tuq te Wa'nch wi'j tzan tpaj wetz nk'ulb'en ikx titza' otzaj tq'uma' te Ntat, ikxji b'a'n tzan tel qniky' qa a te Ntat otzaj lajon wetz. ³⁷ B'ix te Ntat aj otzaj lajon te wetz, tetz oje tzaj tyoli' b'an'ax wi'j.* Per etetz mina' tok echa'o' aj ntyoli' b'ix mina' txik eten titza' ka'yin ³⁸ b'ix k'onti'l n'ox tuj ewi' te tyol tzan tpaj k'onti'l nkx'okslan wi'j wetz aj intzaj tlajo'. ³⁹ Etetz nqet eten b'an kyeb'a' te Tu'jal Dios tzan tpaj etetz tuj enab'l ikxji okx'anq'iyon te jun-ele'x,* per axkix aj Tu'jalji nyolin wi'j wetz. ⁴⁰ Per etetz k'on egan tzan etok lapet wi'j tzan txik nsi' jun etanq'in te jun-ele'x. ⁴¹ Wetz k'onti'l nkyinb'isun ti'j kyyol kye xjal qa nkyinqet kyjiq'b'a'. ⁴² Wetz oje tz'el nniky' eti'j, etetz k'onti'l nqet egani' te Qtata Dios. ⁴³ Wetz lajomin tzan Ntat b'ix k'onti'l nkyin'ek'amo'. Qa tzul-wit junky aj

* **5:33** Wnch 1:19-27; 3:27-30   * **5:35** Ax: Te Wa'nch a tuq tetz iktza' te q'aq' aj ntilun b'ix nq'analin, b'ix etetz kxchalaj ti'j chk'atunal tetz jun ch'i rat.   * **5:37** Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22

* **5:39** Deu 4:1; 8:1; 30:15-20

cha oqtel tjiq'b'a' tib', tetzji ek'amo'tz-talo. ⁴⁴ ¿Titza' okyinxe'l etoksla' qa cha nqet ejiq'b'a' etib'x exolx b'ix k'onti'l nkxjoyon tzan eqet jiq'b'a' tzan Qtata Dios aj cha jun at? ⁴⁵ Wetz nya'tx presis tzan txik nq'uma' etil tzan tpaj a te Kawb'il† aj ja' wit'lik etetz ek'u'j, aji te aj oxe'l tq'uma' etil. ⁴⁶ Cha tzun-wit nxik etoksla' [te aj okaj stz'ib'a'] Moisés [tuj te Kawb'il], ntons tzun-tal nkyinxik etoksla' etetz, tzan tpaj aj oqet stz'ib'a' nyolin wi'j. ⁴⁷ Per qa etetz k'onti'l nxik etoksla' aj oqet stz'ib'a' tetz, ¿titza' oxe'l etoksla' te aj nxik nq'uma' wetz?»

6

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal

Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luks 9:10-17

¹ Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxwa'q junxla' te Galiley A', aj n'ok q'uma' Tibérias A'. ² Ky'ila'j tuq xjal nkye'ok lapet ti'j tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kyen aj kyqet tq'ana' kye xjal tuky'i nim tajwalil. ³ Ntons komo at tuq jun witz txini, te Jesus ojax twi' te witz b'ix tzi oqet wit'let kyuky'i tx-naq'atz ⁴ b'ix ch'inky tuq tpon te q'ij Paskw aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel. ⁵ Ya ma xik ten, oxik te'e' ajun xjal tuq lapike' ti'j, oxik tq'uma' tetz te Lip ikxjani: «¿Ja' otzajel qloq'o' kywe' kyaqil ja xjal ntzani?» ⁶ Tetz oxik tq'uma' ikxjani tzan tpaj tgan tuq tzan tok xhcha'o' tidi' otq'uma'tz te Lip, per tetz teb'enky tuq tidi' otk'ulu'tz. ⁷ Ntons te Lip owaj stzaq'b'e': «Tajlal kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'j jun xjal loq'b'il te wab'j nlay kanon nisiker tzan txik kyniky'b'e'-wit ch'in.» ⁸ Ntons yaji tzaj te

---

† 5:45 Ax: Moisés.

Lexh, jun aj kxol kye txnaq'atz b'ix terman Simon Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani: ⁹ «Tzani atqet jun k'wa'l aj eq'i' jweb' wab'j brisk titza' b'ix kab'e' kiyi, ¿per titza' okanoyon ntzani kxol kyaqil ja xjalni?» ¹⁰ Te Jesus oxik tq'uma': «Intxik aq'uma' kyetz tzan kyqet wit'let.» Komo ajun xpatzpan tuq txini b'ix kye xjal eqet wit'let tzi, b'ix tzan kyaqil qanq jweb' mil (5000) ichan tuq. ¹¹ Te Jesus ojaw stzyu' kye wab'j, b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oxik tsipa' kxol kye xjal aj wit'like' tuq tzi. B'ix ax otk'uluj ikxji kyuky'i kye kiyi, b'ix exik tk'a'cha' b'ix enoj. ¹² Ya ma kyenoj b'an byenech ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Intjaw echimo' kyaqil xtx'anqa' tzan k'on tkaj xq'eljik.» ¹³ Yaji kyetz ojaw kchimo' b'ix enoj kab'lajuj chi'l tzan kyaqil te aj osobrin kyi'j kye jweb' wab'j. ¹⁴ Ya ma tz'ok kyen kye xjal te lab'al aj nqet tuq tk'ulu', okyyolij ikxjani: «B'an'ax a tetz te aj yolil tyol Dios aj tzul twitz tx'o'tx'ni.» ¹⁵ Te Jesus owel tniky' kyi'j, kyan tuq tzan txik kyin tzan tok te twitzale' k'ulul mandad tuj kyamaq', astilji owex kxol b'ix oxik twi' te witz xhchukel.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'

Mat 14:22-27; Mak 6:45-52

¹⁶ Ya ma qoqet yupan, kye txnaq'atz eb'ajkyaqon stzi' te nim a', ¹⁷ eb'ajjax tuj jun bark, b'ix eb'ajjunxla'in te a' tzan kypon Capernaúm. Ntons yajxi' ojetq tuq qo'ok b'an chukaq'b'il b'ix te Jesus mina' tuq tkanon kyi'j, ¹⁸ b'ix te kyaq'iq' b'an nxuk'in tuq tuj te nim a' b'ix te a' njaw puljik tzan te kyaq'iq'. ¹⁹ Ya ojetq tuq xik kyb'ete' ch'inky waqaq kilómetr txik kye'e' te Jesus ikja'n tuq tok

laq'chet kyk'atzaj, nb'et tuq tajsik te a', b'ix kyetz eb'ajxob'.²⁰ Tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «jA'in wetz! jK'on kxob' waq!»²¹ Kyetz nkyechalaj tuq tzan kyk'amon te tetz tuj te bark. Yaji eb'ajponaj aj ja' tuq kyan kypon.

Aj Nkyejoyon Tuq Kye Xjal Ti'j Jesus

²² Bwen, tuj junky iwitq kye xjal aj akyeqet tuq junxla' te a' owok kcha'o', kye txnaq'atz ojetq tuq kyexik tuj te bark aj ale'x tuqji at, b'ix te Jesus k'onti'l tuq ajun kyuky'i'l, kchukel eb'ajxik.²³ Yaji eb'ajpon txq'an bark aj tzajnaqe' tuj amaq' Tibérias, eb'ajpon qaynin ti'j te luwar aj ja' eb'ajwa'an aj txik tsi' te Qajawil jun pixon te Qtata Dios.²⁴ Ya ma tz'ok kyen kye xjal k'onti'l akyeqet tuq tzi b'ix ax kye txnaq'atz k'onti'l tuq ateqet, eb'ajjax kyuj kye bark, b'ix eb'ajxik Capernaúm joyol tetz.

A Te Jesus Swal Qanq'in Te Jun-ele'x

²⁵ Ya ma kyepon kye xjal junxla' te a', owoknoj te Jesus kywitz b'ix oxik kyq'uma' tetz: «Xnaq'tzon, jjanik'letzun awulen yatz tzani?»²⁶ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, etetz nkyin'ejoyo' tzan tpaj okxwa'an byenech b'ix nya'tx-wit tzan tpaj owel-wit eniky' ti'j te lab'al aj oqet nk'ulu'.²⁷ K'on kxjoyon te ewe' aj cha a'ox nxik tsi' tanq'in te echi'jel; mejor pe'ejoyon waq te aj nxik sin jun tanq'in etanim te jun-ele'x, aj etanq'in aj otzajel nsi' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tzan tpaj a'in wetz intzaj lajo' tzan te Qtat.»²⁸ Yaji kyetz oxik kcha'o'

* **6:27** Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios; Wnch 6:30.

tetz: «¿Tidi' presis tzan jk'ulun tzan tb'antik qitza' aj tgan te Qtata Dios?» ²⁹ Owaj stzaq'b'e' tetz: «Te Qtata Dios tgan tzan etokslan [wi'j wetz] aj intzaj tlajo'.» ³⁰ Oxik kcha'o'ky tetz ikxjani: «¿Tidi' jun lab'al oqtel ak'ulu' [tuky'i tajwalil Qtata Dios] tzan tok qen qetza b'ix tzan qokslana awi'j? ¿Tidi' nb'antik awitza'? ³¹ Kye qijajil oqtxi', kyetz oxik kywa'a' te wab'j mana [aj otzaj tsi' te Qtata Dios kyetz] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.* Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Qtata Dios] ikxjani: “Te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j otzaj tsi' te kywe' tzan kywa'an.”* ³² Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, nya'tx a te Moisés nxik sin etetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j sinoke a te Ntat ntzaj sin te wab'j b'an b'an'ax aj tzajnaq tuj ka'j. ³³ Te wab'j aj ntzaj tsi' te Qtata Dios tzajnaq tuj ka'j b'ix nxik tsi' kyanq'in kye xjal twitz tx'o'tx'.» ³⁴ Kyetz oxik kyqani' ikxjani: «Tat, tzaj asi' aj wab'jni te qetza.» ³⁵ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in wetz te wab'j aj nxik sin etanq'in. Ab'l aj owokel lapet wi'j nlay tz'ok wa'ij ti'j, b'ix te aj owokslayon wi'j nlay tzaj tzajk'aj ti'j. ³⁶ Komo iktza'x ma'tx xik nq'uma', etetz k'onti'l nqx'okslan wi'j anke oje kyin'ok eten. ³⁷ Kyaqil aj nkyetzaj tsi' Ntat wetz, nkye'ok lapet wi'j b'ix kye aj nkye'ok lapet wi'j, nlay kye'el wik'o'. ³⁸ Komo wetz tzajnaqin tuj ka'j in'ul tzani twitz tx'o'tx', nya'tx tzan tqet nk'ulu' iktza' wetz ngan, sinoke iktza' tgan te Ntat. ³⁹ Ikxjani tgan te aj otzaj lajon wetz, tzan k'on kxik nnajsa' nijunwt kye aj oje kyetzaj tswa' wetz, sinoke tzan kyjaw anq'in oj tul te jwisy. ⁴⁰ Komo aj

* **6:31** Exo 16:4,15   * **6:31** Sal 78:24

tgan te Ntat, ab'l aj okyin'okel te'e' b'ix owokslayon wi'j, oxe'l si' jun tanq'in te jun-ele'x b'ix ojawel anq'in oj tpon or te jwisy.»†

⁴¹ Ntons kye xjal tzi, a'e' aj tijajil Israel owaq'ik tzan kyjasnaje' ti'j tzan tpaj oxik tq'uma', "Wetz a'in te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j."* ⁴² B'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun a te tk'ajol te Chep, aj qotzqi' stat b'ix tnan? ¿Tistil ntq'uma' tetz qa tuj ka'j tzajnaq?» ⁴³ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxjasnaje' waq exol. ⁴⁴ K'onti'l ab'l b'a'n tzan tok lapet wi'j qa nya'tx a te Ntat aj otzaj lajon wetz axk tetz ntzaj uk'len te tetz wuky'il, b'ix ojawel anq'in witz'a' oj tul te jwisy. ⁴⁵ Iktza'x tz'ib'ankaj oqtxi' tzan kye aj yolil tyol Dios "kyaqil okyexe'l xnaq'tza' tzan Qtata Dios."* Iqxji kyaqil kye aj n'ok ksi' kywi' ti'j te Ntat b'ix qa n'ox tuj kywi' aj nxik txnaq'tza' kyetz, okye'okel lapet wi'j. ⁴⁶ Nya'tx tzan tpaj-wit at ab'l oje tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te Tk'wa'al oje tz'ok en tetz. ⁴⁷ Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj owokslayon wi'j owanq'iyon te jun-ele'x. ⁴⁸ A'in wetz te wab'j aj nxik sin etanq'in. ⁴⁹ Kye etijajil etetz oxik kywa'a' te wab'j mana aj ate' tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' per aj tpon or kyetz, kyetz eb'ajkamikkixi'. ⁵⁰ [Per ajna'l wetz nkyinyolin ti'j] te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j b'ix ab'l aj owa'yon ti'j nlay kamik [sinoke owanq'iyon te jun-ele'x]. ⁵¹ A'in wetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j; ab'l aj owa'yon te ja wab'jni owanq'iyon te jun-ele'x. Te aj wab'j nxik nsi' wetz, akix te nchi'jel aj oxe'l nsi' tzan kyanq'in kye xjal

† **6:40** Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios. * **6:41** Wnch

6:35 * **6:45** Isa 54:13

twitz tx'o'tx'.»

⁵² Ntons kye xjal e'okten wululuyon kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titz'a' tetz otzajel tsi' xhchi'jelx tzan txik qwa'a'?» ⁵³ Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa nlay xik ewa'a' te nchi'jel [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa nlay xik etuk'a' te nchiky'el, k'onti'l jun etanq'in. ⁵⁴ Ab'l te aj oxe'l twa'a' te nchi'jel b'ix oxe'l tuk'a' te nchiky'el, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix wetz ojawel anq'in witz'a' oj tul te jwisy ⁵⁵ tzan tpaj wetz nchi'jel a te wab'j b'an b'an'axji b'ix te nchiky'el a te etuk'a' b'an b'an'axji. ⁵⁶ Te aj nwa'an te nchi'jel b'ix nxik tuk'a' te nchiky'el, tetz n'anq'inkix junx wuky'i'l b'ix wetz tuky'i'l. ⁵⁷ Te Ntat aj otzaj lajon wetz, tetz at tanq'in b'ix wetz nkyin'anq'in tzan tpaj tetz, b'ix ab'l te owa'yon wi'j, ax owanq'iyon witz'a'. ⁵⁸ [Wetz a'in] te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j, nya'tx iktza' te aj wab'j mana aj oxik kywa'a' kye etijajil b'ix tzan te aj wab'jji kyetz k'onti'l eb'aj'anq'in te jun-ele'x; per ab'l te aj oxe'l twa'a' te ja wab'j ntzani owanq'iyon te jun-ele'x.» ⁵⁹ Te Jesus oxik txnaq'tza' kyaqil ntzani aj tok kchimo' kyib' kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios tuj amaq' Capernaúm.

⁶⁰ Ya ma tz'ok kcha'o' nini, ky'ila'j kxol kye aj lapike' tuq ti'j okyyolij ikxjani: «Te aj ntq'uma'ni b'an kwest tzan tel qniky' ti'j. ¿Ab'l owokel tswa' twi' ti'j?» ⁶¹ Ya ma tz'el tniky' te Jesus ti'j aj nkywululu', oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, ma'tx kxjaw q'ojlik tzan tpaj aj nyolb'enni? ⁶² ¿Tidi'-tal eq'uma'tz oj nxik eten [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oj njax tuj ka'j aj ja' tuq atinjax tb'aya'? ⁶³ A te qanim ntzaj sin tanq'in [te qchi'jel], nya'tx

a te qchi'jel nqo'anq'in tib'x titza'; per wetz nyol aj ma'tx xik nq'uma'ni nxik tsi' tanq'in te etanim b'ix te echi'jel [kykab'il]. ⁶⁴ Per tzunx ate' junjun exol etetz aj k'onti'l nkye'okslan wi'j.» [Ikkxi oxik tq'uma'] tzan tpaj atx aj b'an tb'ay, tetz teb'enky tuq ab'le' kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix ab'l te aj oxel q'apon tuq tetz. ⁶⁵ B'ix ax oxik tq'uma' ikx-jani: «Astilji wetz ma'tx xik nq'uma' etetz* nijunwt ab'l b'a'n tzan tok lapet wi'j qa te Ntat nlay tzaj uk'len tetz.»

⁶⁶ Yaji ky'ila'j aj lapike' tuq ti'j te Jesus okaj kykola', b'ix ya k'onti'l eb'aj'ok lapet ti'j. ⁶⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye kykab'lajujil txnaq'atz: «¿Ax etetz egan tzan nkaj ekola' b'ix tzan exik kyuky'i'l?» ⁶⁸ Ntons te Simon Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿per ab'l qi'j oqo'okel lapet? Yatz aj n'ayoli' te jun qanq'in te jun-ele'x. ⁶⁹ Qetza nqo'okslana awi'j b'ix qeb'enkyina yatz a'ich te aj pawamich a'ox te Qtata Dios.»‡ ⁷⁰ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «¿B'ix nya'tx petzun a'in wetz aj in'el joyon etetz ekab'lajujilni? B'ix jun aj exol etetz, tetz jun aj te Tajaw Cho'j.» ⁷¹ Aj txik tq'uma' te Jesus ikxji, nyolin tuq ti'j te Juds, aj tk'ajol Simon Iskaryot. Oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te Juds ojowel tuq meltz'jik ti'j anke tetz jun kxol kye kykab'lajujil tuq.

7

Aj K'onti'l Tuq Nxik Oksla' Te Jesus Tzan Kye Titz'inx

---

* **6:65** Wnch 6:37,44   ‡ **6:69** Ax: tzajnaqich tucky'i Qtata Dios; Mat 16:16; Mak 8:29; Luks 9:20.

¹ Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus nb'et tuq tuj tkwentil Galiley, tzan tpaj k'on tgan tuq tzan tqet ten tuj tkwentil Judey tzan kypaj kye aj at kyajwalil kxol kye xjal aj tijajil Israel nkyejoyon tuq tume'l tzan kykansan tetz. ² Ntons komo ch'inky tuq tkanon te q'ij aj nqet kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel, tb'i te q'ij "Q'ij te Sak'ab'te,"* ³ kye titz'in oxik kyq'uma' tetz: «K'on chkajten tzani. Pax tuj Judey tzan tok e'e' kyaqil ak'ulb'en tzan kye aj axnaq'atz. ⁴ Jun xjal aj tgan tzan tok otzqila' tzan kye xjal, k'onti'l nqet tk'ulu' cha pur ewj. Komo yat z nqet ak'ulu' tidi'chq ikxjani, mejor intqet ak'ulu' kywitz kyaqil xjal.» ⁵ Kye titz'in nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj k'onti'l tuq nkye'okslan ti'j. ⁶ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Atx mina' tpon or te wetz, per etetz b'a'n tzan exik tzan tpaj etetz ab'lchaq kyetz q'ij b'a'n tzan exik. ⁷ Kye xjal nlay b'antik tzan etok kyq'o'ji', per wetz okyin'okel kyq'o'ji' tzan tpaj wetz nkyinyolin b'an'ax kyij' tzan tpaj te nya'tx galan aj nkyek'ulun. ⁸ Pex waq etetz tuj te q'ij. Wetz nlay kyinxik tzan tpaj mina' tpon or wetz.» ⁹ Txiklen tq'uma' ikxji, tetz okajten Galiley.

Aj K'onti'l Tuq Nkyeten Dyakwerd Kye Xjal Ab'l Tuq Te Jesus

¹⁰ Ntons ojetq tuq kyexik kye titz'in tuj te q'ij, yaji ax te Jesus oxik, per ewj, k'onti'l tuq kyeb'en kye xjal. ¹¹ Kye tijxjal aj tijajil Israel nkyejoyon tuq ti'j tuj te q'ij, nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Ja' atqet aj xjal-alo?» ¹² Kyaqil kye xjal nkyeyolin tuq ti'j, jun-jun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'an galan xjal.»

---

* 7:2 Lev 23:34; Deu 16:13

B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz nya'tx galan, cha nkyeget teq'i' xjal.» ¹³ Per nijunwt tuq nkynimsa' kyk'u'j tzan kyyolin ti'j kywitz kye xjal tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye aj nim kyajwalil.

¹⁴ Ntons, ya ojetq tuq qopon lamitan te q'ij, tzaj te Jesus, owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal ti'j te Tu'jal Dios. ¹⁵ Kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'an nkyelab'an tuq ti'j, b'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Titza' tetz b'an totzqi' kyaqil b'ix mina' stzaj xnaq'tza' tzan jun xnaq'tzon?» ¹⁶ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz aj nxik nxnaq'tza'ni nya'tx cha tuj nwi'x n'etz win, sinoke aj ntq'uma' te aj otzaj lajon wetz. ¹⁷ Ab'l aj tgan k'ulun iktza' tgan te Qtata Dios, ntons b'a'n tzan tel tniky' qa aj nxik nxnaq'tza'ni ntzaj tuky'i Qtata Dios qatzun cha tuj nwi'x wetz n'etz winji. ¹⁸ Te aj nyolin nim ti'jx, cha tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan xjal; yatzun te aj tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan te [Qtata Dios] aj otzaj lajon tetz, tetzni'n jun yolin b'ix k'onti'l nnik'on. ¹⁹ ¿Nya'tx petzun Moisés okaj sin te Ekawb'il? Per nijunwt exol etetz nqet tk'ulu' iktza' tgan te Kawb'il. ¿Tistil egan etetz tzan nqet ekansa'?» ²⁰ Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Yatz cha at malspirit tuj awanim [astilji n'aq'uma' ikxji]. ¿Ab'l tgan tzan tkansan yatz?» ²¹ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz: «Etetz b'an nkxlab'an tzan tpaj jun tidi' galan oqet nk'ulu'.* ²² Te Moisés okaj tq'uma' tzan tok si'let qechalul ti'j qchi'jel,* per nya'tx cha tuj twi'x te Moisés owetz tin, sinoke

* **7:21** Wnch 5:1-18   * **7:22** Gén 17:10

eq'i'kix tuq tzan kye qijajil oqtxi',* b'ix etetz n'ok esi' techalul ti'j xhchi'jel jun k'wa'l nkesey tuj q'ij ojla'mj. ²³ Qa etetz tuj jun q'ij ojla'mj n'ok esi' techalul ti'j xhchi'jel jun k'wa'l tzan tpaj te Kawb'il, ¿tistil nkxjaw q'ojlik wi'j tzan tpaj ma qet nq'ana' kyaqil xhchi'jel jun xjal tuj jun q'ij ojla'mj?* ²⁴ K'on xik eq'uma' jun tidi' ti'j jun xjal tzan tpaj titza' tok ka'yin, sinoke intqet eb'isu' ti'j tuky'i jun tume'l b'an b'an'ax.»

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz

²⁵ Junjun xjal aj kyjayx tzi tuj Jerusalem nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani te xjal aj kygan tuq kansan tetz? ²⁶ B'ix intxik eten, ajna'l nyolin kywitz kyaqil xjal b'ix k'onti'l tidi' nxik kyq'uma' tetz. ¿Qanq b'an'ax ajna'l ma'tx tz'ok kyen kye aj nim kyajwalil qa a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? ²⁷ Per qetz qeb'en ja' tzajnaq ja xjalni, b'ix cha'oj tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', nijunwt teb'en ja' tzajnaq.»

²⁸ Astilji te Jesus, aj nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Etetz etotzqimin b'ix ax etotzqi' ja' tzajnaqin, per wetz nya'tx tzajnaqin tzan tpaj nganxwit wetz, sinoke te aj otzaj lajon te wetz, tetz jun yolin, per etetz k'onti'l etotzqi' tetz. ²⁹ Wetz wotzqi' tzan tpaj tuky'i'l tetz tzajnaqin, b'ix aji otzaj lajon te wetz.» ³⁰ Ntons kye xjal aj nim kya-jwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu', per nijunwt owok tsi' tq'ab' ti'j tzan tpaj mina' tuq tpon or te tetz. ³¹ Kye xjal aj akyeqet tuq tzi, ky'ila'j eb'aj'okslan ti'j, b'ix nkyq'uma' tuq

* 7:22 Lev 12:3 * 7:23 Wnch 5:9

ikxjani: «Oj tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ¿oqtel tk'ulu' petzun mas lab'al twitz te aj nqet tk'ulu' te ja xjalni?»

Aj Kygan Tuq Tjaw Ktzyu' Te Jesus

³² Kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz owok kcha'o' aj nkyq'uma' tuq kye xjal ti'j Jesus, b'ix kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey eb'ajxik kylajo' mulon tzan tuq tjaw ktzyu'. ³³ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz akyinqet etuky'i'l, per ya nya'tx nim tyemp, b'ix yaji ma kyinxik tuky'i'l te aj otzaj lajon wetz. ³⁴ Etetz okxjoyoyon wi'j, per nlay kyin'oknoj etitza' tzan tpaj etetz nlay b'antik exik aj ja' okyinteyon wetz.»

³⁵ Ntons kye xjal* owaq'ik tzan kyyolin kyib'kyib'x, nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ja' oxe'l tetz qa nlay tz'oknoj qitza'? ¿Oxe'l petzun kxol txq'anky qxjalil aj laq'chik ate', samome' kxol kye aj nya'tx qijajil?† ¿Qatzun oxe'l petzun xnaq'tzal kye aj nya'tx qxjalil? ³⁶ ¿Tidi' telponx aj ma tq'umaj, “Etetz okxjoyoyon wi'j per nlay kyin'oknoj etitza' tzan tpaj etetz nlay b'antik exik aj ja' okyinteyon”?»

A Te Jesus Ntzaj Sin Tanq'in Te Qanim

³⁷ Ntons te tmankb'il q'ij te q'ij, a tuq te ninq'ijji,* b'ix te Jesus ojaw wa'let kxol kye xjal b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: ³⁸ «Qa at ab'l aj ntna'o' iktza' jun k'achjel [tuj tanim], instzaj laq'chet wi'j b'ix otk'amo'tz [te aj npaltin tetz]. Ab'l aj owok-slayon wi'j otk'amo'tz tuj tanim iktza' jun nim a' aj

---

* **7:35** Ax: xjal judiy. † **7:35** Ax: xjal gryeg. * **7:37** Lev 23:36; Núm 29:35

nxik tsi' jun tanq'in, iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios.»‡
 39 Aj txik tq'uma' te Jesus ikxjani, nyolin tuq ti'j te Txew Dios aj okyk'amo'tz tuq kye aj okye'okslayon ti'j. Komo te Txew mina' tuq txik si' tuj kyanim tzan tpaj mina' tuq tjakon Jesus tuj twit'lel tuj ka'j.

Junky'el Kye Xjal Nya'tx Tuq Dyakwerd Ate' Ti'j Jesus

40 Ate' tuq junjun kxol kye xjal txiklen kcha'o' aj ntq'uma' tuq te Jesus, kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te ntzani, b'an'ax a tetz te aj yolil tyol Dios.»*
 41 Junjunky nkyq'uma' tuq: «Aj ntzani te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ti'tzun, tuj Galiley otzajel te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? 42 Komo nyolin tuj te Tu'jal Dios, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzajnaq ti'j ti-jajil Dawid b'ix tzi otzajel tuj Belen* aj ja' tuq nnanjan te Dawid.» 43 Ixji kye xjal oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' ti'j te Jesus. 44 Junjun kygan tuq tzan txik kyin tuj pres per nijunwt ab'l oxik in tetz.

45 Yaji kye mulon eb'ajmeltz'jik kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik cha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tzaj etin?» 46 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Nijunwt xjal mina' tyolin ni jun-el iktza' tetz nyolin aj nxik tq'uma'.» 47 Ntons kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ax etetz ma'tx kxqet teq'i'? 48 Nijunwt kxol kye aj nim kyajwalil

‡ 7:38 Ax: Qa at ab'l aj at k'achjel ti'j, instzaj laq'chet wi'j b'ix intuk'an. Ab'l aj owokslayon wi'j wetz, owelatiz tuj tanim jun nim a' aj nxik tsi' jun tanq'in; Ezq 47:1; Zac 14:8. * 7:40 Deu 18:15

* 7:42 Miq 5:2

qxol nkye'okslan ti'j, pyor qetz aj b'uch'uj Parisey.
⁴⁹ Kyaqil aj xjal ntzani aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j te Kawb'il qanb'enb'aj kyajsik.»

⁵⁰ Te Nicodemo jun aj te b'uch'uj Parisey aj owul jun-el q'olb'el te Jesus,* oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
⁵¹ «Iktza'x nyolin tuj Jkawb'il nlay b'antik tzan txik qsi' tuj il jun xjal qa mina' tok qcha'o' tidi' ma'tx tk'uluj.» ⁵² Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' tetz: «¿Ti'tzun, ax yatz a'ich aj Galiley [iktza'x tetz]? Intqet ax-naq'tza' te Tu'jal Dios b'ix owelal aniky' tuj Galiley nijunwt aj yolil tyol Dios oje tzaj.» ⁵³ Ntons yaji kkyaqil kyetz junjunchaq eb'aj'aj kyjay.

8

Aj Tqet Tnajsaj' Te Jesus Xhchoj Jun Xuj Aj Nk'ajajin Tuq

¹ Yaji te Jesus oxik twi' te witz Olib.* ² Ya tuj junky iwitq b'an q'eqo', oxik junky'el tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix kyaqil kye xjal eb'ajpon tuky'i'l, oqet wit'let kxol b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan kyetz. ³ Yaji kye xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey otzaj kyin jun xuj twitz, man tuq stzajlen kyk'ulb'a' nk'ajajin tuq b'ix oqet ksi' kxol kye aj akyeqet tuq tzi. ⁴ B'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, ja xujni ma'tx stzaj k'ulb'a' nk'ajajin tuq. ⁵ Tuj te Kawb'il aj okaj tsi' te Moisés nyolin qa jun xuj nk'ulun ikxjani, ntons a tgan tzan tqet kanslet tuky'i pur ab'j.* B'ix yatz, ¿titza' yatz tuj anab'l?» ⁶ Komo kyetz oxik

* **7:50** Wnch 3:1-2   * **8:1** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet
 ktz'ib'a' 7:53 max 8:11.   * **8:5** Lev 20:10; Deu 22:22-24

kyq'uma' ikxjani tzan tqet kyeq'i' tuq ti'j, aber tidi' tuq otq'uma'tz, tzan txik kyq'uma' til. Tzaj te Jesus, oqet xhk'ojlet b'ix owokten tz'ib'on twitz tx'o'tx' tuky'i twi' tq'ab'. ⁷ Komo b'an nkyeqanlaj tuq, yaji ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l aj exol etetz aj k'onti'l xhchoj intaq'ik tzan txik txon te tb'ay ab'j.» ⁸ Yaji tetz oqet mok'let junky'el b'ix owokten junky'el tz'ib'on twitz tx'o'tx'. ⁹ Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, junjunchaq e'aq'ik tzan kyaj, tb'ay e'aj kye tij, kyeb'ayle' eb'ajkaj kchukel te Jesus tuky'i te xuj. ¹⁰ Yaji te Jesus ojaw wa'let junky'el b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xuj, zjanije' kye aj nkyexik poqon tuq te yatz? ¿Nijunwt ab'l ma xik sin atz tuj il?» ¹¹ Yaji te xuj oxik tq'uma' tetz: «Nijunwt, tat.» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ax wetz nlay txik nsi' tuj il. [K'on chb'isun,] pax, b'ix k'onky chjoyon choj.»

Te Jesus Iktza' Jun Chk'atunal Te Yek'ul Qb'ey

¹² Yaji te Jesus oyolin junky'el kyuky'i kye xjal, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz te chk'atunal twitz tx'o'tx'.* Ab'l aj owokel lapet wi'j nlay b'et tuj qlolj, sinoke ob'etel tuj te chk'atunal tzan tanq'in.» ¹³ Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' ikxjani: «Komo yatz cha achukel nchyolin galan awi'jx yatz, ntons aj nchyolin awi'jxni k'onti'l token.»* ¹⁴ Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz aj nxik nyoli' wi'jxni, b'an'ax. Anke wi'jx wetz nxik nyoli', te nini b'an'ax tzan tpaj wetz web'en ja' tzajnaqin b'ix ja' okyinxe'l. Per etetz k'onti'l eteb'en ja' tzajnaqin b'ix ja' okyinxe'lky. ¹⁵ Etetz nkxq'uman

* **8:12** Mat 5:14; Wnch 9:5   * **8:13** Wnch 5:31

nya'tx galan ntk'ulu' jun xjal b'ix cha tuj ewi'x n'etz etin qa nya'tx galan. Per wetz k'onti'l nkyinq'uman til nijunwt. ¹⁶ Qa wetz nxik nq'uma'-wit til junky, wetz aj nxik nq'uma' b'an'ax tzan tpaj wetz nya'tx nchukel akyinqet sinoke akyinqet wetz tuky'i te [Ntat] aj otzaj lajon wetz. ¹⁷ Tuj te Kawb'il† tz'ib'anqex qa kab'e' xjal nxik kyyoli' ti'j jun tidi' b'ix parej nkyeyolin kykab'il, ntons te aj nxik kyq'uma' at token b'ix b'an'ax. ¹⁸ Wetz a'in jun aj nkyinyolin b'an'ax wi'jx wetz b'ix ax te Ntat aj otzaj lajon wetz nyolin b'an'ax wi'j.» ¹⁹ Ntons kyetz oxik kyqani' tetz: «¿Ja' atqet yatz atat?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «Etetz k'onti'l etotzqimin b'ix ax k'onti'l etotzqi' te Ntat, per etotzqimin-wit ax-tal etotzqi' wetz Ntat.» ²⁰ Te Jesus oxik tq'uma' kyaqil ntzani aj man tuq nxnaq'tzan kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' tuq nkaj ksi' te kytumin te kyoyej. B'ix nijunwt ojaw tzyun tetz tzan tpaj atx tuq tzan tpon or te tetz.

²¹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz ma kyinxik b'ix okxjoyoyon wi'j, b'ix okxkamel tuky'ix echoj; aj ja' ma kyinxik wetz, etetz nlay b'antik tzan exik tzi.» ²² Yaji kye xjal‡ nkyoli' tuq ikxjani: «Ti'tzun, ¿oqtel tkansa' tib'x? Komo ntq'uma', “Aj ja' ma kyinxik wetz, nlay b'antik exik etetz.”» ²³ Te Jesus nxik tuq tq'uma' kyetz: «Etetz a'ix aj tzani, per wetz a'in aj ajas tuj ka'j; etetz a'ix te ja twitz tx'o'tx'ni, per wetz nya'tx a'in aj te ja twitz tx'o'tx'ni. ²⁴ Astilji wetz ma xik nq'uma' etetz okxkamel tuky'i echoj. Komo qa nlay xik etoksla' ab'l a'in iktza'x aj ma'tx xik nq'uma'ni,

† 8:17 Ax: ekawb'il. ‡ 8:22 Kye tijxjal kxol kye xjal judiy.

okxkamelkix tuj te echoj.» ²⁵ Ntons kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Ab'l yatz a'ich?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Tidi' oje xik nq'uma' etetz atx b'an tb'ay-el?» § ²⁶ Atx nim tzan txik nq'uma' eti'j etetz b'ix tzan txik nq'uma' qa nya'tx galan nkxk'ulun, per te aj otzaj lajon te wetz, tetz jun yolin, b'ix wetz aj owok ncha'o' tuky'i'l, te nini aj nxik nq'uma' kxol kye xjal twitz tx'o'tx'.»

²⁷ Ntons kyetz k'onti'l owel kyniky' qa nyolin ti'j te Stat. ²⁸ Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz: «Max oj njaw in wetz jawnaq, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], maxji owelal eniky' qa a'in wetz iktza'x aj ma'tx xik nq'uma' b'ix qa k'onti'l tidi' nb'antik witz'a' cha wib'x-wit sinoke nqet nk'ulu' iktza'x otzaj txnaq'tza' te Ntat wetz. ²⁹ Te [Ntat] aj otzaj lajon wetz atqet wuky'i'l b'ix k'onti'l nkyinkaj tsi' nchukel tzan tpaj te aj nqet nk'ulu' n'el galan tuj twitz.» ³⁰ Ntons aj man tuq nxik tq'uma' te Jesus ikxjani, ky'ila'j xjal eb'aj'okslan ti'j.

Te Jesus Nyolin Ab'le' Kye Aj Tk'wa'al Dios B'a'n B'an'ax

³¹ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal aj tijajil Israel aj ojetq tuq kye'okslan ti'j, oxik tq'uma' ikxjani: «Qa etetz nlay kaj ekola' aj nxik nq'uma', ntons a'ix nxnaq'atz b'an b'an'ax ³² b'ix owokel etotzqila' te tume'l b'an'ax, b'ix tzan tpaj te tume'l b'an'ax okxkolpjel.» ³³ Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza a'o'na tijajil Abran,* b'ix qetz ni jun-el oqetna mosi' tzan junky. ¿Tistil yatz n'aq'uma' oqokolpjelna?» ³⁴ Te Jesus oxik tq'uma'

§ **8:25** Ax: ¿ti'tzun, tistil wetz nkyinyolin etuky'i'l? * **8:33** Mat 3:9; Luks 3:8

kyetz: «Wetz ox'e'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj njoyon choj tetz nqet mosi' tzan te choj. ³⁵ Jun xjal aj mosi' tzan jun tajaw, tetz nya'tx b'an b'an'ax jun aj tuj tjay te tajawil; per te jun aj tk'wa'al te tajawil, tetzji jun aj tuj tjay te jun-ele'x. ³⁶ Astilji qa te Tk'wa'al [Dios] okolpiyon te etetz, ntons b'an b'an'ax okxkolpjel.* ³⁷ Wetz web'en etetz a'ix aj tijajil Abran, per egan tzan nqet ekansa' tzan tpaj k'onti'l n'el galan tuj ewitz te aj nkyinyolin etuky'i'l. ³⁸ Wetz nxik nq'uma' etetz aj oje tzaj tyek'u' te Ntat wetz, per etetz nqet ek'ulu' aj oje xik q'uma' etetz tzan te etat.» ³⁹ Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza qijajilna Abran.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Qa etetz a'ix-wit tijajil te Abran, ntons nqet-tal ek'ulu' iktza' te Abran oqet tk'ulu'. ⁴⁰ Per etetz egan tzan nqet ekansa' anke wetz ma'tx xik nq'uma' etetz te b'an'ax iktza'x aj otzaj tq'uma' te Qtata Dios wetz. Te Abran k'onti'l otk'uluj iktza' etetz n'ek'ulu'. ⁴¹ Etetz nqet ek'ulu' iktza' tk'ulb'en te etat.» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Qetza nya'tx cha sik'o'l a'o'na, sinoke cha jun qetza qtata, aj Qtata Dios.» ⁴² Oxik tq'uma' te Jesus kyetz ikxjani: «Qa etetz etat a-wit te Qtata Dios, nkyinqet-tal egani' tzan tpaj wetz tzajnaqin tuky'i'l b'ix akyinqet tzani tzan tpaj tetz, nya'tx cha a'inx-wit wetz intzaj sinoke aji otzaj lajon te wetz. ⁴³ ¿Tistil k'onti'l n'el eniky' ti'j aj nxik nq'uma' etetzni? K'onti'l n'el eniky' tzan tpaj k'on egan cha'on te aj nxik nq'uma'ni. ⁴⁴ Te etat etetz a te Tajaw Choj, b'ix aj tgan k'ulun te etat, ax ikxji etetz egan k'ulun. Atx aj b'an tb'ay-el, tetz jun kansal

---

* **8:36** Gal 5:1,13

xjal b'ix k'onti'l oxik tin te b'an'ax, kyaqil aj ntyoli' nya'tx b'an'ax. Cha'oj txik tq'uma' jun nya'tx b'an'ax, nyolin iktza'x tetz yolin tzan tpaj tetz jun b'an'axun nik'on b'ix aji tetz te aj swal kyaqil nik'b'il. ⁴⁵ Wetz tzan tpaj nkyinyolin te b'an'ax, astilji etetz k'onti'l nkyinxik etoksla'. ⁴⁶ ¿Ab'l jun te etetz b'a'n tzan stzaj tq'uma' qa wetz at nchoj? B'ix qa wetz nkyinyolin te b'an'ax ¿tistil k'onti'l nkyinxik etoksla'? ⁴⁷ Ab'l te aj q'apo' tib' tuj tq'ab' Qtata Dios n'ok xhcha'o' aj ntyoli' te Qtata Dios, per komo etetz nya'tx a'ix aj te Qtata Dios, astilji k'on egan tzan tok echa'o' aj ntyoli' tetz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tetz Atqetkix Tuq Tb'ay Twitz Abran

⁴⁸ Yaji kye xjal* oxik kyq'uma' tetz: «Ntons b'an'ax qetza qyol, yatz a'ich jun [nya'tx galan iktza' kye] aj Samary b'ix atqex jun malspirit tuj awanim.» ⁴⁹ Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz k'onti'l jun malspirit tuj wanim. Kyaqil aj nqet nk'ulu'ni tzan tqet njiq'b'a' te Ntat, per etetz cha n'el etin nky'exaw. ⁵⁰ Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan nqet jiq'b'a', per at ab'l tgan tzan nqet tjiq'b'a' b'ix b'a'n tzan stzaj tq'uma' alkyetz te tume'l. ⁵¹ Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj oxel toksla' te nyol, nlay tz'ok ten twitz te kamikyj te jun-ele'x.» ⁵² Yaji kye xjal† oxik kyq'uma' tetz: «Ajna'l b'an b'an'ax qeb'en, yatz atqex jun malspirit tuj awanim. Komo te Abran b'ix kyaqil kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' eb'ajkamik, per yatz n'aq'uma' ab'l aj oxel toksla' te ayol nlay tz'ok ten twitz te kamikyj te jun-ele'x. ⁵³ ¿Ti'tzun,

* **8:48** Kye xjal judiy. † **8:52** Kye xjal judiy.

mas nim yatz awajwalil twitz te qijajil Abran b'ix tetz okamik? Ax kye aj yolil tyol Dios oqtxi' eb'ajkamik. ¿Ab'l yatz a'ich tuj anab'l?» ⁵⁴ Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa wetz nqet njiq'b'a'-wit wib'x, te aj nxik nq'uma' tzan tqet njiq'b'a' wib'x k'onti'l-tal token. Te aj nqet jiq'b'an wetz a te Ntat b'ix a tetz te aj n'eq'uma' etetz ntzaj ena'o'. ⁵⁵ Etetz k'onti'l etotzqi' tetz. Wetz b'an'ax wotzqi'. Qa wetz oxe'l nq'uma' k'onti'l wotzqi', ntons a'in-tal wetz jun nik'oyon iktza' etetz a'ixni; per wetz wotzqi' tetz b'ix nkyin'okslan tyol. ⁵⁶ Te Abran aj etijajil etetz, tetz oje chalaj tzan wul wetz tzani b'ix in'ok ten b'ix oje chalaj.» ⁵⁷ Ntons kye xjal oxik kyq'uma' tetz: «¡Per yatz nisiker oje jakon lajuj tuj oxqal (50) aq'b'i a'ich b'ix n'aq'uma' qa oje tz'ok awen te Abran!» ⁵⁸ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, atx aj mina' tuq titz'jik te Abran wetz akyinqetkix tuq.»* ⁵⁹ Yaji kye xjal ojaw kyin ab'j tzan tuq tok kxo'o', per te Jesus owewan b'ix owex tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

9

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Moy Tuq Titz'jlenx

¹ Ntons aj tky'ik te Jesus tuj jun luwar, oxik ten jun xjal moy tuq titz'jlenx. ² Yaji kye txnaq'atz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, ¿tistil te ja xjal owitz'jik moy? ¿Tzan tpaj xhchoj tetz qatzun tzan tpaj kchoj statji?» ³ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz: «Nya'tx tzan tpaj xhchoj tetz ni tzan tpaj kchoj stat sinoke tzan tok e'elet tajwalil te Qtata Dios ti'j. ⁴ Qetz presis tzan tqet jk'ulu' te tk'ulb'en te

---

* **8:58** Exo 3:14

[Ntat] aj otzaj lajon wetz tzan tpaj atx tuq ch'inky qi'j tzan qaqa'unan. Cha'oj qok chukaq'b'il nijunwt b'a'n tzan taq'unan. ⁵ Aj man akyinget tzani twitz tx'o'tx', a'in wetz [nxik nyek'u' te tumelil titza' tzan kyb'et kye xjal tuj tume'l, iktza' jun] chk'atunal aj nxik yek'un kyb'ey.»* ⁶ Ya ma xik tq'uma' ikxjani, te Jesus oqet stzub'a' twitz tx'o'tx' b'ix owokten xyoq'ol ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' twitz te moy. ⁷ B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Pax tx'ajol awitz tuj te tqatel a' aj tb'i Siloé.» (Siloé tb'i tuj kyyol kyetz per tuj qyol qetz telponx iktza' Lajomaj.) Yaji te moy oxik b'ix ya ma tz'el xtx'ajo', ya ma meltz'jik, b'a'n tuq tzan tka'yin.

⁸ Yaji kye aj nkyenajan tuq tzi b'ix kye aj n'ok en tuq tetz nqanin tuq ch'i tlimosn, nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani te aj nqet tuq wit'let nqanin tuq ch'in stumin?» ⁹ Junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Aji, a tetz.» B'ix txq'anky nkyq'uma' tuq: «Nya'tx aji, cha parej ka'yin.» Per tetz ntq'uma' tuq: «A'in wetz.» ¹⁰ Ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Titza' ojaqet awitz b'ix n'aka'yi' ajna'l?» ¹¹ Ntons, owaj stzaq'b'e' tetz: «Te xjal aj tb'i Jesus, tetz oqet txyoq'o' ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' nwitz b'ix otzaj tq'uma' tzan nxik tx'ajol nwitz tuj te tqatel a' aj tb'i Siloé. Yaji wetz inxwa'q b'ix ya ma tz'el ntx'ajo' nwitz, ob'antik nka'yin.» ¹² Ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ja' atqet te aj xjalni?» B'ix tetz owaj stzaq'b'e': «Je'ky, k'onti'l web'en.» ¹³ Ntons te aj moy tuq oxik kyin kywitz kye aj b'uch'uj Parisey ¹⁴ tzan tpaj aj tqet txyoq'o' te Jesus te xoq'l b'ix aj

* **9:5** Mat 5:14; Wnch 8:12

tjaqet twitz te moy tuj jun q'ij ojla'mj tuq. ¹⁵ Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' junky'el tetz titza' ojaqet twitz. Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Tetz owok tsi' xoq'l ti'j tb'aq' nwitz b'ix yaji owel ntx'ajo' b'ix ajna'l nkyinka'yin.» ¹⁶ Ntons junjun kxol kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Ntons te aj otk'uluj ntzani nya'tx jun xjal aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj.» Per junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Per titza' nb'antik titza' jun lab'al ikxjani qa tetz jun chimol choj?» Ntons oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' kxol.

¹⁷ Yaji oxik kcha'o' junky'el te aj moy tuq tb'aya': «B'ix te xjal aj oje jaw tjaqo' awitzni, ¿ab'l yatz tuj anab'l tetz?» Yaji tetz owaj stzaq'b'e': «Wetz tuj nnab'l tetz jun aj yolil tyol Dios.» ¹⁸ Per kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz moy tuq tb'aya' b'ix ajna'l nka'yin. Yaji etzaj kyuk'le' kye k'wa'lon, ¹⁹ oxik kcha'o' kyetz ikxjani: «¿Aj ntzani etetz ek'wa'al aj n'eq'uma' etetz moy titz'jik? ¿Titza' ajna'l tetz nb'antik tka'yin?» ²⁰ Yaji kye k'wa'lon owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza qeb'ena a tetz te jk'wa'al b'ix owitz'jik moy. ²¹ Per k'onti'l qeb'ena titza' ob'antik tka'yin, b'ix ax k'onti'l qeb'ena ab'l oqet q'anantetz. Intxik echa'o' tetz. Komo tetz ya tijxalky, teb'en tidi' oky'ik ti'j. Otzajel tq'uma'.» ²² Kye stat oxik kyq'uma' ikxjani tzan kxob'al tzan tpaj kye kxjalil aj at kyajwalil kxol ojetq tuq qet kykawla' kyib' qa jun xjal oxel tq'uma' ti'j te Jesus qa aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons owelatq tuq kyin kxol tuj te jay nab'il Dios. ²³ Astilji kye k'wa'lon oxik kyq'uma', «Intxik echa'o' tetz;

tetz ya tijxjalky.”

²⁴ Yaji ontzaj kyuk'le' tka'mjji'n-el te ichan aj moy tuq tb'aya' b'ix oxik kcha'o' tetz junky'el ikxjani: «Intxik asi' pixon te Qtata Dios ti'j aj ma'tx ky'ik awi'jni. Per yatzun ti'j aj xjalni, qetza qeb'en aj xjalni tetz jun chimol choj.» ²⁵ Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa tetz jun chimol choj qa nya'txji, a'ox web'en, wetz jun moy tuq a'in b'ix ajna'l nwe'e'.» ²⁶ Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Tidi' owok tk'ulu' awi'j? ¿Titza' ob'antik tzan tjaw tjaqo' awitzni?» ²⁷ Yaji oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix k'onti'l nkyinxik etoksla'. ¿Tistil ntzaj echa'o' junky'el wetz? ¿Ti'tzun, ax etetz egan tzan etokslan ti'j tzan etok te txnaq'atz?» ²⁸ Ntons yaji owok kyili' b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz a'ich jun aj txnaq'atz tetz, per qetza nxik qoksla'na te aj oqet stz'ib'a' Moisés b'an oqtxi'.

²⁹ Qetz qeb'en te Qtata Dios oyolin tuky'i Moisés, per te ja xjalni k'onti'l qeb'en ja' tzajnaq.» ³⁰ Yaji te ichan owaj stzaq'b'e' kyetz: «Te ntzani b'an chuktky. Etetz k'onti'l eteb'en ja' tzajnaq, per wetz ma'tx kyinget tq'ana', ma'tx jaw tjaqo' nwitz.

³¹ Qetz qeb'enky b'an b'an'ax te Qtata Dios k'onti'l ntzaj tsi' twi' kyij kye xjal aj chimol choj, sinoke ntzaj tsi' twi' a'ox kyij kye aj nkyexjanin tetz b'ix nqet kyk'ulu' iktza' tetz tgan.* ³² Ni jun-el twitz ja tx'o'tx'ni oje tz'ok qen jun xjal oje jaw tjaqo' twitz jun xjal moy titz'jlenx. ³³ Qa ja xjalni nya'tx-wit jun yolil tyol Dios, ntons k'onti'l-tal nb'antik tk'ulun ch'inwt.» ³⁴ Ntons oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz

---

* **9:31** Pro 15:29

aj joyol choj a'ich awitz'jlenx, ζti'tzun, agan tzan qtzaj axnaq'tza'na?» Yaji owex kylajo'.

³⁵ Ntons te Jesus owok xhcha'o' qa te xjal ojetq tuq tz'etz in, yaji owok tk'ulb'a' junky'el, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «ζNhxch'okslan pe' yatz ti'j te Ichan Aj Tk'wa'al Dios?» ³⁶ Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tzaj aq'uma' ab'ltzun tetz tzan wokslan wetz ti'j.» ³⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «A'in wetz.»* ³⁸ Yaji te xjal oxik tq'uma': «Ntons tat, wetz nkyin'okslan awi'j.» Yaji oqet mejlet twitz, b'ix ona'on ti'j. ³⁹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oje kyin'ul tzani twitz tx'o'tx' q'umal te b'an'ax kyij kye xjal, in'ul jaqol kywitz kye aj moy-e' b'ix txayil kywitz kye aj nkyq'uma' qa kyetz nkyeka'yin.» ⁴⁰ Yaji kye aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi okcha'oj aj txik tq'uma' ikxji b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «ζTi'tzun, ax qetza moy a'o'na?» ⁴¹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa etetz a'ix-wit moy ntons k'onti'l-tal epaj ti'j te echoj. Per komo etetz n'eq'uma' “qetza nqoka'yina” ntons te echoj tzunx atok eti'j.»

10

Te Jesus Iktza' Te Pastoriyon Aj Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Talo' Tuky'i Jun Tume'l B'an Galan

¹ «Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj nlay tz'ox tuj tlamelul te jun pe'on sinoke cha njaw twi' te pe'on ntons te nini cha jun eleq'. ² Per te aj n'ox tuj te tlamelul, te nini aji tetz te pastoriyon. ³ Te xb'uqil stzi' te lamel n'el tjaqo' te tlamelul twitz te pastoriyon b'ix kye talo' ntzaj kcha'o' twi'

* **9:37** Ax: yatz ma'tx tz'ok awen b'ix nchysin tuky'i'l.

b'ix nkyetzaj xtxoko' kye talo' tuky'i kyb'ichaq te junjun b'ix nkye'etz tin. ⁴ Cha'oj kyetz b'aj tinji, nxik tb'ayon kywitz b'ix kye talo' nkye'ok lapet ti'j tzan tpaj n'el kyniky' ti'j twi'. ⁵ Per jun aj nya'tx kyajawil k'onti'l nkye'ok lapet ti'j sinoke cha nkye'el oqik ti'j tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te twi'.» ⁶ Te Jesus oxik tq'uma' ja yek'b'il kyuky'i'lni per kyetz k'onti'l owel kyniky' tidi' qi'j tuq nyolin.

⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, wetz a'in te lamel aj ja' nkye'ox kye walo'. ⁸ Kyaqil kye aj e'ul tb'ey nwitz wetz, kyetz cha eleq'-e', per kye walo' k'onti'l oxik kyoksla'. ⁹ Wetz a'in te lamel, ab'l aj owoketz tzan npaj wetz, ntons okoletel b'ix owokex iktza'x jun karner aj n'etz b'ix n'oknoj twe'. ¹⁰ Te eleq' n'ul cha elq'on b'ix cha kanson b'ix xitul kyaqil, per wetz in'ul swal jun etanq'in b'an tume'l b'ix tzan etanq'in te jun-ele'x. ¹¹ Wetz a'in te pastoriyon aj b'an galan.* Jun pastoriyon b'an galan dispwest tzan tkamik tzan kypaj kye talo'. ¹² Per te aj cha n'aq'unan tzan tpaj jun twi' tk'u'j, nya'tx aji te tajawil, b'ix oj tul te xo'j kyi'j kye karner tetz cha n'oqik, cha nkyekaj tka'yi' tzan tpaj nya'tx tetz kye karner. Ya te xo'j nkyetzaj tb'aq'u' b'ix nkyexik tslab'u'. ¹³ Te aj xjal nini cha n'oqik tzan tpaj tetz cha a'ox atok tk'u'j ti'j te twi' tk'u'j, b'ix kyi'j kye karner k'onti'l n'ok tsi' tk'u'j kyi'j. ¹⁴ A'in wetz te pastoriyon aj b'an galan kyinnab'lin. Wetz wotzqime' kye walo' b'ix kyetz kyotzqimin, ¹⁵ iktza'x te Ntat totzqi' a'in

---

* **10:11** Isa 40:11; Ezq 34:11-12

b'ix wetz wotzqi' te Ntat, * b'ix wetz oxel nq'apo' wanq'in tzan kypaj kye walo'. ¹⁶ Wetz ax ate' txq'anky walo' aj nya'tx a'e' tuj ja pe'onni, ax kyetz presis tzan ktzaj win b'ix okyingqtel kyoksla* b'ix ikxji okye'okel cha jun pe'on-oq b'ix tuky'i cha jun pastoriyon. ¹⁷ Astilji te Ntat nkyinqet tgani', tzan tpaj wetz nxik nq'apo' wanq'in tzan tky'ik nk'amo' junky'el. ¹⁸ K'onti'l ab'l n'el eq'in te wanq'in sinoke a'inx wetz nxik nq'apo' wib'x. At wajwalil tzan txik nq'apo' wib'x b'ix at wajwalil tzan tjaw wanq'insa' wib'x junky'el tzan tpaj ikxji otzaj tq'uma' te Ntat.»

¹⁹ Ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani kye aj tijajil Isra-
rael oqet kypawa' kyib', k'onti'l eb'ajten dyakw-
erd. ²⁰ Ky'ila'j xjal kxol nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Tetz atqex jun malspirit tuj tanim b'ix oje tz'el
lok. ¿Tistil tzunx n'ok esi' ewi' ti'j?» ²¹ Junjunky
nkyq'uma' tuq ikxjani: «Nijunwt aj atqex jun mal-
spirit tuj tanim nyolin ikxjani. ¿Ti'tzun, jun mal-
spirit nb'antik titza' tzan tjaw tjaqo' twitz jun
moy?»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Aji Tetz Te Tk'wa'al Dios

²² Ntons, jab'alil tuq b'ix nqet tuq q'ijla' te q'ij aj
nkyna'o' aq'b'ia' tb'antlen te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios. ²³ Te Jesus atqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios b'ix nb'et tuq aj ja' n'ok q'uma' te
twitzjay aj “Tk'ulb'en Salomon.” ²⁴ Yaji kye xjal
owok kymontoni' kyib' ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «¿Tujb'a'n tzaj aq'uma' ab'l yatz a'ich? Qa
yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', instzaj

* **10:15** Mat 11:27; Luks 10:22   * **10:16** Ax: okyetzajel kcha'o' nwi'.

aq'uma' b'eyx ajna'l.» ²⁵ Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix k'onti'l nkyinxik etoksla'. Kyaqil aj nkyink'ulun tzan tpaj tky'ixel Ntat a'in telponx wi'j [ab'l a'in]. ²⁶ Etetz k'onti'l n'etoksla' wi'j tzan tpaj nya'tx a'ix iktza' walo' [aj lapike' wi'j]. ²⁷ Wetz walo' n'el nniky' kyij, b'ix kyetz n'el kyniky' ti'j nwi' b'ix nkye'ok lapet wi'j. ²⁸ Wetz nxik nsi' jun kyanq'in te jun-ele'x b'ix nlay kyexiknaj b'ix nijunwt ab'l okye'elal eq'in tuj nq'ab'. ²⁹ Te Ntat aj otzaj sin wajwalil, tetz mas nim twitz kyaqil b'ix nijunwt ab'l b'a'n tzan kyel tin tuj tq'ab' Ntat. ³⁰ Wetz a'in tuky'i Ntat cha jun-oq a'o'na.»

³¹ Yaji kye xjal† ojaw ktzyu' ab'j junky'el tzan tuq txik kxon ti'j [tzan tqet kykansa']. ³² Te Jesus owaj tq'uma' kyetz ikxjani: «Tidi'chq galan ma'tx qet nk'ulu' ewitz etetz tuky'i tajwalil Ntat. ¿Tzan tpaj alkyetz nk'ulb'en okyin'okel exo'o' tuky'i ab'j?» ³³ Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e': «Qetza nlay xhch'ok qxo'o'na tzan tpaj jun ak'ulb'en galan, sinoke tzan tpaj aj ayol b'an nya'tx galan nxik aq'uma',* komo n'ok aq'uma' awi'jx qa a'ich Dios b'ix cha xjal a'ich.» ³⁴ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj te Kawb'il tz'ib'anqex [aj txik tq'uma' te Qtata Dios kyuky'i xjal] ikxjani: “Wetz oxik nq'uma' etetz, ‘Etetz iktza' Dios a'ix.’ ”* ³⁵ Ntons, qa te Qtata Dios owok tq'uma' iktza' Dios-e' kye xjal aj nkyecha'on tuq tyol, komo te Tu'jal Qtata Dios nyolin ikxji b'ix te nini nlay b'antik tzan tjaw ky'ixpu', ³⁶ komo te Qtata Dios in'el tpawa' a'in a'ox te tetz b'ix intzaj tlajo' tzani twitz tx'o'tx',

† **10:31** Kye xjal judiy. * **10:33** Lev 24:16 * **10:34** Sal 82:6

ǵtistil etetz nkxyolin wi'j qa wetz nkyinyolin nya'tx galan ti'j te Qtat, tzan tpaj oxik nq'uma' qa wetz a'in Tk'wa'al? ³⁷ Qa wetz nlay-wit qet nk'ulu' aj nqet tk'ulu' te Ntat, k'onti'l-tal nkx'okslan wi'j. ³⁸ Per komo wetz nqet nk'ulu' aj nqet tk'ulu' te Ntat, anke k'onti'l nxik etoksla' te aj nkyinyolin, mejor pe'etokslan wi'j tzan tpaj te aj nqet nk'ulu'. Ixjxi tzan tel eniky' b'eyx te jun-ele'x wetz tuky'i Ntat cha jun-oq a'o'.» ³⁹ Ntons yaji [kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel] kygan tuq tzan tjaw ktzyu' junky'el, per te Jesus luwew owex kxol.

⁴⁰ Yaji te Jesus oxik junxla' te Jordan A' aj ja' tuq te Wa'nch njaw tsi' a' kywi' xjal tb'aya',* b'ix okaj ten jun tyemp txini. ⁴¹ Ky'ila'j tuq kye xjal nkyepon tuq tuky'i'l, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «B'an'ax te Wa'nch k'onti'l oqet tk'ulu' jun lab'al [tuky'i tajwalil Qtata Dios] per aj otyolij ti'j ja xjalni, b'an'ax.» ⁴² Tuj aj luwarji, ky'ila'j xjal eb'aj'okslan ti'j te Jesus.

11

Aj Tjaw Anq'in Te Lásaro Tzan Jesus

¹ Ntons at tuq jun xjal yab', Lásaro tb'i. Tetz tjay tuj Betany aj ja' nkyenajan tuq kye tanab' te Liy tuky'i Ma't.* ² Te Liy aj titz'in Lásaroni axkix te aj owok tsi' tk'ok'jal ti'j toq te Jesus b'ix yaji owok tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi'x.* ³ Ntons kye tanab' te Lásaro oxik kylajo' jun kymandader q'umal tuky'i Jesus ikxjani: «Tat, te atayk'u'uj aj nqet agani' nim, tetz b'an yab'.» ⁴ Ya ma tz'ok

* **10:40** Wnch 1:28   * **11:1** Luks 10:38-39   * **11:2** Wnch 12:3

xhcha'o' te Jesus ikxji, oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj yab'ilni nlay kansan sinoke owokeyon tzan tok en tajwalil te Qtata Dios ti'j te kamikyj, ikxji tzan tok en wajwalil wetz aj Tk'wa'al a'in.» ⁵ Te Jesus b'an nkyeget tuq tgani' te Lásaro kyuky'i a'e' tanab', ⁶ per ya ma tz'ok xhcha'o' qa te Lásaro b'an yab' tuq, ntons okajten kab'e'ky q'ij aj ja' tuq atqet. ⁷ Mas yaj oxik tq'uma' kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «Qwa'q junky'el tuj Judey.» ⁸ Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz aweb'en kye aj tijajil Israel kygan tuq tzan aqet kykansa' tuky'i ab'j. ¿Ti'tzun, agan axik junky'el txini?» ⁹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz [jun yek'b'il] ikxjani: «¿K'onti'l eteb'en etetz te q'ij at kab'lajuj or tuj? Qa qetz nqob'et chijq'ij, nlay qojaw xpetk'an tzan tpaj nxik qen te chk'atunal. ¹⁰ Per qa nqob'et qonik'an, nqojaw xpetk'an tzan tpaj k'onti'l chk'atunal tuj qwitz.» ¹¹ Yaji oxik tq'uma'ky ikxjani: «Te qtayk'u'uj Lásaro cha ma'tx witan, per wetz ma kyinxik k'asul tetz.» ¹² Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qa tetz cha ma'tx witan [tzan tpaj tyab'il], ntons ob'antel.» ¹³ Per aj txik tq'uma' te Jesus ikxji telponx tuq te Lásaro ojetq tuq kamik, per kyetz tuj kynab'l qa cha nwitan tuq. ¹⁴ Ntons te Jesus oxik tq'uma' b'an b'an'ax kyetz ikxjani: «Te Lásaro ma'tx kamik, ¹⁵ b'ix wetz nkyinchalaj k'onti'l atinqet tuq txini tzan tpaj ajna'l galan tzan etokslan etetz wi'j. Qwa'q e'el tetz.» ¹⁶ Ntons te Maxh, aj n'ok q'uma' tb'i Yuxh, oxik tq'uma' kye txq'anxy txnaq'atz Jesus ikxjani: «Ax qwa'q qetz tzan jkamik junx tuky'i'l.»

17 Ya ma pon te Jesus opon tuj Betany [aj tamaq' te yab'], ojetq tuq pon tkaji' q'ij toklen muqu' te Lásaro. 18 B'ix komo te Betany qaynin tuq ti'j Jerusalen, qanq cha ox kilómetr tuq, 19 ky'ila'j kye xjal aj tijajil Israel ojetq tuq kyepon q'olb'el te Liy tuky'i te Ma't tzan tpaj tkamlen te kyitzik. 20 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Ma't qa te Jesus ikja'n tuq tpon, ntons owetz kanol tetz, per te Liy okaj ten tjay. 21 Yaji te Ma't oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq tzani te witzik, k'onti'l-tal ma kamik. 22 Per wetz web'en, te Dios otzajel tsi' kyaqil aj oxel aqani' yatz tetz ajna'l.» 23 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Te awitzik ojawel anq'in junky'el.» 24 Yaji te Ma't oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax wetz web'enky ojawel anq'in junky'el oj kyjaw anq'in kyaqil kye kamnaq oj tpon or te jwisy.»* 25 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz aj nkyejaw anq'in kye xjal witz'a' b'ix nxik nsi' kyanq'in ab'l aj owokslayon wi'j, anke ma kamik per owanq'iyon,* 26 b'ix kyaqil kye aj itz'oje' qa nkye'okslan wi'j, nlay kyekamik te jun-ele'x. ¿N'awoksla' yatz nini?»

27 Yaji te Ma't oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax tat, wetz nwoksla' yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj Tk'wa'al Dios aj owulelkix tuq twitz tx'o'tx'.»

28 Ya ma xik tq'uma' ntzani oxik uk'lel te titzik aj Liy b'ix oxik tjask'a' tetz ikxjani: «Te xnaq'tzon ma'tx tzul b'ix tgan yolin awuky'i'l.» 29 Ya ma tz'ok xhchan te Liy, ojaw naj wa'let b'ix oxik naj q'olb'el te Jesus. 30 Te Jesus mina' tuq tpon tuj

* 11:24 Dan 12:2 * 11:25 Rom 6:4-5; Kol 2:12; 3:1

te amaq', tzunx tuq atqet aj ja' owok tk'ulb'a' te Ma't. ³¹ Ya ma xik kyen kye xjal aj akyeqet tuq tjay aj nkyeq'olb'en tuq te Liy, ya ma xik kyen tjaw karre te Liy, kyetz eb'aj'ok lapet ti'j, kyetz tuj kynab'l tuq qa ikja'n txik oq'eyon tajsik anim. ³² Ya ma pon te Liy aj ja' tuq atqet te Jesus, oqet mejlet twitz tuky'i twitz max twitz tx'o'tx' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq yatz tzani, te witzik k'onti'l-tal ma kamik.» ³³ Ya ma xik ten te Jesus te Liy b'an n'oq' tuq b'ix kye kxjalil aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i'l ax nkye'oq' tuq, tetz otzaj cho'on tanim b'ix oje b'isun. ³⁴ Yaji oxik xhcha'o' kyetz: «¿Ja' oqex emuqu'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Qalan e'el tetz, tat.» ³⁵ Yaji te Jesus owokten oq'el. ³⁶ Yaji kyekyi kye xjal aj tijajil Israel ikxjani: «Intxik eten, b'an nqet tuq tganil.» ³⁷ Yatzun junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Komo tetz ob'antik tzan tjaw tjaqo' twitz te moy, ¿ti'tzun k'onti'l-tal ma b'antik titza' tzan k'on tkamik ja xjalni?»

³⁸ Yaji te Jesus junky'el otzaj cho'on tanim, owok laq'chet ti'j te jul aj ja' oqex muqu', jun jul lamo' tuq stzi' tuky'i jun nim ab'j. ³⁹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intel etin te ab'j.» Ntons te Ma't aj titz'in te kamnaq oxik tq'uma': «Tat, oje tzu'wxik tzan tpaj kaje q'ijxi' tnajlen.» ⁴⁰ Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿K'onti'l petzun ma xik nq'uma' yatz qa awoksla'tz owokel awen tajwalil te Qtata Dios?» ⁴¹ Ntons owel kyin te ab'j b'ix te Jesus ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nxik nsi' pixon te yatz tzan tpaj ma'tx kyintzaj acha'o'. ⁴² Wetz web'en yatz ntzaj asi'kix

awi' wi'j, per wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tok jun galan kye ja xjalni b'ix tzan kyokslan a'ich lajol te wetz.» ⁴³ Ya ma xik tq'uma' ikxji, owox q'olb'en ti'j kongan: «Lásaro, pawetz tzi.» ⁴⁴ Yaji te aj kamnaq tuq owetz tuj te jul b'ix tzunx tuq k'alome' kye toq b'ix tq'ab', b'ix te twitz tzunx b'atz'o' tuky'i jun xq'apj. Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Intel epuju' b'ix intxik etzoqpi'.»

Aj Kykaj Ti'j Kye Aj B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus

Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luks 22:1-2

⁴⁵ Ntons tzan tpaj te nini, ky'ila'j xjal aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i Liy owok kyen te aj oqet tk'ulu' te Jesus, b'ix e'okslan ti'j. ⁴⁶ Per ate' junjun eb'ajxik yoliyon kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te aj ojetq tuq tk'ulu' te Jesus. ⁴⁷ Ntons kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix oxik kyyoli' ikxjani: «¿Tidi' ojk'ulu'tz ajna'l tuky'i ja ichanni? Nqet tk'ulu' ky'ila'j seny lab'al tuky'i nim tajwalil. ⁴⁸ Qa cha owokel qen ikxji, kyaqil xjal okye'okslayon ti'j b'ix kye aj Rom owelal kyin lad tzan qna'on te Qtata Dios tuj te Nin Jay b'ix owelal kyin lad tzan jk'ulun mandad kxol qxjalil.» ⁴⁹ Yaji jun kxol kyetz aj tb'i Kaypas, aj twitzale' pal tuj aj aq'b'iji, tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Eteztz k'onti'l eteb'en ch'inwt. ⁵⁰ K'onti'l n'ok esi' enab'l mejor qa ma naj cha jun xjal tzan tpaj te qamaq' b'ix nya'tx tzan tponaj kyaqil te qamaq'.» ⁵¹ Per te Kaypas nya'tx cha tuj twi'xwit tetz owetz tin aj txik tq'uma' ikxji.

Komo tetz te twitzale' pal, astilji oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te Qtata Dios oyolin tuj tanim qa te Jesus ma'kix tuq kamik te jun galan kye txjalil, ⁵² b'ix nya'tx tuq a'ox kyij'j kyetz sinoke tzan kyok iktza' jun b'uch'uj kyaqil kye aj tk'wa'al Dios aj slab'ume' tuq kyib' ja'chq. ⁵³ Tuj aj q'ijji te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel ekaj ti'j tzan tqet tuq kykansa' te Jesus. ⁵⁴ Astilji te Jesus ya k'onti'l ojabw'et tzi kywitz kye txjalil aj tijajil Israel, sinoke owex tzi, oxik tuj junky amaq' tb'i Chayin, qaynin ti'j te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, b'ix tzi oqeten kyuky'i txnaq'atz.

⁵⁵ Ch'inky tkanon tuq te q'ij aj tb'i Paskw aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel, b'ix ky'ila'j xjal tuj ky'ila'j luwar eb'ajxik Jerusalem atx tuq ch'inky tzan tkanon te ning'ij, eb'ajxik tzan kyk'ulun kykostumbr tzan tkaj saq kyanim tuj twitz Dios. ⁵⁶ Kye xjal tuj te q'ij nqet tuq kyjoyo' te Jesus tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Titza' etetz tuj enab'l, tzul petz-talo tuj te q'ij qa nlayji?» ⁵⁷ Kye aj b'uch'uj Parisey kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil ojetq tuq xik kyq'uma' qa at ab'l tuq teb'en ja' atqet te Jesus a tgan tuq tzan stzaj tq'uma' ikxji tzan tuq tjaw ktzyu'.

12

Aj Tqet K'ulu' Abyar Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 26:6-13; Mak 14:3-9

¹ Aj atx tuq waqaq q'ij tzan tkanon te q'ij aj tb'i Paskw, te Jesus oxwa'q tuj Betany aj tamaq' Lásaro aj ojaw anq'in titza'. ² Tzi oqet ksi' jun twe' te Jesus tzan kywa'an te qale', b'ix te Ma't nsipan tuq te

wab'j b'ix te Lásaro jun kxol kye aj nkyewa'an tuq twi' mes kyuky'i kye aj uk'leme'. ³ Te Liy otzaj tin jun libr tk'ok'jal xhchukeltib' aj ta'al nardo b'ix b'an tb'anil tuq, b'an kar ti'j b'ix owok tsi' ti'j toq Jesus b'ix owel tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi'.* B'ix kyaqil te jay onoj tuky'i tk'ok'jal. ⁴ Ntons te Judas Iskaryot jun te aj txnaq'atz te Jesus b'ix aj ojawel tuq meltz'jik ti'jky, tetz oxik tq'uma' ikx-jani: ⁵ «¿Tistil k'onti'l ma xik k'aylet te ja tk'ok'jalni tzan twi' tk'u'j jun xjal te jun aq'b'i* b'ix ma-tal xik si'let kye a'e' meb'a' xjal?» ⁶ Per te Juds oxik tq'uma' ntzani nya'tx tzan tpaj-wit n'ok lo'et tk'u'j kyi'j kye meb'a' xjal, sinoke komo tetz aji tuq te k'u'ul tmin, ntons oxik tq'uma' ikxji tzan tuq tel telq'a' ch'in ti'j. ⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on chyolin ti'j ja xujni, tetz cha k'u'u' tuq titza' tzan nqet tk'ulu' b'ex ajna'l cha'oj nmuqet. ⁸ B'ix yatzun kyi'j kye meb'a' xjal, kyetz b'ajq'ij okyeqtelten exol* per wetz nlay kyingeten exol.»

Aj Tqet Kyb'isu' Tzan Tqet Kykansa' Te Lásaro

⁹ Yaji ky'ila'j kye aj tijajil Israel owok kcha'o' qa te Jesus atqet tuq tuj Betany, ntons eb'ajxwa'q tjay Lásaro nya'tx a'ox e'el Jesus sinoke ax e'el tuq te Lásaro aj ojaw anq'in tzan te Jesus. ¹⁰ Ntons kye pal aj nim kyajwalil oqet kyb'isu' tzan tuq tqet kykansa' ax te Lásaro, ¹¹ tzan tpaj ky'ila'j tuq kye xjal aj tijajil Israel n'el kypawa' tuq kyib' kyi'j kyetz tzan kyokslan tuq ti'j te Jesus tzan tpaj te Lásaro.

---

* **12:3** Luks 7:37-38   * **12:5** Ox oqal (300) tmin denary.   * **12:8** Deu 15:11

Titza' Ok'amjik Te Jesus Tzan Kye Xjal Aj Jerusalen

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luks 19:28-40

¹² Tuj junky iwitq ky'ila'j xjal aj ojetq tuq kye-jakon tuj te q'ij te Paskw, owox kcha'o' qa te Jesus opoyon tuq Jerusalen, ¹³ ntons kyetz otzaj kyiq'a' txaq rams b'ix e'ex kanol tetz, b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj ma tzul kolol qetza!* ¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj tzul aj tlajen Qajawil! ¡A tetz te twitzale' k'ulul mandad te qamaq' Israel!» ¹⁴ Te Jesus, oxik si' tetz jun ch'i tal bur, b'ix ojaw iqa' tzan te tal bur, ikxji oky'ik kixi' iktza'x nyolin tuj te Tu'jal Dios, ¹⁵ “Etetz a'ix aj amaq' Jerusalen,† k'on kxob'. Intxik eten te twitzale' k'ulul mandad te etetz, tzul iqa' tzan jun ch'i tal bur.”*

¹⁶ Tb'ay kye txnaq'atz te Jesus k'onti'l owox tuj kywi' kyaqil aj ntzani, per ya ma jakon tuj twit'lel tuj ka'j ntons maxji otzaj kyn'a'o' kyaqil aj oky'ik ti'j aj q'ijji, komo ya tz'ib'ankaj tuq ti'j oqtxi'. ¹⁷ Ntons kye xjal aj akyeqet tuq tuky'i Jesus aj tetz tuk'le' te Lásaro aj tjaw anq'in titza', kyetz nxik tuq kypakb'a' kyaqil aj ojetq tuq tz'ok kyen. ¹⁸ Astilji kye xjal e'etz kanol tetz tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kcha'o' ti'j te seny aj oqet tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios. ¹⁹ Yatzun kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Intok eten waq etetz, ikxji nlay b'antik tidi' qitza', intxik eten kyaqil kye xjal nkye'ok lapet ti'j.»

Aj Tpon Joyb'aj Jesus Tzan Xjal Aj Nya'tx Txjalil

---

* **12:13** Sal 118:25-26 † **12:15** Ax: Sión. * **12:15** Zac 9:9

²⁰ Ntons, kxol kye xjal aj ejakon na'ol Dios tuj te q'ij, ate' junjun xjal aj nya'tx tijajil Israel. ²¹ Kyetz e'ok laq'chet ti'j te Lip aj Betsayd jun amaq' tuj tkwentil Galiley, b'ix oqet kywitz twitz, oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, qetza qgana tzan tok qen te Jesus.» ²² Ntons te Lip oxik tq'uma' te Lexh b'ix kykab'il exwa'q q'umal tuky'i Jesus. ²³ Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Ma'tx pon or tzan tok en te tume'l b'an b'an'ax iktza'xkix [wetz a'in] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁴ Oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa jun twitz triw nqet tuj tx'o'tx' b'ix qa nlay naj, ntons xhchukel tetz atqet, per qa okamel ntons opuquyon mas. ²⁵ Ab'l te aj n'ok tsi' tk'u'j tzan tkolon tanq'in, tetz okamel; yatzun te aj k'on tgan tzan tkolon tanq'in iktza' kyanq'in kye xjal aj tzani twitz tx'o'tx', tetz owanq'iyon kixi'.* ²⁶ Ab'l aj tgan tzan nqet toksla', ntons intok lapet wi'j, b'ix aj ja' wetz okyingtelten, ax tzi oqtelten tetz. Ab'l aj nkyinqet toksla', oqtel jiq'b'a' tzan Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tuq Ntna'o' Tuj Tanim Tzan Tpa'j Ch'inky Tuq Tkamik

²⁷ «Wetz ajna'l tuj wanim ma'tx kyinxik tuj b'is, b'ix ɔtidi' nyoli'tz wetz? ɔO' petzun oxe'l nq'uma' “Tat, kyin'el akolo' ti'j aj oky'el wi'j tuj ja orni”? jNlay! Komo wetz in'ul tzan tky'ikkix wi'j aj oky'el tuj ja orni. ²⁸ Tat, intqet ayek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'j iktza'xkix yatz a'ich.» Yaji oxik cha'o' tuj ka'j ikxjani: «Wetz oje qet nyek'u' te tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix wetz a'in b'ix oqtel nk'ulu' junky'el.» ²⁹ Ntons kye xjal aj akyeqet tuq tzi,

* **12:25** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33

oxik kcha'o', b'ix nkyq'uma' tuq qa jun ray ma tzaj, b'ix junjunky nkyq'uma' tuq jun ángel ma tzaj yolin tuky'i'l. ³⁰ Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx tzan tnimsan nk'u'j wetz aj ma tzaj q'uma'ni sinoke te jun galan te etetz. ³¹ Ma'tx pon or tzan txik q'uma' te b'an'ax kyij kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix ma'tx pon or tzan tex lajo' te twitzale' ti'j te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni. ³² B'ix wetz, oj njaw eq'i' wetz tajsik tx'o'tx', okyetzajel wuk'le' kyaqil xjal wi'j.» ³³ Ntons tetz, aj nxik tuq tyoli' ikxjani telponx ti'j titza' tuq tetz okamel. ³⁴ Kye xjal owaj kyqani' tetz ikxjani: «Qetza oje tz'ok qcha'o'na tuj te Kawb'il, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' oqteltenkix te jun-ele'x.* ¿Titza' txiklen ayol ikxnini qa te Ichan Aj Tk'wa'al Dios ojawel eq'i' twitz tx'o'tx'? ¿Ab'l te Ichan Aj Tk'wa'al Dios n'aq'uma'ni?» ³⁵ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Ya nya'tx nim tyemp tzan nten exol etetz tzan nswan chk'atunal tuj ewitz. Pe'eb'et tuj ja chk'atunalni mina'x tuq tul te qlolj eti'j tzan tpaj te aj nb'et tuj qlolj k'onti'l teb'en ja' ikja'n txik. ³⁶ Pe'etokslan waq wi'j man atinqet exol tzan nswan chk'atunal tuj ewitz, b'ix ikxji tzan etok etetz xjal aj xhk'atun tuj ewitz.» Ya ma xik tq'uma' kyaqil ntzani, te Jesus owex kxol b'ix owewan kywitz.

Aj Tyolin Jesus Kyij Kye Aj K'onti'l Tuq Nkye'okslan

³⁷ Anke te Jesus ojetq tuq qet tk'ulu' tidi'chq yek'b'il kywitz kye xjal tuky'i tajwalil Dios,

* **12:34** Sal 110:4; Isa 9:7; Ezq 37:25; Dan 7:14

per k'onti'l tuq nkye'okslan [ky'ila'j xjal] ti'j.
³⁸ Presiskix tuq tzan tpon tyol te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', aj ja' nyolin ikxjani: "Tat, nijunwt ab'l oje xik okslan te aj nxik qpakb'a'na. iPer a'e'xk kyetz oje tz'ok kyen apoder yatz!"‡ ³⁹ Astilji k'onti'l tuq nxik kyoksla'. Komo ax oqet stz'ib'a' te Chay ikxjani: ⁴⁰ "Te Qtata Dios oje qet xtxayi' te kywitz, oje qet xtxayi' twitz te kyanim, tzan k'on tel kyniky', tzan k'on kyok lapet wi'j tzan kyb'antik."*

⁴¹ Aj ntzani oqet stz'ib'a' te Chay tzan tpaj tetz owok joto' tuj twitz tidi'chq aj telponx te Qtata Dios atqet tuq tuky'i te [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'] b'ix oqet stz'ib'a' ti'j. ⁴² Per yatzun kxol kye xjal aj nim kyajwalil [kxol kye aj tijajil Israel], ky'ila'j kxol kyetz kygan tuq tzan kyokslan ti'j, per tzan tpaj kye aj b'uch'uj Parisey k'onti'l tuq nxik kyq'uma' kywitz xjal tzan k'on tuq kyetz eq'i' tuj te jay nab'il Dios. ⁴³ Mas kygan tuq tzan kyqet jiq'b'a' tzan kye xjal b'ix nya'tx tzan Qtata Dios.

⁴⁴ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kongan [aj ja' tuq npakb'an kxol kye xjal]: «Ab'l te aj n'okslan wi'j, nya'tx cha a'ox wi'j n'okslan sinoke ax ti'j te aj otzaj lajon wetz. ⁴⁵ B'ix ab'l te aj nkyin'ok totzqila' ax n'ok totzqila' te aj otzaj lajon wetz. ⁴⁶ A'in wetz swal chk'atunal tuj kywitz kye xjal, b'ix ma'tx kyin'ul tzani twitz tx'o'tx' tzan k'on kyten tuj qlolj kyaqil kye aj okye'okslayon wi'j. ⁴⁷ Qa at ab'l n'ok xhchan te nyol b'ix k'onti'l nqet toksla', wetz k'onti'l nxik nswa' xhcho'nal ti'j tzan

‡ **12:38** Ax: Qajawil, iab'l oje xik okslan te aj nxik qpakb'a'na? iAb'l qetz oje xik tyek'u' te Qajawil kyaqil tpoder? Isa 53:1. * **12:40** Isa 6:10

tpaj wetz nya'tx swal xhcho'nal kyi'j kye xjal in'ul twitz tx'o'tx' sinoke tzan nkolon kyi'j. ⁴⁸ Ab'l te aj okyin'elal tik'o' b'ix nlay xik toksla' te nyol, cha'oj tul te jwisy at titza' oxel swa' tuj il, komo wetz nyol aj oje xik nq'uma', max tuj te jwisy otzajelkix na'o' tzan txik swa' tuj il te aj xjalji. ⁴⁹ Tzan tpaj wetz k'onti'l nkyinyolin cha tuj nwi'x-wit n'etz win, sinoke te Ntat aj otzaj lajon wetz aji ntzaj q'uman wetz kyaqil aj a tgan tzan txik nq'uma'. ⁵⁰ B'ix wetz web'en kyaqil aj ntzaj tq'uma' te Ntat te jun qanq'in te jun-ele'x. Ntons, iktza'x te aj oje tzaj tq'uma' te Ntat ax ikxji wetz nxik nq'uma'.»

13

Aj Tel Xtx'ajo' Jesus Ti'j Kyok Kye Txnaq'atz

¹ Ntons atx ch'inky tuq tzan taq'ik te q'ij Paskw, te Jesus teb'enky tuq ya ojetq tuq pon or tzan tkaj tsi' ja twitz tx'o'tx'ni b'ix tzan txik tuq junky'el tuky'i Stat, b'ix komo nkyeqet tgani' tuq kyaqil kye aj nkye'okslan tuq ti'j tzani twitz tx'o'tx', tetz dispwest tuq tzan tkamik tzan kypaj. ² Man tuq nkyewa'an te qale', b'ix komo te Tajaw Choj ojetq tuq xik tq'uma' tuj tanim te Judas Iskaryot aj tk'ajol Simon Iskaryot tzan txik tq'apo' te Jesus, ³ ntons te Jesus, tetz teb'en tuq te Qtata Dios ojetq tuq kaj tsi' kyaqil tuj tq'ab' tetz, b'ix teb'en tuq, tetz tzajnaq tuky'i Qtata Dios b'ix tzikix tuq ma tz'aj junky'el. ⁴ Ntons, man tuq nkyewa'an, ojaw wa'let b'ix owel tin te xtxo'w b'ix otzaj tin jun twayj, owok tk'alo' twi' tkux, ⁵ b'ix yaji oqex tsi' a' tuj jun tuk'lal b'ix owokten tx'ajol ti'j kyok kye txnaq'atz b'ix owel tky'ixwinsa' tuky'i te twayj aj atok tuq twi' tkux.

⁶ Ya ma tz'el xtx'ajo' tuq ti'j toq te Simon Xhpe'y, te Simon Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿ti'tzun, a'ich yatz oxhch'elal tx'ajon ti'j woq?» ⁷ Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ajna'l k'onti'l n'el aniky' ti'j aj nqet nk'ulu'ni, per mas yaj owelal aniky' ti'j.» ⁸ Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma': «Wetz nlay. K'on tz'el atx'ajo' ti'j woq.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Qa nlay tz'el ntx'ajo' ti'j awoq, ntons nlay b'antik tzan awok lapet wi'j.»* ⁹ Tzaj te Simon Xhpe'y, oxik tq'uma': «Qa ikxji, ntons nya'tx a'ox ti'j woq sinoke kyaqil nq'ab' b'ix nwi'.» ¹⁰ Oxik tq'uma' junky'el te Jesus: «Ab'l te aj ma'tx tz'ichin nya'tx presis tzan tel xtx'ajo' kyaqil xhchi'jel sinoke a'ox te toq tzan tpaj saq kyaqil xhchi'jel. Etetz saq etanim, anke nya'tx ekyaqil.» ¹¹ Tetz oxik tq'uma', “Nya'tx ekyaqil [saq etanim]” tzan tpaj teb'enky tuq ab'l te aj oxe'l q'apon tetz.

¹² Ya ma mankun xtx'ajon ti'j kyoq kye tx-naq'atz, owok tsi' junky'el te xtxo'w b'ix oqet wit'let junky'el kxol b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿N'el etetz eniky' ti'j aj ma'tx qet nk'ulu'ni?» ¹³ Etetz n'ok eq'uma' wetz “Xnaq'tzon” b'ix “Qa-jawil,” b'ix ikxji nkxyolin galan tzan tpaj a'inkix wetz iktza' aj n'eq'uma'ni. ¹⁴ Qa wetz ma tz'el ntx'ajo' ti'j etoq etetz b'ix wetz a'in te xnaq'tzon b'ix te etajawil, ntons presis tzan ek'ulun ikxji etetz exolx tzan tel etx'ajo' ti'j etoq. ¹⁵ Wetz ma'tx kaj nyek'u' etetz, iktza'x ma'tx qet nk'ulu' ax ikxji etetz intqet ek'ulu'.* ¹⁶ Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, k'onti'l jun mosj mas nim tajwalil

* **13:8** Ax: nlay b'antik tzan awok te wetz. * **13:15** Mat 20:28; Mak 10:45; Luks 22:27

twitz te tpatron* b'ix k'onti'l jun mandader mas nim tajwalil twitz te aj otzaj lajon tetz. ¹⁷ Galan oky'el eti'j tzan Qtata Dios qa n'ox tuj ewi' kyaqil ntzani b'ix qa nqet ek'ulu'. ¹⁸ K'onti'l nkyinyolin eti'j etetz ekyaqil. Wetz web'en ab'le' aj oje kye'el njoyo', per nkyinyolin ikxjani tzan tpaj oky'elkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani: “Te aj nxik nmojla' nlaq tuky'i'l, ojawel meltz'jik wi'j.”* ¹⁹ Wetz nxik nq'uma' b'eyx etetz ajna'l, ikxji oj tky'ik ntzani oxe'l etoksla' wetz a'in kixi' [Dios]. ²⁰ Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj okyetsk'amo'tz ab'le'chq aj okyexe'l nlajo' te nky'ixel, nkyintk'amo' a'in; b'ix ab'l te aj nkyintk'amo', ntk'amo' te aj otzaj lajon wetz.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Aj Oxe'l Q'apon Tuq Tetz Tzan Tkamik

Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luks 22:21-23

²¹ Yaji, ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, oxik tanim tuj b'is b'ix oxik tq'uma' b'an xtxolil kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, jun aj etetz exol okyinxe'l tq'apo'.» ²² Ntons kye txnaq'atz e'aq'ik tzan tox kyen tuj kywitz, k'onti'l tuq kyeb'en ab'l tuq qi'j nyolin ikxji. ²³ Jun txnaq'atz aj nqet tuq b'an tgani' wit'likqet tuq qaynin tk'atzaj, ²⁴ b'ix yaji te Simon Xhpe'y oxik tsi' jun señ te tetz tzan tuq txik xhcha'o' tetz te Jesus ab'l tuq qi'j nyolin. ²⁵ Yaji te aj junky owok laq'chet ch'inky ti'j te Jesus, oxik xhcha'o' ikxjani: «Tat, ¿ab'ltzun aj oxe'l q'apon te yatz?» ²⁶ Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz oqtex nmu'u'

* **13:16** Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 15:20   * **13:18** Sal 41:9

* **13:20** Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; 10:16

jun pedas wab'j, ab'l qetz oxel nsi', ajitzun tetz.» Ntons yaji oqex tmu'u' jun wab'j b'ix oxik tsi' te Judas Iskaryot aj tk'wa'al Simon Iskaryot. ²⁷ Ya ma ky'ik tk'amo' te Juds te wab'j b'eyxnajji te Satanas oqex tuj tanim te Juds. Astilji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Aj presis tzan tqet ak'ulu', inqet ak'ulu' naj.» ²⁸ Kyaqil kye aj nkyewa'an tuq twi' te mes, nijunwt owel tniky' tistil tuq te Jesus nxik tq'uma' tetz ikxji. ²⁹ Komo te Juds aji tuq tetz k'u'ul te tqatel tmin, ntons junjun kyetz tuj kynab'l qa te Jesus nxik tuq tq'uma' tzan stzaj tuq tloq'o' kyaqil tidi'chq aj owokeyon tuq te kyetz tzan tpaj te q'ij, qatzun aj presis kye meb'a' xjalji. ³⁰ Ntons ya ma ky'ik tk'amo' te Juds te wab'j, b'eyx owetz, b'ix ojetq tuq qoyupan.

Aj Tkaj Tq'uma' Jesus Tzan Kyqet Qgani' Qerman

³¹ Ya ma tz'etz te Juds, te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ajna'l owokel en te tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] b'ix tzan tpajji owokel en te tume'l b'an'ax ti'j te Qtata Dios iktza'xkix tetz. ³² B'ix qa tzan npaj wetz owokel en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Qtata Dios iktza'xkix tetz, ntons ax ti'jx te Qtata Dios oxel tyek'u' te tume'l b'an b'an'ax wi'jx wetz, b'ix oxel tyek'u' naj. ³³ Etetz nk'wa'al, wetz ya nlay kyingeten etuky'il' nim tyempky. Iktza'x oxik nq'uma' kye xjal† ax oxel nq'uma' etetz: “Etetz okxjoyoyon wi'j, per aj ja' ma kyinxik wetz, etetz nlay b'antik tzan exik wuky'il'.”* ³⁴ Ajna'l okajel nq'uma' jun tume'l ak'a'j titza' ngan tzan ek'ulun: Intqet egani' etib' exolx. Iktza'x wetz okx'el ngani',

† 13:33 Kye xjal judiy. * 13:33 Wnch 7:34

ax ikxji intxik etin etib' etetz.* 35 Qa etetz oqtel egani' etib'x exol ntons ikxji kye xjal owokel kye'e' qa etetz a'ix nxnaq'atz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tewa' Qa Totzqi' Tetz

Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luks 22:31-34

36 Yaji te Simon Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja' yatz ma txik?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz: «Ajna'l aj ja' wetz ma kyinx, yatz nlay b'antik tzan axik wuky'i'l, per otxe'l mas yaj.» 37 Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿tistil wetz nlay b'antik tzan nxik awuky'i'l ajna'l? Wetz dispwest atin ajna'l tzan nkamik tzan apaj yatz.» 38 Te Jesus oxik tq'uma' tetz: «¿B'an'ax dispwest atich tzan akamik tzan npaj wetz? Oxe'l nq'uma' yatz te b'an'ax, mina' tuq tjaw oq' te to'k, yatz ojetq qet awewa' oxmaj qa yatz awotzqimin.»

14

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tmeltz'jik Eq'il Kye Aj Nkye'okslan Ti'j

1 «K'on kxb'isun etetz tuj etanim; intok wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios b'ix intok wit'let ek'u'j wi'j wetz. 2 Tuj tjay Ntat ketant ja' tzan eten; qa nya'tx-wit ikxji, wetz oxik-tal nq'uma' etetz. Per wetz okyinxe'l k'ulul jun luwar te etetz. 3 Qa wetz ma kyinx k'ulul ja' tzan eten, wetz kyin'ul junky'el b'ix okxe'l weq'i'. Ikkji okxteyon etetz aj ja' wetz okyinqtelten. 4 B'ix etetz eteb'en te b'ey aj ja' wetz okyinxe'l.» 5 Yaji oxik tq'uma' te Maxh tetz: «Tat, qetza k'onti'l qeb'ena aj ja' otxe'l. ¿Titza' owelal

* 13:34 Wnch 15:12,17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5

qniky'a ti'j te b'ey?» ⁶ Ntons te Jesus oxik tq'uma': «A'in wetz te b'ey b'ix te b'an'ax b'ix te aj nxik sin etanq'in; a'ox tzan npaj wetz b'a'n tzan epon tuky'i Ntat.* ⁷ Komo etetz etotzqi' a'in, ax etotzqi' te Ntat. Ajna'l oje tz'ok etotzqila' te Ntat b'ix oje tz'ok eten.» ⁸ Yaji te Lip oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, instzaj ayek'u' ch'in te Qtata Dios tzan txik qen. Aj nini kabal te qetza.» ⁹ Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Lip, wetz ky'ila'j tyemp nqetlenten etuky'i'l, b'ix ¿mina' tel aniky' wi'j? Ab'l te aj oje kyin'ok ten, oje tz'ok ten te Qtat. ¿Tistil ntzaj eqani' tzan txik nyek'u' te Qtat etetz? ¹⁰ ¿K'onti'l n'awoksla' qa wetz tuky'i Qtat cha jun-oq a'o', b'ix te Qtat wuky'i'l ax jun-oq a'o'? Kyaqil aj nyol aj nxik nq'uma' etetz, nya'tx cha nyolx-oq [sinoke te Qtat], b'ix te Qtat aj jun-oq wuky'i'l, aji tetz nk'ulun te aj nqet nk'ulu'. ¹¹ Pe'etokslan waq, wetz tuky'i Qtat cha jun-oq a'o', b'ix te Qtat wuky'i'l ax jun-oq a'o'; pe'etokslan waq nkesey cha a'ox ti'j aj nqet nk'ulu' tzan tpaj tetz. ¹² Wetz oxel nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj owokslayon wi'j, kyaqil aj nqet nk'ulu' wetz ax tetz oqtel tk'ulu', b'ix oqtel tk'ulu' mas nim twitz te aj oje kyeqet nk'ulu' wetz tzan tpaj wetz ma kyinxik aj ja' atqet te Qtat. ¹³ B'ix kyaqil aj oxel eqani' iktza' nky'ixel a'ix, wetz oqtel nk'ulu' tzan tok en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Ntat iktza'xkix tetz, ikxji owokel en tzan npaj wetz aj tk'ajol a'in. ¹⁴ Qa at tidi' aj otzajel eqani' iktza' nky'ixel a'ix, wetz oqtel nk'ulu'.»*

---

* **14:6** Mat 11:27; Wnch 1:18; 6:46; Kya 4:12; Efe 2:13; 1Tim 2:5; Ebr 4:14; 10:19-22   * **14:14** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

A Te Jesus Swal Txew Dios Tuj Qanim

¹⁵ «Qa etetz nkyinqet egani', intqet etoksla' te aj nxik nq'uma'ni. ¹⁶ B'ix wetz oqtel nwitz twitz te Qtat tzan stzaj tlajo' junky oneyon te etetz tzan sten etuky'i'l b'eyx te jun-ele'x. ¹⁷ A te Txew aj nyolin te tume'l ti'j te b'an'ax, b'ix kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan nlay b'antik tzan kyk'amon tetz tzan tpaj k'onti'l n'ok kyen b'ix k'onti'l n'ok ky-otzqila'. Yatzun etetz oje tz'ok etotzqila' tzan tpaj atqet etuky'i'l b'ix oqtexten tuj etanim. ¹⁸ Wetz nlay kxkaj nkola'; okyinmeltz'jel junky'el etuky'i'l. ¹⁹ Ya nya'tx nim tyemp akyinget tzani, kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan wi'j nlay kyin'ok kyen. Per yatzun etetz okyin'okel eten tzan tpaj wetz itz'ojin, b'ix ax etetz okx'anq'iyon. ²⁰ Tuj aj q'ijji etetz owe-lal eniky', wetz akyinget tuky'i Ntat, b'ix akyinget etuky'i'l b'ix etetz atikxqet wuky'i'l. ²¹ Ab'l te aj ntk'amo' te aj nxik nq'uma' b'ix nqet tk'ulu' ikxji, ntons nqet tyek'u' b'an b'an'ax nkyinqet tgani', b'ix te Ntat oqtel tgani' ab'l aj nkyinqet tgani', b'ix ax wetz oqtel ngani' b'ix onk'ulu'tz tzan wok totzqila'.» ²² Ntons te Juds oxik xhcha'o' tetz, nya'tx Juds aj Iskaryot sinoke te junky Juds, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ʒtistil ayek'u'tz awib' a'ox te qetza b'ix nya'tx kywitz kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx'?» ²³ Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Ab'l aj nkyinqet tgani', nqet toksla' te nyol b'ix te Ntat oqtel tgani' tetz, wetz tuky'i Ntat oqo'ulelna najayon tuj tanim. ²⁴ Ab'l te aj k'onti'l nkyinqet tgani', k'onti'l nqet toksla' te aj nxik nyoli'. Te nyol aj nxik nq'uma' etetz nya'tx cha tuj nwi'x-oq sinoke tyol Ntat, te Ntat aj otzaj lajon wetz.

²⁵ Wetz nxik nq'uma' kyaqil ntzani te etetz tzunxk tuq akyinqet etuky'i'l. ²⁶ Per yaji te Ntat otzajel tlajo' te Txew te nky'ixel aj owoneyon etuky'i'l, b'ix tetz oxe'l txnaq'tza' tidi'chq etetz b'ix otzajel tna'o' tuj etanim kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' te etetz. ²⁷ A'in wetz nkyinchewsan ek'u'j b'ix nya'tx iktza' kye xjal nkyechewsan kyanim xjal. K'on kxb'isun tuj etanim b'ix k'on kxob'. ²⁸ Etetz oje tz'ok echa'o' aj oje xik nq'uma' etetz, wetz okyinxe'l b'ix kyin'ul junky'el etuky'i'l. Qa etetz nkyinqet egani', ntons nkxchalaj-talo tzan tpaj wetz okyinxe'l tuky'i Ntat, komo te Ntat mas nim tajwalil nwitz wetz. ²⁹ Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz ntzani mina'x tuq tky'ik, ikxji cha'oj tky'ik, etetz etoksla'tz. ³⁰ Nlay b'antik tzan nyolin nim etuky'i'l tzan tpaj tzul te twitzale' ti'j [te nya'tx galan] twitz ja tx'o'tx'ni. Tetz k'onti'l tajwalil tzan tk'ulun mandad wi'j, ³¹ per a tgan tzan tok kcha'o' kyaqil kye xjal, wetz nqet ngani' te Qtata Dios b'ix nqet nk'ulu' iktza' tetz otzaj tq'uma'. ¡Pe'ejaw wa'let waq! ¡Qwa'q!»

15

A Te Jesus Ntzaj Sin Qbalor Tzan Qten Jwert Tuky'i Qtata Dios

¹ «Wetz a'in iktza' te toqil awalj ub b'an b'an'ax, b'ix a te Ntat a tetz iktza' te aj k'ulul kwent te awalj. ² Kyaqil aj nq'ab'al iktza' tq'ab' te awalj b'ix qa k'onti'l nwitzan, owelal xtx'emu', per qa nkaj twitz, owelal tisa' ti'j tzan twitzan mas. ³ Yatzun etetz saq etanim tzan tpaj te aj nyol oje xik nq'uma' etetz. ⁴ K'on kyinkaj ekola';

pe'eten junch'in wuky'i'l b'ix ikxji wetz okyin-qtelten junch'in etuky'i'l; pe'eten junch'in wuky'i'l iktza' tq'ab' awalj nlay kaj twitz qa k'onti'l lak'o' tib' ti'j te toq, ax ikxji etetz qa k'onti'l atikxqet wuky'i'l. ⁵ A'in wetz iktza' toq jun awalj b'ix a'ix etetz iktza' te nq'ab'al iktza' tq'ab' te awalj. Ab'l te aj oteyon junch'in wuky'i'l b'ix qa wetz akyinqet junch'in tuky'i'l, tetz ob'antel nim galan titza' [tzan npaj wetz].* Komo nlay b'antik ek'ulun ch'inwt qa wetz k'onti'l akyinqet etuky'i'l. ⁶ Ab'l te aj okyinkajel tkola', tetz owelal in iktza' tq'ab' te awalj, oky'ixwel b'ix ojawel chimo' b'ix owokex xo'o' tuj q'aq' b'ix owokel tq'aq'b'el. ⁷ Qa etetz nlay kyinkaj ekola' b'ix te nyol nlay tz'aj enajsa', ntons b'a'n tzan txik eqani' aj tidi' egan b'ix ikxji oqtel k'ulet. ⁸ Ikxji owokel en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Ntat iktza'xkix tetz, tzan tpaj etetz oqtel ek'ulu' nim galan [tzan npaj wetz]† b'ix ikxji etetz nqet eyek'u' qa b'an'ax a'ix nxnaq'atz. ⁹ Wetz nkxqet ngani' iktza'x nkyinqet tgani' te Ntat. Pe'eten junch'in wuky'i'l tzan tok eten titza' wetz nkxqet ngani'. ¹⁰ Qa etetz oqtel etoksla' kyaqil aj nxik nq'uma' ntons etetz atikxqet junch'in wuky'i'l b'ix owokel eten titza' nkxqet ngani'. Iktza'x wetz nqet woksla' aj ntzaj tq'uma' te Ntat b'ix k'onti'l nkaj nkola' b'ix ikxji n'ok wen titza' tetz nkyinqet tgani'. ¹¹ Wetz nkyinyolin etuky'i'l ikxjani tzan echalaj junch'in wuky'i'l b'ix tzan echalaj b'an byenech. ¹² Aj ntzani wetz nxik nk'ulu' mandad te etetz, tzan tqet egani' etib'* iktza'x wetz nkxqet ngani'.

* **15:5** Ax: tetz nwitzan. † **15:8** Ax: qa etetz nkxwitzan.

* **15:12** Wnch 13:34; 15:17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5

¹³ Jun xjal aj b'an'ax nqet tgani' tajyol, dispwest tzan tkamik tzan tpaj tajyol. ¹⁴ Etetz a'ix wajyol qa etetz nqet ek'ulu' iktza' wetz nxik nq'uma'. ¹⁵ Wetz k'onti'l n'ok nq'uma' etetz nmos, tzan tpaj te jun mosj k'onti'l n'el tniky' tidi' ntb'isu' te tajawil, per etetz a'ix wajyol tzan tpaj wetz oje xik nq'uma' etetz kyaqil aj otzaj tq'uma' te Ntat wetz. ¹⁶ Etetz nya'tx a'ix okx'el joyon te wetz sinoke a'in in'el joyon te etetz b'ix wetz okxkaj nsi' tzan exik tzan ek'ulun nim galan [tzan npaj wetz]‡ b'ix tzan tel jun galan aj nlay ponaj. Ikkxi kyaqil aj oxel eqani' te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, tetz otzajel tsi'. ¹⁷ Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani: Intqet egani' etib'x exolx.»

Kye Aj K'onti'l Nkyexnaq'tzan Oqo'okel Kyq'oji' Iktza'x Owok Kyq'oji' Te Jesus

¹⁸ «Qa kye xjal okx'okel kyq'oji', instzaj ena'o' etetz, wetz ax in'ok q'oji' tb'ay ewitz etetz. ¹⁹ Qa etetz parejix-wit naqe kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, ntons tzun-tal nkxqet kyjiq'b'a'. Per etetz ya nya'tx a'ix naqe kye ja xjalni tzan tpaj wetz a'in intzaj uk'len te etetz kxol kyetz, astilji kyetz nkx'ok kyajq'oja'. ²⁰ Instzaj ena'o' te aj oje xik nq'uma': “Nijunwt mosj mas nim tajwalil twitz te tpatron.”* Iktza' kye xjal in'ok kyajq'oja', ax ikkxi etetz okx'okel kyajq'oja'; b'ix qa kye xjal e'okslan ti'j aj oxik nq'uma' ntons ax ikkxi oxel kyoksla' aj oxel eq'uma'. ²¹ Kyaqil ntzani oky'el eti'j tzan tpaj etokslb'en wi'j, komo k'onti'l kyotzqi' te Qtata Dios aj otzaj lajon wetz. ²² K'onti'l-wit wetz in'ul

---

‡ 15:16 Ax: ewitzan. * 15:20 Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 13:16

b'ix k'onti'l-wit inyolin kxol kyetz, ntons k'onti'l-tal kchoj, per ajna'l k'onti'l ja' b'a'n tzan kykolet ti'j kchoj. ²³ Ab'l te aj nkyin'ok tajq'oja', ax n'ok tajq'oja' te Ntat. ²⁴ Qa wetz k'onti'l-wit oqet nk'ulu' kxol kyetz te nk'ulb'en aj nijunwt xjal oje qet k'ulun tetz tb'aya', ntons kyetz k'onti'l-tal kchoj. Per kyetz oje tz'ok kyen b'ix nkyin'ok kyq'oji' b'ix ax n'ok kyq'oji' te Ntat. ²⁵ Per kyaqil ntzani nky'ik tzan tponkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il ikxjani: «Wetz in'ok kyq'oji' b'ix k'onti'l tuq npaj.»* ²⁶ Per cha'oj tul te aj owoneyon etuky'i'l aj otzajel nlajo', aj tzajnaq tuky'i Ntat, te Txew aj jun yolin ti'j te b'an'ax, tetz oyoliyon te b'an'ax wi'j ²⁷ b'ix ax etetz okxyoliyon wi'j tzan tpaj atx b'an tb'ay-el atikxqet tuq wuky'i'l.»

16

¹ «Kyaqil ntzani ma'tx xik nq'uma' etetz tzan k'on tkaj ekola' tzan tok wit'let ek'u'j wi'j. ² Okx'elatx kyin kyuj kye jay nab'il Dios b'ix tzul jun tyemp ab'l aj okxtel kykansa' okyq'uma'tz jun galan nkyek'ulun te Qtata Dios. ³ Kyetz oqtel kyk'ulu' ikxjani tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te Ntat b'ix ax k'onti'l kyotzqimin wetz. ⁴ Per wetz ma'tx xik nq'uma' kyaqil ntzani etetz ikxji oj tky'ik kyaqil ntzani otzajel ena'o' wetz ikxji oxik nq'uma'. K'onti'l oxik nq'uma' etetz oqtxi' tzan tpaj wetz akyinqet tuq exol.»

A Te Txew Dios Nnimsan Jk'u'j

⁵ «Wetz ajna'l ma kyinxik tuky'i te aj otzaj lajon te wetz b'ix nijunwt te etetz ntzaj xhcha'o' ja' ma

* **15:25** Sal 35:19; 69:4

kyinx. ⁶ Te etanim b'an nb'isun tzan tpaj ma'tx xik nq'uma' etetz ntzani. ⁷ Per wetz oxel' nq'uma' te b'an'ax etetz, wetz a tgan tzan nxik tzan tok jun galan te etetz, qa wetz nlay kyinxik ntons nlay tzul te aj owoneyon etuky'il. Qa wetz ma kyinxik ntons otzajel nlajo'. ⁸ Oj tul tetz, tetz oxel' tyoli' tuj kyanim kye xjal ti'j te kchoj b'ix ti'j te tume'l tzan kyb'et b'ix ti'j te jwisy. ⁹ Oxel' tyoli' ti'j kyaqil te kchoj tzan tpaj k'onti'l nkye'okslan wi'j. ¹⁰ B'ix oxel' tyoli' tuj kyanim titza' tzan kyb'et tuj tume'l tzan tpaj ma kyinxik tuky'i Ntat b'ix ya nlay kyin'ok eten. ¹¹ B'ix oxel' tyek'u' ti'j te jwisy tzan tpaj oje kaj q'uma' tzan txik si' tuj il te twitzale' [ti'j te nya'tx galan] twitz ja tx'o'tx'ni. ¹² At tidi'chq aj presis tzan txik nq'uma' etetz per ajna'l nlay xik nq'uma' tzan tpaj owokel b'an kwest te etetz. ¹³ Per oj tul te Txew aj b'an'ax yolin, tetz oxel' tyek'u' etetz kyaqil te b'an'ax tzan tpaj tetz nlay yolin cha tib'x-oq sinoke oxel' tq'uma' aj otzajel q'uma' tetz b'ix oxel' tq'uma' kyaqil aj oky'el. ¹⁴ Tetz oxel' tyek'u' te tume'l b'an'ax wi'j wetz iktza'xkix a'in tzan tpaj tetz oxel' tq'uma' etetz kyaqil wi'j wetz. ¹⁵ Kyaqil aj at te Ntat kyaqil wetz, astilji wetz ma xik nq'uma' etetz kyaqil aj wetz oxel' tq'uma' te etetz. ¹⁶ Nya'tx nim tyemp okyinqteltenky exol, ya nlay kyin'ok eten per mas yaj okyin'okel eten junky'el.»

*Aj Tyolin Jesus Ti'j Te B'is B'ix Ti'j Te Chalajb'il Aj
Owokel Kyen Kye Txnaq'atz*

¹⁷ Ntons junjun kye txnaq'atz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi' telponx aj ntzaj tq'uma' qetzni, “nya'tx nim tyemp okyinqteltenky exol,

ya nlay kyin'ok eten per mas yaj okyin'okel eten junky'el"? ¿B'ix tidi' telponx “ma kyinxik tuky'i Ntat”?» ¹⁸ Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Tidi' telponx “nya'tx nim tyemp”? K'onti'l n'el qniky' ti'j tidi' aj ntq'uma'ni.» ¹⁹ Te Jesus owel tniky' kyij, kyetz kygan tuq tzan txik kcha'o' tetz, astilji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz nkxqanin etib'x tidi' telponx aj xtxik nq'uma' wetz “nya'tx nim tyemp akyinqet exol, ya nlay kyin'ok eten per mas yaj okyin'okel eten junky'el.” ²⁰ Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, etetz okx'oq'el b'ix otzajel ena'on tetz, b'ix kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan wi'j okyechalajel; yatzun etetz okxb'isuyon, per mas yaj okxchalajel. ²¹ Oj talan jun xuj, b'an nb'isun tzan tpaj ma'tx pon tyemp, per oj titz'jik te k'wa'l ya k'onti'l ntzaj tna'o' te xhcho'nal aj owok ten, tzan tpaj b'an nchalaj ti'j te ne' aj ma'tx tz'itz'jik.* ²² Ax ikxji etetz b'an nkxb'isun ajna'l, per wetz okyin'ulel junky'el e'el etetz b'ix okxchalajel tuj etanim, b'ix te chalajb'il tuj etanim nijunwt ab'l owelal in tetz. ²³ B'ix tuj aj q'ijji nlay tzaj echa'o' wetz ch'inwt, wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, kyaqil aj oxe'l eqani' te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, tetz otzajel tsi'. ²⁴ Etetz ajna'l mina' txik eqani' ch'inwt iktza' nky'ixel a'ix. Intxik eqani' b'ix [te Ntat] otzajel tsi' tzan echalaj nim.*

²⁵ Kyaqil aj ntzani ma'tx xik nq'uma' etetz pur tuky'i yek'b'il, per tzul jun tyemp aj nya'tx tuky'i yek'b'il sinoke oxe'l nq'uma' kyaqil xtxolil etetz ti'j te Ntat. ²⁶ Tuj aj q'ijji oxe'l eqani' tuky'i te

---

* **16:21** Ax: tzani twitz tx'o'tx'. * **16:24** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; Chaw 1:5-6; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

Ntat iktza' nky'ixel a'ix, b'ix ya nya'tx presis tzan nyolin wetz eti'j twitz tetz ²⁷ tzan tpaj te Ntat nkxqet tgani' nim tzan tpaj etetz nkyinqet egani' b'ix etetz n'etoksla' qa wetz tzajnaqin tuky'i Qtata Dios. ²⁸ Wetz tzajnaqin tuky'i Ntat b'ix in'ul tzani twitz tx'o'tx', per ajna'l okajel nsi' junky'el te twitz tx'o'tx' b'ix ma kyinxik tuky'i Ntat.»

²⁹ Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l b'an'ax nchyolin xtxolil, ajna'l k'onti'l nchyolin tuky'i yek'b'il. ³⁰ Ajna'l ma'tx tz'el qniky'a awi'j, yatz aweb'en kyaqil b'ix nya'tx presis tzan txik qani' [qa b'an'ax awitza']. Tzan tpaj ntzani, qetza ngoksla'na yatz tzajnaqich tuky'i Qtata Dios.» ³¹ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ntons ajna'l n'etoksla'? ³² Intok esi' enab'l, ma'tx pon or b'ix etetz oxel eslab'u' etib', okx'ajel ejay b'ix okyinkajel ekola' nchukel per nya'tx nchukel akyinqet tzan tpaj te Ntat atqet wuky'i'l. ³³ Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani tzan xhchewxik ek'u'j tzan tpaj woklen etotzqila'. Twitz ja tx'o'tx'ni, etetz owokel eten xhcho'nal, per k'on kxb'isun, wetz oje tz'ajtz ti'j witz'a' kyaqil te aj nya'tx galan twitz tx'o'tx'.»*

17

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Kyi'j Txnaq'atz Tzan Tonen Te Qtata Dios Kyi'j

¹ Txiklen tq'uma' Jesus ikxjani, yaji ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ma'tx pon or, instzaj ayek'u' ch'in te tume'l b'an b'an'ax wi'j wetz iktza'xkix wetz aj ak'wa'al a'in, tzan txik

* **16:33** Rom 8:37; 2Kor 2:14; 1Wnch 4:4; Tmnk 3:21; 5:5

nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'j yatz iktza'xkix yatz a'ich. ² Komo yatz oje tzaj asi' wajwalil kyi'j kyaqil xjal, tzan txik nsi' kye kkyaqil aj etzaj asi' wetz jun kyanq'in te jun-ele'x. ³ B'ix te jun kyanq'in te jun-ele'x tzan awok kyotzqila' yatz aj b'an b'an'ax Dios a'ich b'ix tzan wok kyotzqila' wetz aj lajomin awitza'. ⁴ Wetz tzani twitz tx'o'tx' ma'tx xik nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'j yatz iktza'xkix yatz a'ich, ikxji ma'tx mankun nk'ulun kyaqil aj okaj aq'uma' wetz. ⁵ Ajna'l Tat, tzo-qpij ch'in tzan nqet wit'let tuj nwit'lel tuj ka'j iktza'xkix tuq wit'likin tuj nwit'lel aj akynqet tuq tb'ay awuky'i'l yatz aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'

⁶ Wetz oje chqet nyek'u' kywitz kkyaqil kye aj e'el ajoyo' kxol kye aj twitz tx'o'tx' tzan ktzaj asi' wetz. Kyetz a'e'kix tuq yatz, b'ix eb'ajtzaj asi' wetz b'ix kyetz nqet kyoksla' te ayol. ⁷ Ajna'l oje tz'el kyniky', kyaqil aj otzaj asi' wetz, a'ich ostzaj sin tetz ⁸ tzan tpaj wetz ma'tx xik nq'uma' kyaqil aj otzaj aq'uma' wetz, b'ix kyetz ma'tx xik kyoksla' b'ix ma'tx stz'el kyniky' b'an'ax wetz tzajnaqin awuky'i'l b'ix ma'tx kyokslaj qa a'ich oxhstzaj lajon wetz. ⁹ Wetz nqet nwitz awitz kyi'j kyetz b'ix nya'tx kyi'j kye aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke kyi'j kye aj etzaj asi' wetz, tzan tpaj ax kyetz a'e' te yatz. ¹⁰ Kyaqil aj te wetz ax te yatz, b'ix kyaqil aj te yatz ax te wetz, b'ix kyi'j kyetz oje tz'ok en te tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix wetz a'in. ¹¹ Wetz ya nlay kyinqeten twitz ja tx'o'tx'ni, per kyetz okyeqtelten, b'ix wetz ma kyinxik awuky'i'l. Yatz tat, aj b'an k'onti'l achoj, [nqet nwitz awitz] tzan kyqet ak'ulu' kwent ch'in kye [aj oje kyetzaj asi' wetz], inkyqet

ak'ulu' kwent ch'in tuky'i awajwalil* aj otzaj asi' wetz, tzan txik kyeq'i' kyib' junch'in iktza' qetz eq'i' qib' junch'in. ¹² Aj akyinget tuq kyuky'i'l, wetz nkyeget tuq nk'ulu' kwent tuky'i awajwalil aj otzaj asi' wetz, b'ix nijunwt te kyetz exiknaj, a'ox te jun aj tkajlen si'kix tuj il tzan tky'ik iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Awu'jal.* ¹³ Ajna'l wetz ma kyinxik aj ja' yatz atichqet b'ix wetz man akyinget tzani twitz tx'o'tx' nkyinyolin awuky'i'l tzan kchalaj b'an b'an'ax mer ikx titza' wetz nkyinchalaj. ¹⁴ Wetz ma'tx xik npakb'a' te apakb'alil kyetz, b'ix nkye'ok ajq'oja' tzan kye xjal, komo kyetz nya'tx iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, iktza'x wetz nya'tx a'in iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan. ¹⁵ Wetz nqet nwitz awitz nya'tx tzan kyel awin kxol kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, sinoke tzan kyqet akolo' ch'in ti'j te Twitzale' Joyol Q'oj. ¹⁶ Kyetz nya'tx iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, iktza'x wetz nya'tx a'in iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan. ¹⁷ Inkyel apawa' a'ox te yatz iktza'xkix te tume'l b'an'ax, yatz ayol a te tume'l b'an'axji. ¹⁸ Wetz ma'tx kyexik nlajo' kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' iktza'x yatz intzaj alajo' kxol. ¹⁹ Wetz oje tz'el npawa' wib'x a'ox te yatz tzan kypawlet ax kyetz a'ox te yatz.†

²⁰ Wetz nqet nwitz awitz nya'tx a'ox kyij kyetz sinoke ax kyij kye txq'anky aj okye'okslayon wi'j tzan tpaj kyyol kyetz aj oxel kyq'uma' wi'j wetz. ²¹ Ixji okye'okel cha jun-oq iktza'x yatz Tat atichqet wuky'i'l b'ix wetz akyinget awuky'i'l,

---

* **17:11** Ax: tuky'i ab'i. * **17:12** Sal 41:9; Wnch 13:18 † **17:19** Ax: Tzan tok jun galan te kyetz, wetz atok nk'u'j a'ox awi'j, tzan tok ksi' kyetz kyk'u'j a'ox awi'j b'an b'an'ax.

ax ikxji kyetz inkyok quky'i'l tzan kyokslan kye xjal qa yatz a'ich oxhstzaj lajon wetz. ²² Iktza'x yatz oje tzaj asi' jun woklen awuky'i'l, ax wetz oje xik nsi' kyetz jun kyoklen tzan kyok jun-oq quky'i'l iktza'x qetz cha jun-oq a'o'. ²³ Ikxji wetz atinqet kyuky'i'l b'ix yatz atichqet wuky'i'l tzan kyok b'an'ax naqekix jun xjal. Ikxji kye xjal owelal kyniky' b'an'ax yatz a'ich oxhstzaj lajon wetz b'ix nkyeqet agani' kye aj lapike' wi'j parej iktza'xkix wetz nkyinqet agani'. ²⁴ Tat, a'ich oxhstzaj sin kyetz te wetz b'ix ngan tzan kyten wuky'i'l aj ja' wetz okyinteyon tzan tok kyen nxhqitz'unal. A'ich oxhtzaj sin tetz tzan tpaj ojetq tuq kyinget agani' aj mina' tuq tb'antik kyaqil ja twitz tx'o'tx'ni.

²⁵ Tat, yatz aj k'onti'l achoj, kye xjal k'onti'l kyotzqi' a'ich per wetz wotzqi' a'ich b'ix kye ja ntzanije', kyetz kyeb'en a'ich oxhstzaj lajon wetz. ²⁶ Oje xik nq'uma' kyetz titza' yatz a'ich b'ix oxe'l nq'uma' masky tzan tok kyen titza' nkyeqet agani' iktza' wetz nkyinqet agani' b'ix tzan nten kxol.»

18

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luks 22:47-53

¹ Ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, owex tzi kyuky'i txnaq'atz b'ix exik tuj jun luwar junxla' te joko'j Sedron b'ix e'ox aj ja' tuq at awalj. ² Ax te Juds aj ojaw meltz'jik ti'j Jesus, tetz ax totzqi' tuq te aj luwarji tzan tpaj ky'ila'j-el te Jesus owok xhchimo' tib' kyuky'i txnaq'atz tzi. ³ Ntons yaji te Juds oxik tin jun b'uch'uj soldad tuky'i junjun mulon aj lajome' tuq tzan kye pal aj nim kyajwalil

b'ix tzan kye aj b'uch'uj Parisey, b'ix kyetz eq'i' tuq kyq'anal b'ix kykandil b'ix eq'i' tuq kymachit kykansb'il. ⁴ Ntons komo te Jesus teb'enky tuq tidi' aj oky'el ti'j, ntons tetz owetz, otzaj laq'chet kanol kyetz, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l n'ejoyo'?» ⁵ Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Nqojoyona te Jesus aj Nasaret.» Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in wetz.» Te Juds aj nxik tuq q'apon tetz atqet tuq kyuky'i'l. ⁶ Ya ma xik tq'uma' te Jesus qa aji tuq tetz, kyetz eb'aj'aj tz'aqik kyijx twitz tx'o'tx'. ⁷ Yaji oxik tqani' te Jesus kyetz junky'el: «¿Ab'l aj n'ejoyo'?» Yaji kyetz oxik kyq'uma' junky'el: «Nqojoyona te Jesus aj Nasaret.» ⁸ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz, a'in wetz. Qa a'in wetz nkyin'ejoyo', inkxik etzoqpi' kye txq'ankey.» ⁹ Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix tuq iktza'x ojetq tq'umaj te Jesus, “Tat, nijunwt ma kyexiknaj kye aj etzaj asi' wetz.” ¹⁰ Ntons te Simon Xhpe'y at tuq jun tk'uxb'al tuj tq'ab', ojazt tin tuj tjay b'ix owel stz'ito' txkyin aj tb'anq'ab' te jun xjal tb'i Malk, jun tmos te twitzale' pal. ¹¹ Te Jesus oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «Intqex asi' te ak'uxb'al tuj tjay. Qa te Ntat tgan tzan tky'ik wi'j te aj nya'tx galanni,* ¿ti'tzun, nlay nk'amoj?»*

Aj Tpon In Jesus Twitz Tji' Te Twitzale' Pal

Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luks 22:54

¹² Ntons te b'uch'uj soldad tuky'i te k'ulul mandad kyij' b'ix kyuky'i kye mulon aj nkye'aq'unan

---

* **18:11** Ax: te uk'b'il aj oje tzaj tsi' wetz. * **18:11** Mat 26:39; Mak 14:36; Luks 22:42

tuq kye aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz ojaw ktzyu' te Jesus b'ix oqet kyk'alo' [tq'ab']. ¹³ Tb'ay oxik kyin tuky'i Anas, tji' Kaypas te twitzale' pal tuj aj aq'b'iji. ¹⁴ Te Kaypas, aji tuq tetz te aj ojetq xik q'uman [kyuky'i kye b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol] tijajil Israel qa b'a'n tuq qa jun xjal ma kamik tzan kypaj kyaqil kye xjal.*

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus

Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luks 22:55-57

¹⁵ Ntons te Simon Xhpe'y b'ix junky txnaq'atz Jesus exik lapet ti'j Jesus [aj txik eq'i' tzan kye xjal]. Komo te junky otzqi'mj tuq tzan te twitzale' pal, owox tuky'i Jesus stzi' tjay te pal. ¹⁶ Te Xhpe'y ax tuq atqet stzi' te lamel tzijay, astilji owetz te junky aj tuky'i'l b'ix oyolin tuky'i te aj nxb'uqin tuq te lamel b'ix oxik tq'uma' tzan tox tin tuq te Xhpe'y tuky'i'l tuj tjay te pal. ¹⁷ Ntons te xuj aj nxb'uqin tuq te lamel oxik tq'uma' te Xhpe'y ikx-jani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz jun kye aj txnaq'atz te aj xjal ni'n?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Nya'tx a'in wetz.» ¹⁸ Ntons, tzan tpaj ajun che'w tuq, kye mosj b'ix kye mulon oqet ksi' kyq'aq', nkyeq'exnen tuq b'ix ax tuq te Xhpe'y nq'exnen tuq junch'in kyuky'i'l.

Aj Tqet Pich'o' Jesus Tzan Te Twitzale' Pal

Mat 26:59-68; Mak 14:55-64; Luks 22:66-71

¹⁹ Bwen, te twitzale' pal owaq'ik tzan txik tqani' tuky'i Jesus kyij kye txnaq'atz b'ix ti'j te aj nxik tuq txnaq'tza'. ²⁰ Ntons te Jesus oxik tq'uma'

---

* **18:14** Wnch 11:49-50

ikxjani: «Wetz nxik nq'uma' tuq kyaqil tume'l kywitz kyaqil xjal, nkyinxnaq'tzankix tuq kye xjal kyuj kye jay nab'il Dios, b'ix tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' kyaqil kye xjal aj tijajil Israel n'ok kchimo' kyib', b'ix k'onti'l tidi' ma'tx nyolij ewj-wit. ²¹ ¿Tistil ntzaj acha'o' wetz? Intxik acha'o' kyuky'i kye aj in'ok kcha'o' b'ix tidi' aj nxik nq'uma' tuq kyetz, komo kyetz kyeb'en aj nxik tuq nq'uma' kyetz.» ²² Txiklen tq'uma' te Jesus ikxji, tzaj te jun mulon aj atqet tuq tk'atzaj te Jesus, owok tloqi' tq'o'tx te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ikxji n'aj atzaq'b'e' te twitzale' pal?» ²³ Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx galan aj ma'tx xik nq'uma'ni, intxik ayoli' alkyetz te aj nya'tx galan. Per komo galan te aj ma'tx xik nq'uma', ¿tistil nkyin'ok ab'uju'?» ²⁴ Tzaj te Anas, oxik tsama' b'an waku' tuky'i Kaypas te twitzale' pal.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Junky'el K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus

Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luks 22:58-62

²⁵ Ntons yatzun te Xhpe'y, tetz atqet tuq nq'exnen tuq teq'aq' b'ix oxik cha'o' tetz ikxjani: «¿Nya'tx petzun yatz a'ich jun kye aj txnaq'atz ja xjalni?» Yaji tetz oqet tewa' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx a'in wetz.»

²⁶ Yaji tzaj jun tmos te twitzale' pal, jun xjal aj ky-family kyib' tuq tuky'i te aj owel tz'ito' txkyin tzan te Xhpe'y, tzaj tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz oxhch'okwen ajunich tuq tuky'i'l tuj te awalj?» ²⁷ Yaji te Xhpe'y oqet tewa' junky'el, b'eyxnajji ojaw oq' jun to'k.

*Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat**Mat 27:1-2; Mak 15:1-5; Luks 23:1-5*

²⁸ Ntons owetz kyin te Jesus tuj tjay te Kaypas b'ix oxik kyin tuj tdespach te Pilat te twitzale' k'ulul mandad aj Rom. Komo ya ch'inky tuq qxhk'ate' [tzan tpon te q'ij b'an xjan], kye xjal aj tijajil Israel k'onti'l e'ox tuj te despach tzan k'on ktz'ilan tuj kyanim tzan kywa'an tuj te q'ij Paskw. ²⁹ Ntons te Pilat owetz yoliyon kyuky'i'l b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' til ja xjal aj ma'tx tzul etin tzanini?» ³⁰ Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx-wit jun xjal aj at til, k'onti'l-tal ma tzul jq'apo'tzna awuky'i'l.» ³¹ Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik etin etetz, pe'ek'ulun etetz tuky'i'l iktza'x nyolin tuj ekawb'il.» Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Per qetza qxjalil k'onti'l qoklena tzan tqet jkansa' jun xjal.» ³² Ikxji oky'ik tzan tponkix tyol te Jesus aj txik tq'uma' titza' tuq tetz okamel.*

³³ Yaji te Pilat owox tuk'le' te Jesus tuj te tdespach b'ix oxik tqani' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalil aj tijajil Israel?» ³⁴ Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Aj ntzaj acha'o' wetzni, tuj awi'x pe' n'etz awin qatzun cha oxik q'uma' wi'j tzan junkyji?» ³⁵ Ntons te Pilat owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿A'in petzun wetz jun aj tijajil Israel? Kye axjalil b'ix kye pal aj nim kyajwalil ma'tx chkaj kyq'apo' tuj nq'ab'. ¿Tidi' ma ak'uluj?» ³⁶ Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal nkyek'ulun mandad twitz ja

---

* **18:32** Wnch 3:14; 12:32

tx'o'tx'ni. Qa cha iktza'-wit kyetz nkyek'ulun mandad tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ntons kye aj nkye'onen te wetz okyeq'ojiyon-tal tzan kykolon wi'j tzan k'on nxik q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal aj tijajil Israel [aj nkyeq'ojin wi'j]. Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal tzani twitz tx'o'tx'.»
³⁷ Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz: «¿Ntons yatz b'an'ax pe' a'ich jun twitzale' k'ulul mandad?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «İktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni, wetz a'in jun twitzale' k'ulul mandad. Astilji wetz in'ul, in'itz'jik tzani twitz tx'o'tx', tzan txik nyoli' te tume'l b'an'ax, b'ix kyaqil kye aj nkye'okslan te b'an'ax, n'ok kysi' kywi' wi'j.»
³⁸ Ntons te Pilat oxik xhcha'o': «¿Tidi' te b'an'ax?» Ntons owetz junky'el b'ix oxik tq'uma' junky'el kye xjal ikxjani: «Wetz n'el tuj nwitz te ja xjalni k'onti'l jun til. ³⁹ Per komo etetz naq'ikixkixi' tzan txik ntzoqpi' jun aj pres tuj te q'ij Paskw, ¿egan pe' tzan txik ntzoqpi' te aj [n'ok q'uma' te] twitzale' k'ulul mandad eti'jni?»
[†] ⁴⁰ Ntons kyaqil eb'ajjaw siky'in kongan, oxik kyq'uma' ikxjani: «İK'on xik atzoqpi' te nini! İMejor intxik atzoqpi' te Barabas!» Komo te Barabas jun xjal aj [kygan tuq kye xjal tzan tpaj tetz] nq'ojin tuq kyij kye k'ulul mandad [aj Rom].*

19

Aj Txik Q'uma' Tzan Tkamik Te Jesus

Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luks 23:13-25

¹ Ntons te Pilat oxik tq'uma' tzan txik kyin te Jesus b'ix tzan txik si' xhchikot. ² Ntons kye soldad

† **18:39** Ax: te twitzale' k'ulul mandad kye xjal judiy.
 Mat 27:16; Mak 15:7; Luks 23:19

* **18:40**

oqet kxpatx'i' jun koron pur ky'i'x* b'ix ojax ksi' tuj twi', b'ix owok ksi' jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin [te xmayb'il tetz].† ³ B'ix nkye'ok tuq laq'chet ti'j b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tz'okxwit jun galan awi'j yatz aj twitzale' k'ulul mandad kyij kye aj tijajil Israel.» Per yaji n'ok tuq kyloqi' tq'o'tx. ⁴ Yaji owetz junky'el te Pilat b'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Instzaj eten, wetz ma'tx tz'etz win tzan tok eten, wetz k'onti'l jun til n'oknoj witz'a'.» ⁵ Ntons te Jesus owetz b'ix atjax tuq te koron ky'i'x tuj twi' b'ix atok tuq tq'anaq kyaq q'eqmuqin. Te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntzani te xjal.» ⁶ Ya ma xik kye'e' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye mulon aj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «jIntqet klablet ti'j krus, intqet klablet ti'j krus!» Te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor intxik etin etetz b'ix intqet eklabi' ti'j krus. Wetz k'onti'l jun til n'oknoj witz'a'.» ⁷ Ntons kye xjal aj tijajil Israel owaj ktzaq'b'e': «Qetza at jun jkawb'ilna b'ix iktza'x nyolin tuj jkawb'ilna tetz a tgan tzan tkamik tzan tpaj tetz n'ok tq'uma' tib'x qa aji te Tk'wa'al Dios.» ⁸ Ya ma xik xhcha'o' te Pilat aj nkyyoli' tuq, tetz otzaj nim txob'al ⁹ b'ix owox junky'el tuj te tdespach b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «¿Ja' tzajnaqich yatz?» Per te Jesus k'onti'l tidi' owaj stzaq'b'e'. ¹⁰ Ntons te Pilat oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, nlay kyintzaj atzaq'b'e'? ¿Ti'tzun, k'onti'l aweb'en wetz at wajwalil tzan axik

---

* **19:2** Jun koron telponx tajwalil jun twitzale' k'ulul mandad, per jun koron ky'i'x cha te xmayb'il tuq tetz. † **19:2** Jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad kxol, per cha te xmayb'il te tetz owok ksi'.

ntzoqpi' b'ix ax at wajwalil tzan aqet nklabi' twitz krus?» ¹¹ Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz k'onti'l-tal awajwalil cha nya'tx-wit a te Qtata Dios aj tuj ka'j otzaj sin te awajwalil. Astilji te aj oxik q'apon te wetz tuj aq'ab' at mas nim xhchoj awitz yatz.»

¹² Astilji te Pilat njoyon tuq tume'l titza' tzan txik stzoqpi' per yatzun kye xjal oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Qa yatz oxe'l atzoqpi', ntons nya'tx a'ich tajyol te twitzale' k'ulul mandad‡ tzan tpaj ma'tx xik atzoqpi' te aj n'ok tq'uma' tib'x qa aji te twitzale' k'ulul mandad qxol, b'ix ikxji tetz cha njaw meltz'jik ti'j te twitzale'.» § ¹³ Te Pilat ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, ntons tetz oxik tq'uma' tzan tetz kyin te Jesus; yaji oxik tuj junky txoljay aj Tz'aqo'ab'j tb'i, b'ix ax n'ok tuq q'uma' Gabat tuj yol ebrey, b'ix tzi oqet wit'let tuj twit'lel aj ja' npujun tuq kyil kye xjal. ¹⁴ Atx tuq junky q'ij tzan taq'ik te q'ij Paskw, b'ix qanq mer chiq'ij aj txik tq'uma' te Pilat kye xjal aj tijajil Israel ikxjani: «Intxik eten, atqet te twitzale' k'ulul mandad exol.» ¹⁵ Per kye xjal eb'ajjaw siky'in ikxjani: «¡Intel awin tetz qxol! ¡Intqet aklabi' twitz krus!» Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, oqtel nklabi' twitz krus te aj twitzale' k'ulul mandad exol?» Ntons kye pal aj nim kyajwalil owaj ktzaq'b'e': «Qetza a'ox te César te twitzale' k'ulul mandad qi'ja, b'ix k'onti'l junky.» ¹⁶ Ntons te Pilat okaj tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab' kye soldad tzan tqet tuq kyklabi' twitz krus b'ix kyetz oxik kyin.

---

‡ 19:12 Ax: César. § 19:12 Ax: César.

Aj Tqet Klabi' Jesus Twitz Krus

Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luks 23:26-43

¹⁷ Ntons te Jesus oxik tiqa' te tkurusx b'ix oxik eq'i' tuj jun luwar tb'i "Aj Tb'aqil Twi' Xjal" b'ix tuj yol ebrey aj kyyol kyetz tb'i "Gólgota." ¹⁸ Tzi oqet kyklabi' twitz jun krus b'ix ax eqet kyklabi' tuky'i'l kab'e'ky xjal, junjunchaq junjun palaj tetz b'ix tetz okaj xolj. ¹⁹ Te Pilat oqet stz'ib'a' [jun tpakb'alil aj owok si'] tajsik te krus junjun yol ikxjani: Te Jesus Aj Nasaret Aj Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel. ²⁰ Te aj yol ntzani ky'ila'j kye xjal aj tijajil Israel ojaw e'en tetz tzan tpaj nya'tx tuq laq'chik ti'j te amaq' aj ja' owok klabi'. B'ix tz'ib'anqet tuq tuj yol ebrey b'ix yol latin b'ix yol gryeg. ²¹ Kye pal aj nim kyajwalil oxik kyyoli' te Pilat ikxjani: «K'on qet atz'ib'a' "Te Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel" sinoke "Tetz Aj Ntq'uma' Aji Te Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel.» ²² Per te Pilat owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Aj ma'tx qet ntz'ib'a', nimod ma'tx qet ntz'ib'a'.»

²³ Ntons kye soldad tqetlen kyklabi' te Jesus twitz krus, b'ix yatzun te tq'anaq oqet kykab'insa' tuj kaje pedas, junjun pedas te junjun. Per te tq'anaq aj xluj k'onti'l tuq slapb'en tetz sinoke kyimo' tuq parej kyaqil, ²⁴ astilji okyyolij ikxjani: «K'on qet jkab'insa' sinoke qob'ajsaqchb'ilan loteriy ti'j aber ab'l oxel in tetz.» Ntons ikxji oky'ik tzan tpon kixi' iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios ikxjani: "Oqet kypawa' te nq'anaq kxol b'ix ax oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j nq'anaq aj xluj."* Astilji kye soldad oqet kyk'ulu' ikxji.

---

* 19:24 Sal 22:18

²⁵ Ntons qaynin ti'j te krus akyeqet tuq te tnan, b'ix titzik tnan, b'ix te Liy aj txu'jel Kliops, b'ix te Liy aj Magdála. ²⁶ Te Jesus ya ma xik ten te tnan b'ix te txnaq'atz aj b'an nqet tuq tgani' nim, ntons oxik tq'uma' te tnan ikxjani: «Nan, tzaj awen, [ajna'l tetz iktza'] awal.» ²⁷ Yaji ax oxik tq'uma' te txnaq'atz ikxjani: «Tzaj awen [erman], [ajna'l tetz iktza'] anan.» Ntons b'eyx tuj aj q'ijji te txnaq'atz ok'amon tetz tuj tjay.

Aj Tel Tk'u'j Jesus Twitz Krus

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luks 23:44-49

²⁸ Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, komo te Jesus teb'enky tuq, ojetq qet tk'ulu' kyaqil tzan tponkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios, yaji oxik tq'uma': «Nkyink'achjik.»* ²⁹ Atqet tuq tzi jun xar nojnaq tuq tuky'i minagr, yaji oqex kymu'u' jun esponj tuj te minagr, te esponj oqet kykotb'a' twi' jun su'an, isopo tb'i, b'ix owox ksi' tuj stzi'. ³⁰ Ya ma xik tuk'a' te Jesus te minagr oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx mankun.» Yaji otzaj mok'let twi' b'ix okamik.*

³¹ Ntons komo atx tuq cha junky q'ij te ning'ij Paskw, kye xjal aj tijajil Israel k'on tuq kygan tzan tkaj te kylimal kye kamnaq twitz krus tuj te q'ij ojla'mj, tzan tpaj te aj q'ij ojla'mjji jun ning'ij b'an xjan tuq. Astilji oqet kywitz twitz te Pilat tzan txik tk'ulu' mandad tzan tok q'uchi' twitz kyoq kye a'e' aj e'ok klabi' twitz krus [tzan kykamik] tzan kyqetz in naj. ³² Etzaj kye soldad, owox kyq'uchi' kyoq kykab'il kye xjal aj e'ok klabi' junx tuky'i Jesus. ³³ Ya ma kye'ok laq'chet ti'j te Jesus owox kyen

---

* **19:28** Sal 69:21   * **19:30** Luks 23:46

ojetq tuq kamik ntons k'onti'l owox kyq'uchi' twitz toq. ³⁴ Jun soldad owox tok'onsa' tuj txu'uk tuky'i tmachit kansb'il, b'ix otzaj kyik' tuky'i a'. ³⁵ Wetz owox wen nini tuky'i kykab'il nwitz, b'ix ma'tx xik nq'uma' tuj tume'l, b'ix web'en te aj ma'tx xik nq'uma'ni b'an'ax b'ix nqet ntz'ib'a' tzan etokslan etetz. ³⁶ Oky'ik kyaqil ntzani tzan tponkix tuq te aj nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “Nlay tz'ok q'uchi' nijunwt tb'aqil.”* ³⁷ B'ix ax at ja' nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “Oxe'l kyen te aj owox kyok'onsa' tuj txu'uk.”*

Aj Tox Muqu' Jesus

Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56

³⁸ Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, tzaj te jun xjal aj Ari-matey, Chep tb'i, tetz jun txnaq'atz tuq te Jesus per k'onti'l kchab'en tuq kye xjal tzan tpaj tetz nxob' tuq kyij kye txq'ankey txjalil aj tijajil Israel; ntons tetz oqet twitz twitz Pilat tzan tqetz tin tuq txlimal te Jesus. Ntons tzaj te Pilat oxik stzaq'b'e', yaji te Chep oqetz tin te txlimal b'ix oxik tin. ³⁹ Yaji ax te Nicodemo aj opon jun qonik'an tuky'i Jesus,* tetz opon tuky'i oqal (100) libr tk'ok'jal xtx'otx'al mir samo' tuky'i aloe. ⁴⁰ Ikxji te Chep b'ix te Nicodemo oqetz kyin te txlimal b'ix owox kyb'atz'o' tij tuky'i xq'apj b'an mu'u' tuky'i aj tk'ok'jalji, iktza'x kye-modin kxol kye aj tijajil Israel tzan kymuqun jun anim. ⁴¹ Qaynin tuj te luwar aj ja' owox klabi' twitz krus, at tuq jun luwar aj ja' tuq at awalj b'ix tzi at tuq jun muqb'il anim ak'a'j aj ja' mina' tuq tox muqu' nijunwt. ⁴² Tzi owox kymuqu' te Jesus tzan

* **19:36** Exo 12:46; Núm 9:12; Sal 34:20 * **19:37** Zac 12:10; Tmnk

1:7 * **19:39** Wnch 3:1-2

tpaj qaynin tuq b'ix tzan tpaj a tuq te q'ij tzan tqet kyk'ulu' kyib' tzan kynan'on te q'ij ojla'mj.

20

Aj Tjaw Anq'in Jesus

Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luks 24:1-12

¹ Ntons, tuj tb'ay q'ij te saman, man tuq qloljx, te Liy aj Magdála oxik aj ja' owox muqu' te Jesus, b'ix otzaj tkamb'a' te ab'j lamb'il stzi' te jul ojetq tuq tz'el in. ² Oxik naj oqelan aj ja' tuq atqet te Simon Xhpe'y tucky'i te junky txnaq'atz aj b'an gani' tzan te Jesus, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx xtxik kyin te Qajawil b'ix k'onti'l qeb'en ja' ma'tx kaj ksi'.» ³ Tzaj te Xhpe'y tucky'i te junky txnaq'atz, eb'ajxik oqelan max tuj te jul aj ja' owox muqu'. ⁴ Kykab'il nkyekaredin tuq b'ix te junky otb'ayaj twitz te Xhpe'y b'ix opon tb'ay. ⁵ Owox chluk'i' tuj te jul b'ix owox ten te xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j, per k'onti'l owox tuj te jul. ⁶ Ntons yaji man tuq tponlen, tpon te Simon Xhpe'y b'ix derech owox tuj te jul b'ix ax owok ten te xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j. ⁷ B'ix ax owok ten te xq'apj aj owoken k'alb'il twi' te Jesus, k'onti'l tuq atqet junch'in tucky'i te aj xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j sinoke cha tuq paqo' atqet apart. ⁸ Yaji owox lapetky te txnaq'atz aj ojetq tuq pon tb'ay, owok ten b'ix otokslaj. ⁹ Komo kyetz mina' tuq tel kyniky' ti'j te Tu'jal Dios qa te Jesus ojawel tuq anq'in junky'el. ¹⁰ Yaji eb'aj'ajtz kyjay.

Aj Tjaw Kanet Jesus Twitz Liy Aj Magdála

Mak 16:9-11

11 Ntons te Liy [aj Magdála]* tetz ojetq tuq kaj ti'jx te jul, b'ix b'an n'oq' tuq. Yaji oqet mok'let, owox xhluk'in tuj te jul, 12 b'ix owox ten kab'e' ángel, saq kyq'anaq b'ix wit'like' tuq tzi, jun tuj twi' b'ix junky txe' toq aj ja' oqet kytamb'a' te Jesus. 13 Ntons kye ángel oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xuj, ¿tistil yatx nxhch'oq'?» Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Tzan tpaj ma'tx xik kyin tlimal te Wajawil b'ix k'onti'l web'en ja' ma'tx kaj ksi'.» 14 Man tuq txiklen tq'uma' ikxjani ntons owajtz meltz'jik ti'jx b'ix oxik ten te Jesus, per k'onti'l owel tniky' ti'j ab'l tuq. 15 Ntons te Jesus oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Xuj, ¿tistil nxhch'oq'? ¿Ab'l n'ajoyo'?» Tuj ttab'l te Liy qa aji tuq te aj nxb'uqin te awalj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatx a'ich ma'tx xik eq'in tetz, instzaj aq'uma' ja' atqet tzan nxik wetz eq'il tetz.» 16 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¡Liy!» Ntons tetz owajtz ka'yin b'ix oxik tq'uma' tetz tuj yol ebrey aj kyyol kyetz ikxjani: «¡Rabóni!» (Te ntzani telponx Xnaq'tzon.) 17 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kyintzaj atzoqpi' tzan tpaj mina' nxik tuky'i Ntat. Mejor pax kyuky'i a'e' wer-man tzan txik aq'uma' kyetz, “ma kyinxik tuky'i Ntat wetz b'ix Etat etetz, te Qtata Dios aj ntzaj nna'o' wetz b'ix aj ntzaj ena'o' etetz.”»

18 Ntons [oxik, b'ix yaji] tzaj te Liy aj Magdála, oxik tq'uma' kyuky'i kye txnaq'atz te Jesus ikxjani: «¡Ma'tx tz'ok wen te Qajawil!» Yaji oxik tq'uma' kyetz iktza'x te Jesus otq'umaj tuky'i'l.

*Aj Tjaw Kanet Jesus Kywitz Kye Txnaq'atz
Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luks 24:36-49*

* 20:11 Wnch 20:18

19 Ya ma qoqet yupan tuj aj q'ijji, komo tuj tb'ay q'ij tuj te saman, b'ix te tlamelul te jay aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz Jesus lamo' tzan tpaj nkyexob' tuq kyi'j kye [aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel], ntons ojaw kanet te Jesus kxol kyetz ²⁰ b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim.» Ya ma xik tq'uma' ikxjani, oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab' b'ix te txu'uk. Per kyetz eb'ajchalaj aj tok kyen te Qajawil. ²¹ Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim. B'ix iktza'x te Ntat intzaj tlajo' exol, ax ikxji okxe'l nlajo' wetz.» ²² Ya ma xik tq'uma' ikxjani oxik txupi' kyajsik b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'ek'amon waq te Txew Dios. ²³ Ab'l aj oqtel enajsa' xhchoj, ntons b'an'ax onajsletel te xhchoj. Per te aj nlay qet enajsa' xhchoj, nlaykix najslet te xhchoj.»*

Aj Tok E'e' Jesus Tzan Maxh

²⁴ Ntons jun aj kye kykab'lajujil, Maxh tb'i, aji aj n'ok q'uma' tuq Yuxh, tetz k'onti'l tuq atqet kxol aj tpon Jesus. ²⁵ Etzaj kye txq'anky txnaq'atz te Jesus, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «jQetza ma'tx tz'ok gena te Qajawil!» B'ix te Maxh oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz max cha'oj tok wen te techa'l te klab tuj tq'ab', b'ix max oj tok nmako' ja' e'ox kye klab, b'ix max oj tok nmako' te techa'l tuj txu'uk, maxji owoksla'tz.»

²⁶ Ntons wajxaq q'ijxi' tuq, b'ix kye txnaq'atz Jesus ateqet tuq junch'in junky'el tuj te jay, b'ix te Maxh atqet tuq kyuky'i'l b'ix te tlamelul te jay b'an lamo' byenech tuq. Per te Jesus ojaw kanet kxol

---

* **20:23** Mat 16:19; 18:18

b'ix oqet wa'let kxol b'ix exik tlima' kyetz ikxjani: «Intok jun chews'b'il te etanim.» ²⁷ Yaji oxik tq'uma' te Jesus te Maxh ikxjani: «Intok amako' tzani b'ix tzaj awen tuj nq'ab' b'ix intok amako' te techa'l tuj nxu'uk. K'on xhch'ok jun xjal aj k'onti'l n'okslan sinoke intox tuj awi'.» ²⁸ Ntons te Maxh oxik tq'uma' ikxjani: «iWajawil, yatz a'ich Dios aj ntzaj nna'o'!» ²⁹ Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Yatz ajna'l nxhch'okslan wi'j tzan tpaj ma'tx kyin'ok awen, per galanx-alo kye aj nkye'okslan wi'j b'ix k'onti'l in'ok kyen.»

Tidi' Token Te Ja U'jni

³⁰ Te Jesus oqet tk'ulu' tidi'chq yek'b'il kywitz kye txnaq'atz aj k'onti'l tz'ib'angex tuj ja u'jni, ³¹ per te ja ntzani ma'tx qet tz'ib'let tzan etokslan te Jesus a te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix aji tetz Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix tzan tpaj etokslb'en, etetz at jun etanq'in te jun-ele'x tzan tpaj tajwalil.

21

Aj Tjaw Kanet Jesus Tuj Galiley

¹ Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus ojaw kanet kywitz kye txnaq'atz stzi' te Tibérias A' b'ix ikxjani oky'ik. ² Atqet tuq tzi te Simon Xhpe'y, b'ix te Maxh aj n'ok tuq q'uma' tb'i Yuxh, b'ix te Nat aj Kana tuj tkwentil Galiley, b'ix kye tk'wa'al Sebedey, b'ix kab'e'ky txnaq'atz Jesus. ³ Yaji te Simon Xhpe'y oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz ma kyinx tzyul kiyi.» Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Ax qetza ma qoxika awuky'i'l.» Ntons kyetz exik b'ix ejax tuj

jun bark. Per aj aq'b'ilji nijunwt kiyiy otzyet kyitza'.*

⁴ Ntons ikja'n tuq qxhk'ate', oxik kye'e' te Jesus stzi' te a', per k'onti'l owel kyniky' qa aji tuq. ⁵ Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Waq, zetetz mina' tjatz etin nijunwt kiyiy?» «Nijunwt» kyekyi. ⁶ Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Intqex esi' te epa txini tuj eb'anq'ab' b'ix okyetz yetel kye kiyiy etitza'.» Ntons ikxji okyk'uluj. Yaji k'onti'l tuq npon kybalor tzan tjatz kyin te pa tzan tpaj kye kiyiy b'an ketant tuq akyeqex tuj te pa.* ⁷ Ntons te jun txnaq'atz aj b'an gani' tuq tzan Jesus, tetz oxik tq'uma' te Simon Xhpe'y ikxjani: «iA tetz te Qajawil!» ⁸ Ya ma tz'ok xhcha'o' te Xhpe'y qa aji tuq te Qajawil, owok tsi' tetz tq'anaq' b'ix oxik txon tib' tuj te a' [tzan tpon luwew tuky'i'l]. Ya kye txq'anky txnaq'atz, kyetz eb'ajpon tuj te bark, akyeqet tuq qaynin tzi cha oqal (100) metr tuq. Oxik kyjuk'u' te pa ja' akyeqex kye kiyiy.

⁹ Ya ma kye'etz xtxa'm tlob'en a', oxik kyen jun q'aq' b'ix jun kiyiy tuj te txanq'a'l b'ix at tuq te wab'jky. ¹⁰ Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani kyetz: «Instzaj etin kab'e kiyiy aj man kyjatzlen etinni.» ¹¹ Tzaj te Simon Xhpe'y, ojax tuj te bark, b'ix otzaj tjuk'u' te pa b'an nojnaq tuq tuky'i kiyiy. Ate' tuq oqal tuky'i oxlajuj tuj oxqal (153) kiyiy b'an limaq per anke ky'ila', te pa k'onti'l owel laqik. ¹² Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etzaj waq wa'il.» B'ix nijunwt tuq kxol kye txnaq'atz nkyn-imsa' tuq kyk'u'j tzan txik kyqani' tetz ab'l tuq, tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq aji te Qajawil. ¹³ Yaji

* 21:3 Luks 5:5 * 21:6 Luks 5:6

tzaj te Jesus, ojaw stzyu' te wab'j b'ix oxik tsi' kyetz, ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye kyi. ¹⁴ Te ntzani toxmajji'n-el tuq tjawlen kanet te Jesus kywitz kye txnaq'atz atx aj tjawlen anq'in.

Aj Txik Tqani' Jesus Tuky'i Xhpe'y Qa Nqet Tuq Tgani'

¹⁵ Ntons, ya ma mankun kywa'an, yaji te Jesus oxik tqani' te Simon Xhpe'y ikxjani: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿nkyinqet pe' agani' mas nim kywitz kye aj ntzani?» Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, yatz aweb'en, wetz nchqet ngani'.» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ntons inkyqet ak'ulu' kwent kye aj lapike' wi'j.»* ¹⁶ Yaji oxik tqani' junky'el te Jesus te Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿nkyinqet pe' agani'?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Ye' tat, yatz aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Inkxik awen kye aj lapike' wi'j.»† ¹⁷ Yaji oxik tq'uma' toxmajji'n-el te Jesus te Simon Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿b'an'ax nkyinqet pe' agani'?» Yaji te Xhpe'y oje b'isun tzan tpaj ojetq tuq xik cha'o' tetz toxmajji'n-el. Owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat, yatz aweb'en kyaqil. Yatz aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Inkyqet ak'ulu' kwent kye aj lapike' wi'j.‡ ¹⁸ Wetz oxel nq'uma' yatz b'an b'an'ax, aj man tuq k'wa'l a'ich, n'ok tuq asi' aq'anaq awib'x b'ix ntxik tuq aj ja' yatz agan, per ya oj atijin cha owelal awin aq'ab' b'ix junky owokel sin aq'anaq b'ix otxe'l tin aj ja' yatz k'on agan xik.»

* **21:15** Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye walo'. † **21:16** Ax: inkyqet apastori' kye tal walo'. ‡ **21:17** Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye tal walo'.

¹⁹ Ntons ikxji te Jesus oxik tq'uma' tume'l titza' tuq okamel te Xhpe'y b'ix ikxji tzan tqet tyek'u' te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Qtata Dios. Yaji oxik tq'uma' ikxjani: «Pawok lapet wi'j.» ²⁰ Ya ma tz'aj ten ti'j, te Xhpe'y oxik ten lapik tuq kyi'j te txnaq'atz aj b'an gani' tuq tzan Jesus, aj owok wit'let qaynin ti'j Jesus aj man tuq nkyewa'an te qale' [ti'j te q'ij Paskw]* b'ix oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani: «ǂTat, ab'l oxe'l q'apon te yatz?»* ²¹ Ntons, te Xhpe'y, ya ma xik ten te aj junky, oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani: «Tat, ǂtitza' oky'el ti'j tetz?» ²² Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa wetz ngan tzan sten max oj wul tzani junky'el, ǂtidi' yatz awoklen tzan tok acha'o'? Yatz pawok lapet wi'j.» ²³ Astilji owel tpakb'al kxol kye erman qa tetz nlay tuq kamik. Per te Jesus k'onti'l oxik tq'uma' qa tetz nlay tuq kamik sinoke oxik tq'uma', “Qa wetz ngan tzan sten max oj wul tzani junky'el, ǂtidi' yatz awoklen tzan tok acha'o'?”

Jun Tpakb'alil Ti'j Te Aj Oqet Tz'ib'an Ja U'jni

²⁴ A'in wetz tuq te aj txnaq'atzni b'ix wetz nxik nq'uma' te aj owok wen, b'ix a'in wetz nky-intz'ib'an te ja u'jni, b'ix etetz eteb'enky wetz aj nqet ntz'ib'a'ni, b'an b'an'ax. ²⁵ Ax at tidi'chq oqet tk'ulu' Jesus, b'ix cha oqtel-wit tz'ib'let kyaqil, kye aj u'j ja' oqtex tz'ib'let nlay-tal b'antik kyten twitz tx'o'tx'.

---

* 21:20 Wnch 13:23   * 21:20 Wnch 13:25

Te ak'a'j tu'jal tu'jal qtata Dios
New Testament in Tektiteko (GT:ttc:Tektiteko)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tektiteko

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tektiteko [ttc], Guatemala

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tektiteko

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jul 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
e5f1836e-411a-57b8-bbab-959f006a00a3